

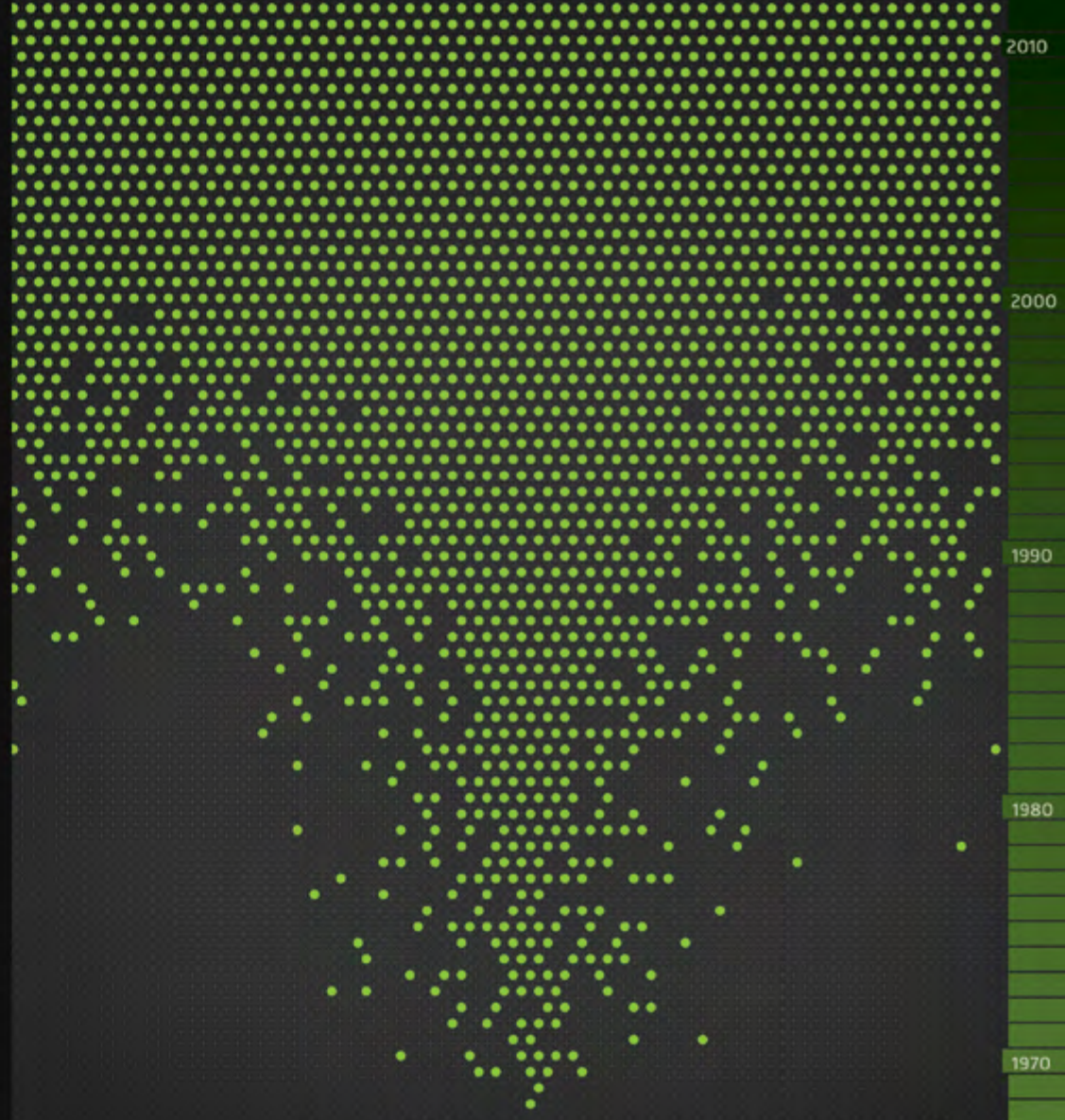
La UAB com a espai viscut: el relat de la gent gran és el resultat del projecte d'investigació amb el mateix nom, premiat pel Consell Social de la UAB l'any 2008 en el programa la Universitat a l'Abast de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Aquesta publicació fa un recorregut per la història de la UAB des del seu inici, narrada a partir de les vivències, les reflexions i els records de les persones grans del territori que de maneres diverses han estat vinculades a la UAB. En cinc blocs diferents es recullen tretze relats de persones que van ser expropiades de la vall Moronta per construir la Universitat; treballadors de la construcció de les obres del campus; treballadors d'administració i serveis i personal docent i investigador de la Universitat; estudiants de la Universitat al seu inici, i persones del territori amb coneixements específics sobre la història de la UAB. En definitiva, relats que posen en el centre de la història de la Universitat les persones grans del nostre entorn.

Els relats, escrits en primera persona, han estat construïts per sis persones grans formades com a investigadores, la qual cosa ha fet d'aquest projecte una experiència en què les persones grans no són solament receptores de formació, sinó agents productors de coneixement amb capital cultural i sabers específics. Es tracta de Carme Carnicer de la Pardina, Jaume Espina Faidella, Ricard Llonch Soler, Gonzalo Medina Fortún, Agnès Puig Grau i Majepa Sallent Custodio, també alumnes de la Universitat a l'Abast.

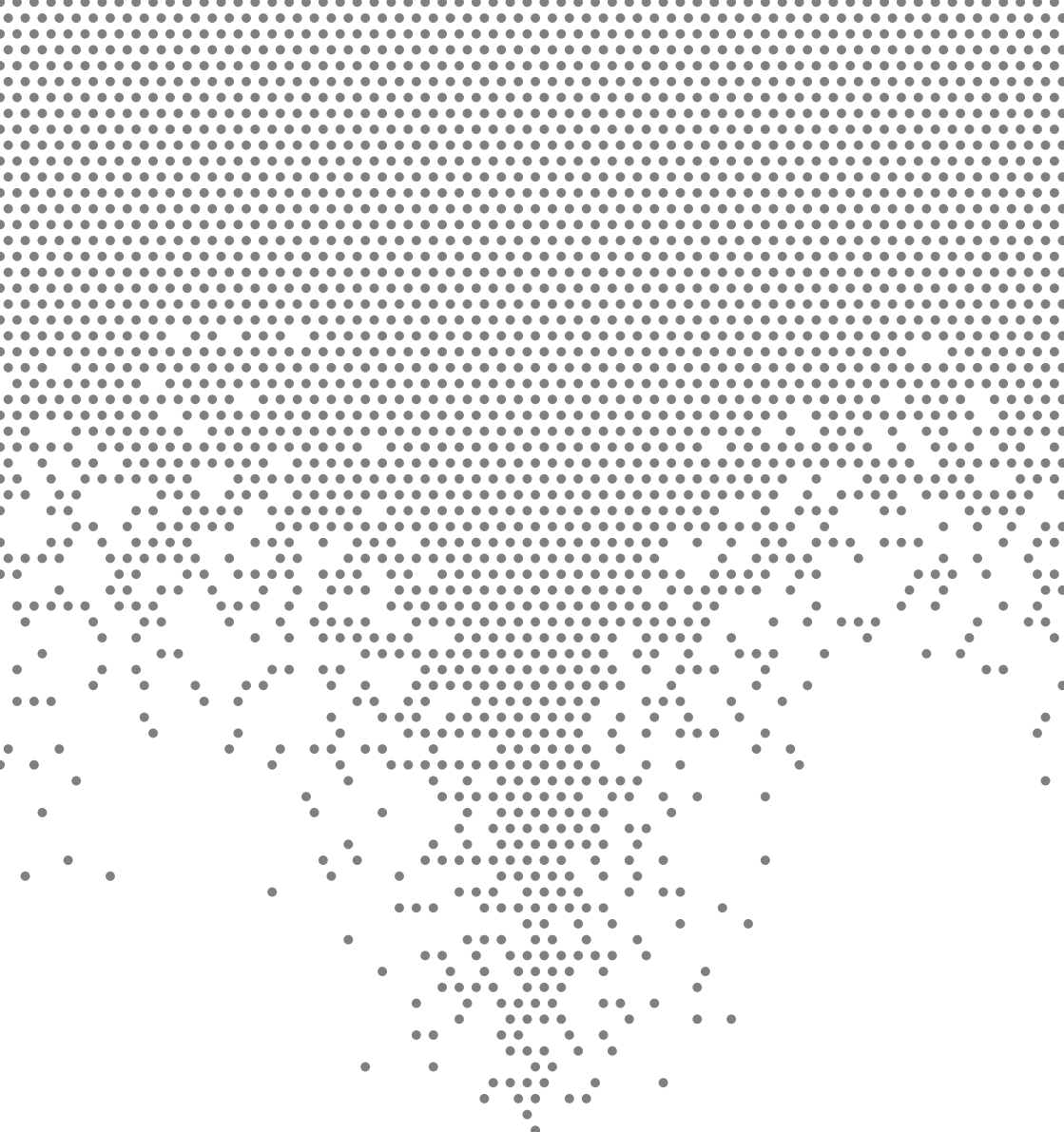
Aquest projecte s'emmarca dins del programa la Universitat a l'Abast, destinat a promoure l'envelliment actiu i la formació al llarg de la vida. Ha estat dirigit per Mercè Pérez Salanova, professora del Departament de Psicologia Bàsica, Evolutiva i de l'Educació de la UAB i directora del programa Universitat a l'Abast, i coordinat per Regina Martínez Pascual, psicòloga i investigadora principal del projecte i membre de l'equip tècnic del programa la Universitat a l'Abast.

La UAB com a espai viscut: el relat de la gent gran

La UAB com a espai viscut: el relat de la gent gran

Mercè Pérez Salanova (Dir.)
Regina Martínez Pascual (Coord.)

**La UAB com a espai viscut:
el relat de la gent gran**

**La UAB com a espai viscut:
el relat de la gent gran**

Amb el patrocini de:

UAB

Universitat Autònoma de Barcelona

Consell Social

Segona Convocatòria d'Ajuts del Consell Social de l'any 2008.

Elaboració:

Mercè Pérez Salanova (Dir.)
Regina Martínez Pascual (Coord.)
Programa Universitat a l'Abast
universitat.abast@uab.cat
www.uab.cat/abast

Edició:

Universitat Autònoma de Barcelona
Escola de Postgrau
Edifici U
08193 Bellaterra (Cerdanyola del Vallès)
escola.postgrau@uab.cat
www.uab.cat/postgrau

Producció:

Espotpublicitat
Enric Granados, 41
08210 Barberà del Vallès (Barcelona)
info@espotpublicitat.com
www.espotpublicitat.com

ISBN: 978-84-608-1187-9
B-10329-2011
Febrer 2011

Índex

Presentació de la Mgfca. Rectora de la UAB	7
Presentació de la Presidenta del Consell Social de la UAB	9
I. La Universitat a l'Abast, l'inici del camí. <i>Per Mercè Pérez Salanova</i>	11
II. Els processos, els participants i la metodologia del projecte. <i>Per Regina Martínez Pascual</i>	19
III. Síntesi de continguts	41
IV. Les narratives	49
<i>Les persones expropiades del territori</i>	
1. Montserrat Sagarra Ricart. Can Miró: arrels tallades, records que broten. <i>Investigadors: Gonzalo Medina Fortún i Regina Martínez Pascual.</i>	53
2. Lis Mücke-García. Estius de pins, infantesa a la vall. <i>Investigadora: Majepa Sallent Custodio</i>	63
<i>La construcció del campus</i>	
3. José Angulo León. Compromiso y lucha. Los cimientos de la UAB. <i>Investigadora: Regina Martínez Pascual</i>	69
4. Xavier Gordo Montraveta. Des de Cerdanyola del Vallès: coneixement i política. <i>Investigadora: Agnès Puig Grau</i>	79
<i>Treballar a la UAB</i>	
5. Josep Maria Riera Gassiot. Una visió des de prop de Publicacions de la UAB. <i>Investigadora: Regina Martínez Pascual</i>	91

6. Dolors Baró Mariné. Els camins de la ciència al campus: orígens i recorregut. <i>Investigadora: Regina Martínez Pascual</i>	103
7. Muriel Casals Couturier. Professora als orígens de la UAB: més que ensenyar, educar. <i>Investigador: Ricard Llonch Soler</i>	111
<i>Els estudiants a l'inici</i>	
8. Agustina Matas de la Rica. La inquietud social d'una dona, mare i periodista. <i>Investigador: Ricard Llonch Soler</i>	129
9. Joan Puig i Ribera. Bellaterra, la descoberta d'una nova dimensió. <i>Investigador: Jaume Espina Faidella</i>	143
10. Elisenda Nialet Borrell. Formació permanent: recorregut sensat. <i>Investigadora: Carme Carnicer de la Pardina</i>	149
11. Lluís Carreras Fabra. Compel·liment estudiantil. Reeixida en un campus efervescent. <i>Investigadora: Agnès Puig Grau</i>	157
<i>Les visions des del territori</i>	
12. Lluís Mata Remolins. La visió des de Cerdanyola. <i>Investigador: Ferran Ferreri González</i>	169
13. Miquel Sánchez González. Història, memòria i reflexió des del territori. <i>Investigador: Ricard Llonch Soler</i>	173
V. Agraïments	193

Vull felicitar-los per la iniciativa de fer aquest llibre, que commemora els quaranta anys de vida de la UAB i que mostra les experiències dels que van veure néixer i créixer la Universitat Autònoma de Barcelona, i vull agrair al Consell Social que hagi donat suport al projecte.

Com a rectora de la UAB, he de manifestar la meva satisfacció per la creació del Programa Universitat a l'Abast, que agrupa les aules de la gent gran de tretze poblacions del Vallès Occidental i Oriental, amb més de 3.500 associats, nascut amb l'objectiu de desenvolupar la formació continuada vinculada a l'envelliment actiu. La Universitat Autònoma de Barcelona té clar que el paper de les universitats al segle XXI no és limitar-se a formar estudiants joves, sinó possibilitar la convivència multigeneracional i donar suport a iniciatives com les Aules de la gent gran, perquè el que importa és fomentar que qualsevol persona continuï aprenent i sentint-se útil. I tot això obeeix al compromís de la nostra universitat amb la societat, amb el territori i amb el país.

En 40 anys, la UAB ha passat de ser una universitat petita a un Campus d'Excel·lència Internacional, amb prestigi reconegut. Aquest creixement és un mèrit de totes les persones que hi han treballat i estudiat, i que ara aquest llibre recorda. Per molts anys.

Ana Ripoll Aracil

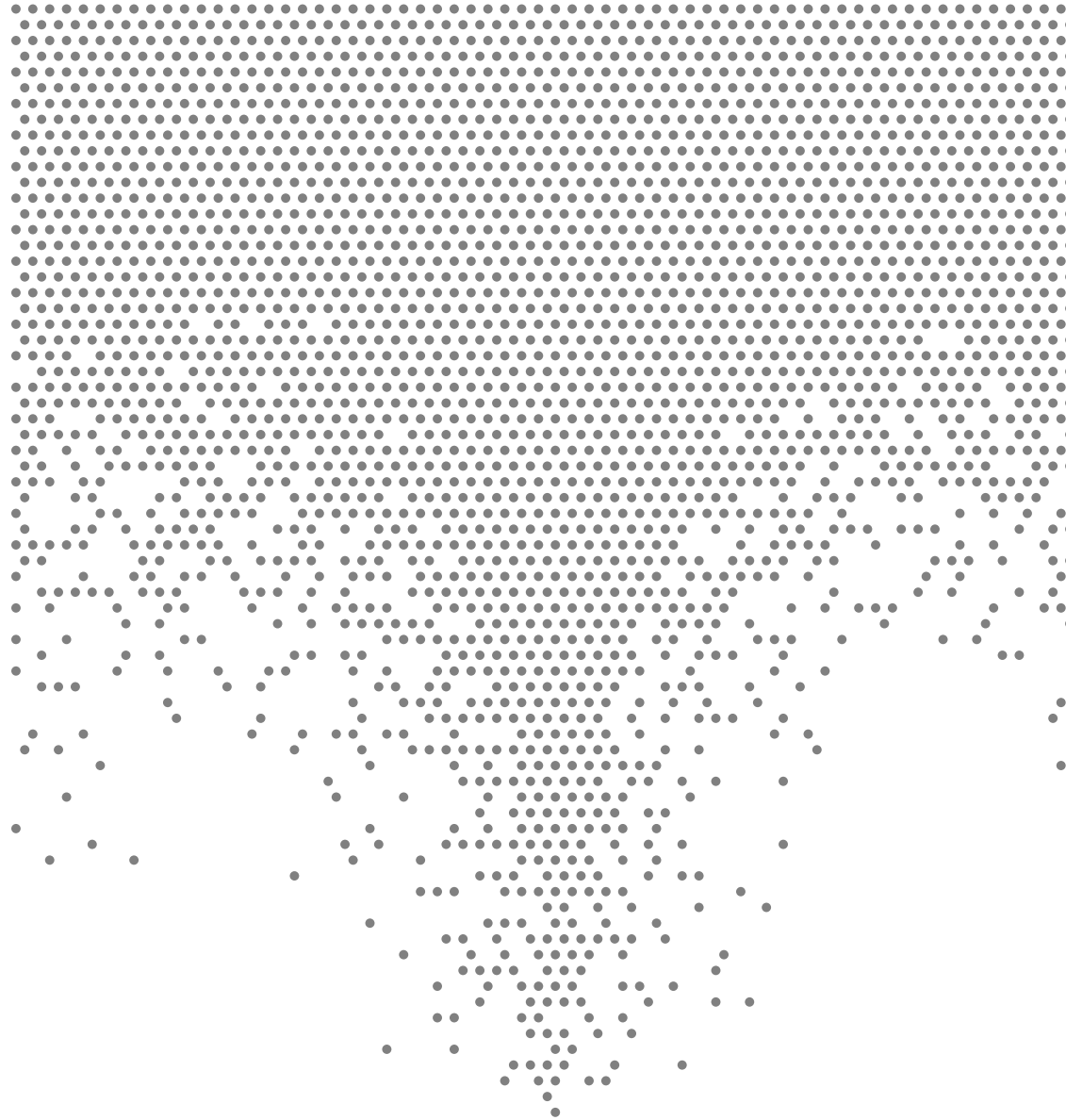
Mgfc. Rectora de la UAB

La Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) va néixer amb la voluntat de ser una universitat pionera en molts aspectes docents i de producció i difusió de coneixement així com de vinculació amb la societat. Avui encara manté el seu esperit inicial d'universitat moderna, creativa i compromesa amb el seu territori i la societat. És un exemple d'aquesta condició d'institució socialment activa l'inici, l'any 2000, del programa la Universitat a l'Abast, una proposta innovadora de convivència intergeneracional que, a més, li permet aprofundir la perspectiva de l'envelliment actiu, formulada per l'OMS.

En el context exposat, és una satisfacció per al Consell Social haver col·laborat en el projecte *La UAB com a espai viscut: el relat de la gent gran* dut a terme per la Universitat a l'Abast, que culmina amb aquesta publicació que palesa la vinculació orgànica del campus amb el territori i amb els seus ciutadans i ciutadanes. La publicació queda emmarcada en el 40è aniversari de la UAB, una data emblemàtica per recollir els relats d'algunes de les persones grans que van fer un paper rellevant en la creació de la nostra universitat, tan indispensables per a l'elaboració de la història de la Universitat Autònoma de Barcelona i per a la recuperació de la memòria, la peça clau per a la construcció del futur. El Consell Social, com a òrgan de participació de la societat a la Universitat, té una sensibilitat especial per impulsar les actuacions que contribueixin a l'apropament entre la societat i la universitat. Aquesta publicació, a més de difondre els resultats de la tasca duta a terme, també és, sens dubte, una mostra del paper social que ha de jugar i juga la Universitat Autònoma de Barcelona.

Alicia Granados Navarrete

Presidenta del Consell Social de la UAB

I. La Universitat a l'Abast, l'inici del camí

El projecte *La UAB com a espai viscut: el relat de la gent gran* és una mostra del paper que les universitats i els investigadors podem desenvolupar per afavorir l'adaptació de la nostra societat a l'envelliment de la població, repte que el paradigma de l'envelliment actiu situa en primer terme.

La Universitat Autònoma de Barcelona va palesar el seu compromís en la promoció de l'envelliment actiu amb la creació del programa la Universitat a l'Abast, l'any 2000, a través del qual ofereix oportunitats de formació i d'implicació social per a les persones grans. Oportunitats que es concreten en formats variats.

La participació de persones grans en les aules cursant assignatures al costat d'estudiants de qualsevol de les titulacions que s'imparteixen al campus de Bellaterra, l'acompanyament i suport a les Aules d'Extensió Universitària de la Gent Gran adscrites a la UAB —distribuïdes en nou municipis de la província de Barcelona—, la organització de cursos i conferències a demanda dels ajuntaments i la col·laboració amb els centres de formació d'adults palesen formes diverses de concretar les oportunitats de formació i implicació social dirigides a les persones grans. Paral·lelament a les iniciatives formatives, l'equip de la Universitat a l'Abast desenvolupa projectes d'investigació/intervenció relacionats amb la promoció de la participació de les persones grans, conjugant components de capacitació, intercanvi entre les generacions i vinculació a la comunitat de manera innovadora. És en aquestes coordenades on va néixer el projecte *La UAB com a espai viscut: el relat de la gent gran*, plantejat com una acció d'acostament entre la nostra universitat i la societat.

El llibre que teniu a les mans i el DVD que l'acompanya us permetrà descobrir els relats de diferents persones grans. És una bona manera d'articular passat i present, molt interessant quan celebrem el 40 aniversari de la nostra universitat. També us permetrà descobrir, probablement per primera vegada, el procés d'incorporació de persones grans en un treball de recerca.

Els resultats del treball de recerca ens ofereixen l'elaboració de la història relacional de la Universitat amb el territori, construïda a partir de la memòria de les persones que han viscut durant aquest període en el seu entorn. I és aquí on les persones grans prenen la paraula. Les vivències, els records i testimoniatges

dels grans del nostre entorn sobre el naixement i creixement de la UAB són els fils que entreteixeixen la història del nostre temps. En fer-ho ens ofereixen un tapís que ajuda a emmarcar present i futur.

Els diferents capítols i les imatges que es recullen al DVD ens endinsen en èpoques diverses a través d'òptiques i posicions també variades. Totes comparteixen dues característiques que vull destacar.

En llegir les narracions emergeix la visibilització de la gent gran com a agent social. Les veus, les paraules ens fan pensar i veure aquelles persones com a constructores de la història. En veure-les d'aquesta manera i reconèixer-ne les contribucions, ens allunyem de les imatges estereotipades, en què les persones grans apareixen com a passives o desinteressades o refugiades en els seus records sense connexió amb l'actualitat. Aquí són agents socials que se'ns mostren com a protagonistes en la construcció d'un recorregut produït i arrelat en la història local. Així, el territori —“l'espai viscut” tal i com s'indica al títol del projecte— és clau en el relat.

La segona característica concerneix la intensa vinculació del projecte amb el territori. L'acció es fa a partir del territori i és enfocada cap al territori.

En aquesta vinculació, les Aules d'Extensió Universitària per a la Gent Gran són un punt cabdal. En l'actualitat hi ha tretze aules adscrites a la UAB, de les quals set es localitzen al Vallès Occidental. *La UAB com a espai viscut: el relat de la gent gran* s'inscriu en el pla de treball que duem a terme amb les Aules. La realització d'accions concretes amb aquestes associacions de gent gran, l'activitat de les quals ha proliferat i el nombre de participants de les quals ha augmentat considerablement els últims anys, permet que la UAB aprofundeixi la seva vinculació amb l'entorn i, a la vegada, proporciona a les Aules una oportunitat de projectar-se sobre el seu propi territori. El llibre i el DVD són un bon instrument per concretar aquella oportunitat de projecció: il·lustren la funció de les persones grans com a ciutadans i ciutadanes que són portadores de sabers, mitjançant els quals sostenen les seves contribucions a la història territorial.

El treball que teniu a les mans ens mostra un tipus d'aportacions de persones grans: aquelles que ens permeten reconèixer-les com a persones generadores de coneixement. És pertinent, segons el meu parer, subratllar que aquesta funció pren dues expressions. La primera correspon a les tretze persones protagonistes dels relats mentre que la segona expressió és presentada per uns altres protagonistes: les tres dones i tres homes grans que han treballat fent la investigació.

L'activitat duta a terme per aquest grup es presenta inicialment en l'apartat dedicat a l'equip investigador i prossegueix al llarg de les pàgines dedicades al procés de treball efectuat. El detall ens permet recórrer les diferents seqüències i veure com s'ha concretat i construït aquesta forma d'implicació de les persones grans en la recerca. Atès el seu caràcter innovador, considero interessant comentar breuement tres aspectes.

La implicació de les persones grans en la recerca és expressiva del reconeixement a l'existència de sabers, experts i profans, i al valor que s'atorga al saber profà. Anteriorment, en parlar dels protagonistes dels relats, s'ha posat de manifest la posició de la gent gran com a agent social i els seus efectes qüestionadors de les visions estereotipades. Ara, de nou, ens allunyem de visions estereotipades de la gent gran, però ho fem de la mà d'uns altres protagonistes: aquelles persones que intervenint en la recerca produeixen el qüestionament de les imatges de la gent gran marcades per la banalitat o pel declivi o per la incapacitat de construir nous aprenentatges o de endinsar-se, lúcidament, en nous desafiaments.

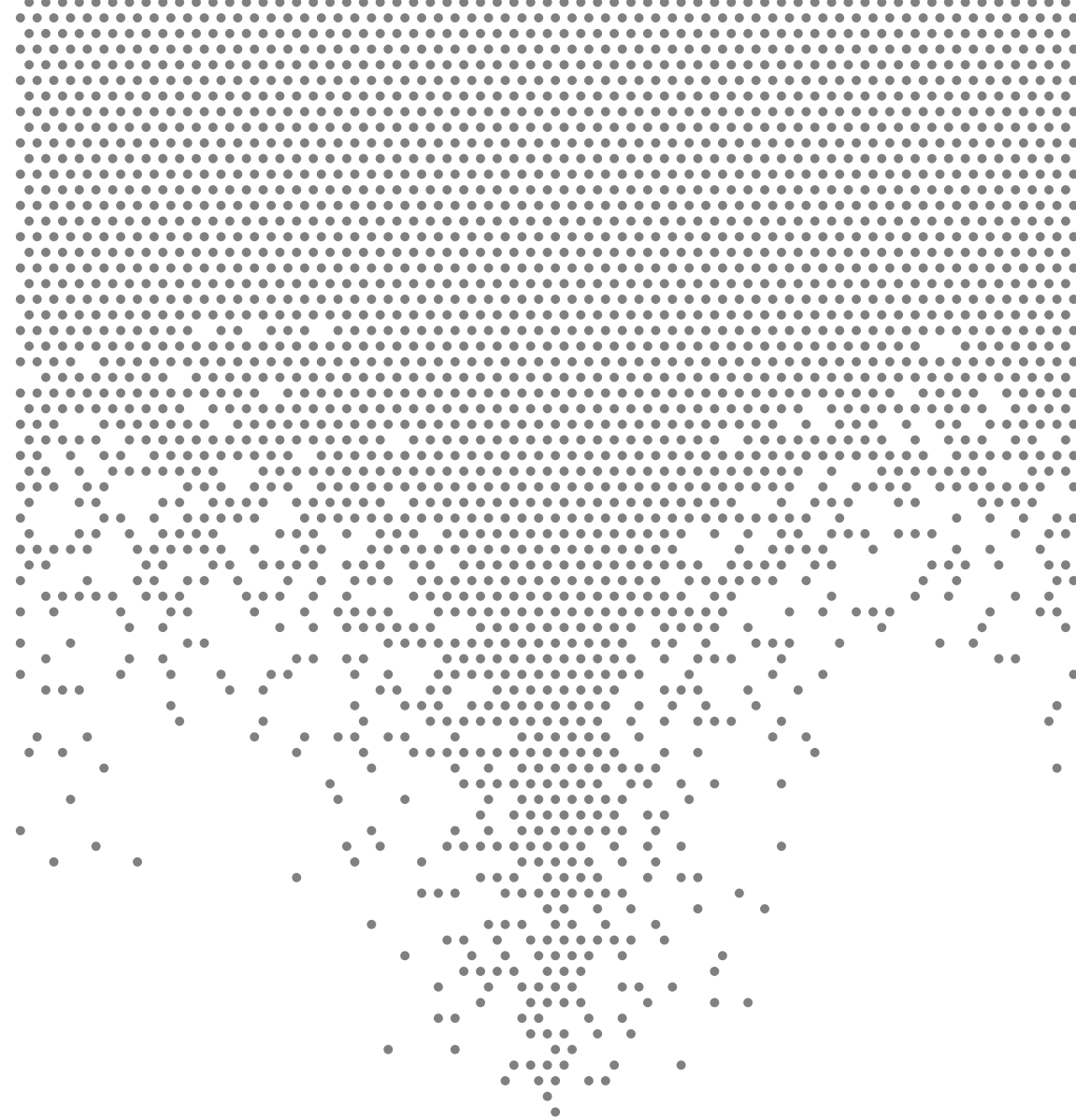
A la pràctica, quan la implicació de les persones grans es concreta en la realització d'activitats d'investigació, esdevé imprescindible que els professionals involucrats estiguin oberts a explorar nous enfocaments i tinguin actituds no ingènues. Es requereix obertura per descobrir l'enriquiment específic que es deriva de la implicació de les persones grans, el que no s'esperava o el que matisa l'enriquiment esperat. I també es requereix obertura per comprendre l'esforç complementari que aquella implicació comporta i per incorporar noves estratègies que sostinguin el desplegament del projecte.

La UAB com a espai viscut: el relat de la gent gran ens ha permès descobrir quines característiques té la incorporació de persones grans com a investigadors quan en la recerca apliquem la metodologia de les produccions narratives. Així, hem confirmat la importància que revesteix l'acció formativa per configurar un equip dotant-lo de les eines metodològiques —de comprensió i per procedir—; també hem confirmat la necessitat de dur a terme el seguiment continuat, individual i en grup, que permet harmonitzar, redreçar quan convé i sobretot bastir conjuntament la valoració sobre el decurs de l'experiència.

Intensa, motivant, suggeridora són alguns dels atributs que caracteritzen l'experiència del projecte *La UAB com a espai viscut: el relat de la gent gran*. Estic convençuda que la seva difusió i el contrast en diferents entorns ens oferiran idees estimulants i que, des del programa la Universitat a l'Abast amb la col·laboració de totes les persones involucrades, serem capaços de generar nous camins per desenvolupar l'envelliment actiu.

Mercè Pérez Salanova

Directora del projecte *La UAB com a espai viscut: el relat de la gent gran*

II. Els processos, els participants i la metodologia del projecte

El projecte *La UAB com a espai viscut: el relat de gent gran* té la finalitat de reconstruir la història relacional de la Universitat amb el territori basant-se en la memòria de les persones grans que han viscut la creació de la Universitat en el seu entorn i, a la vegada, involucrant la gent gran en l'activitat investigadora.

El projecte se centra en dues línies de treball. En primer lloc, la construcció de la història de la UAB a partir de tretze narracions de persones grans amb diferents vincles amb la Universitat. Són persones que van ser expropiades del territori de la vall Moronta quan es va construir el campus, que van treballar en la construcció de les obres de la Universitat, que han treballat o treballen dins de la Universitat, que van ser estudiants en els orígens o que són veïns i coneixedors del territori. El contacte amb aquestes persones s'ha establert gràcies a la col·laboració de les Aules d'Extensió Universitària per a la Gent Gran vinculades a la UAB i de l'equip investigador del projecte.

El resultat final, en format de llibre, ofereix les vivències i els testimonis de la UAB com a espai viscut. Paral·lelament a l'elaboració dels relats, s'ha creat un arxiu visual (annexat al final del llibre) amb els diferents documents que amablement han aportat els participants.

La segona línia del projecte es basa en la participació de les persones grans en les tasques d'investigació. Es tracta d'una línia innovadora i poc explorada al nostre país. Durant les diferents fases s'ha comptat amb un Grup Assessor, sis persones grans que per la seva història de vida, coneixements i interessos han estat crucials per a configurar i desenvolupar les línies d'actuació del projecte. Fomentant la participació de les persones grans en l'activitat acadèmica reforcem la idea que el seu paper en la formació permanent no solament ha de ser de receptores, sinó d'agents productors de coneixement.

Objectius i fases del projecte

Els objectius del projecte *La UAB com a espai viscut: el relat de la gent gran*, que es detallen a continuació, es corresponen amb les dues línies d'acció del projecte, la construcció de relats sobre la gent gran i el territori de la UAB i la participació de la gent gran en l'activitat investigadora.

1. Construir la història de la UAB a partir de la memòria de la gent gran de les localitats pròximes.
2. Potenciar el protagonisme de la gent gran dins la societat a partir de la transmissió de la seva memòria.
3. Generar publicacions per a una posterior projecció de les activitats que es deriven del projecte.
4. Enfortir la relació de la UAB amb les Aules d'Extensió Universitària de la Gent Gran.
5. Enfortir la relació de la UAB amb diferents municipis del territori.
6. Promoure la participació de la gent gran en l'activitat investigadora.

Pel que fa a les fases de la recerca, aquesta s'ha desglossat en sis etapes diferenciades i complementàries. Algunes s'han anat superposant al llarg del projecte i altres es completaran una vegada presentat aquest llibre.

Fase 1. Detecció dels participants i constitució dels grups. Documentació sobre el fenomen

En aquesta fase s'han constituït els tres grups de participants del projecte. En primer lloc, el grup de responsables de les Aules d'Extensió Universitària de la Gent Gran del territori, que han fet de pont i contacte per detectar els narradors. En segon lloc, el grup dels narradors i les narradores, tretze persones del territori (sis dones i set homes), que han tingut un vincle especial amb la Universitat Autònoma de Barcelona i han exposat el seu relat de vida relacionat amb el fenomen. Paral·lelament, s'ha establert l'anomenat Grup Assessor, format per sis persones grans (tres dones i tres homes)

seleccionades per les seves històries de vida, coneixements i interessos, determinants per desenvolupar les línies d'acció preteses.

En aquesta fase, a més, s'ha compilat una breu documentació sobre la història de la UAB i el territori amb l'objectiu de posar a l'abast dels membres del Grup Assessor un mínim coneixement comú dels antecedents que emmarquen el fenomen.

Fase 2. Entrevista inicial amb el Grup Assessor. Sessions formatives per al Grup Assessor. Elaboració del guió per a les entrevistes

Aquesta fase se centra en la formació del Grup Assessor. Es va realitzar inicialment una sessió de presentació amb els futurs investigadors i les futures investigadores. Després d'aquesta primera sessió, es va dur a terme una entrevista individualitzada amb cada membre per clarificar les tasques i valorar individualment la participació en el projecte.

Posteriorment, es van dur a terme tres sessions formatives sobre la metodologia de les produccions narratives. Les sessions formatives van ser conduïdes per la doctora Marisela Montenegro, professora del Departament de Psicologia Social de la UAB, experta en metodologies aplicades a la investigació social.

A llarg d'aquesta fase, l'equip format pel Grup Assessor va fer una aproximació al fenomen, va detectar les qüestions principals i va construir el guió per a les entrevistes, a més de treballar en equip la redacció de l'entrevista i de textualitzar la narrativa.

Paral·lelament, una vegada exposats els diferents nivells d'implicació possibles, els membres del Grup Assessor van poder escollir lliurement el nivell d'implicació en el projecte (es van establir tres nivells, detallats en l'apartat "La formació de les persones grans investigadores", que suposaven la realització de diferents tasques).

Fase 3. Creació de les narratives: entrevistes, redacció i retorn de les entrevistes, construcció de relats

Durant aquesta etapa, que va ocupar la major part del calendari del projecte, es van construir les tretze narratives.

En primer lloc, vam atorgar a cada membre del Grup Assessor una persona narradora considerant-ne la proximitat, el vincle o la preferència. Abans de portar a terme les entrevistes, es va fer una trobada individualitzada amb cada membre del Grup Assessor per repassar el guió, les recomanacions per fer l'entrevista, considerar les característiques de cada narrador i consensuar com es conduiria l'entrevista en cas que es fes conjuntament amb la coordinadora del projecte.

Es van fer les tretze entrevistes i, a continuació, es van elaborar els relats mitjançant una transcripció no textualitzada amb una lògica argumentativa en si mateixa per a cada relat. Els relats es van retornar a cadascun dels narradors per tal que hi fessin els canvis, afegitons o supressions que consideressin oportuns, fins arribar a la versió final. Es van compilar tots els relats definitius i el Servei de Llengües de la UAB en va fer una posterior correcció ortogràfica i gramatical.

Fase 4. Recull dels documents audiovisuals. Maquetació dels relats en format llibre i publicació de l'arxiu visual

Es van recopilar les imatges facilitades pels narradors i les narradores, formant l'arxiu visual sobre el fenomen.

Finalment, es va procedir a la maquetació i publicació del llibre amb els relats elaborats a partir de les entrevistes. La publicació compta amb el suport visual, contingut en el DVD adjunt.

Fase 5. Difusió del projecte. Presentació del llibre i de l'arxiu visual a la UAB

Un cop publicat el llibre i el DVD amb l'arxiu visual, es fan les jornades de presentació del llibre *La UAB com a espai viscut: el relat de la gent gran*. Aquestes es fan a la Universitat Autònoma de Barcelona, i compten amb la representació institucional i la participació dels narradors i les narradores, els investigadors del Grup Assessor i l'equip de la Universitat a l'Abast.

Fase 6. Valoració amb l'equip investigador. Difusió científica

La última fase està centrada en la línia del projecte referent a l'activitat investigadora de les persones grans. Se celebra una sessió individual conduïda per la coordinació del projecte amb cada membre del Grup Assessor amb l'objectiu de valorar-ne el procés.

Posteriorment, se celebrarà una sessió en grup que hem anomenat "Sessió final del projecte *La UAB com a espai viscut: el relat de la gent gran*. La participació de les persones grans en l'activitat investigadora". Aquesta sessió serà conduïda per la professora Mercè Pérez Salanova, directora del projecte i professora del Departament de Psicologia Bàsica, Evolutiva i de l'Educació de la UAB.

Es fan accions de difusió de l'experiència en clau metodològica i acadèmica amb la comunitat investigadora vinculada a la investigació social i a l'envelliment.

Els participants: les Aules, els protagonistes i les persones grans investigadores

Les Aules d'Extensió Universitària de la Gent Gran: construint ponts

Les Aules d'Extensió Universitària per a la Gent Gran tenen un paper privilegiat com a coneixedores i vertebradores de xarxes de persones grans arreu del territori al voltant de la UAB. Per al programa de la Universitat a l'Abast, la relació amb les Aules ha estat un eix constant al llarg dels anys, i és per això que vam plantejar des de l'inici que havien de tenir un paper dins d'aquest projecte. Les Aules han tingut el rol de detectar aquelles persones grans del seu territori que, per la seva història de vida relacionada amb la Universitat, podien participar com a narradors i narradores en aquest projecte.

Es van considerar les aules vinculades a la UAB properes al territori del campus ubicat a la vall Moronta per mantenir aquesta col·laboració. En el moment inicial del projecte, aquestes aules van ser les de Sabadell, Sant Quirze del Vallès, Castellar del Vallès i Sant Cugat del Vallès. Per a Cerdanyola del Vallès, municipi clau perquè és la ciutat on s'erigeix la UAB —com que en el moment de l'inici del projecte encara no estava constituïda l'aula—, vam contactar amb les persones de l'Ajuntament de Cerdanyola del Vallès amb responsabilitat sobre les relacions amb les entitats de gent gran cerdanyolenques.

En cadascuna de les cinc entitats vam identificar una persona que fes d'enllaç entre la coordinació del projecte i les persones grans de l'aula o del municipi que poguessin ser entrevistades. S'ha de dir que no vam mantenir un vincle continu amb totes les aules, ja que no es van detectar narradors o narradores en tots els municipis. El fet que alguns municipis estiguessin més desvinculats del campus (per la distància o per l'accessibilitat) va fer que esdevingués infructuós cercar possibles persones narradores. Finalment, vam contactar amb persones de Sabadell i Sant Cugat del Vallès, a través de les aules ubicades en aquestes poblacions, i amb persones de Cerdanyola, a través de l'Ajuntament.

El contacte a l'Aula d'Extensió Universitària per a la Gent Gran de Sant Cugat del Vallès va ser, a l'inici, Pere Narbona Coll, com a president de

l'aula, i seguidament Marc Plens Pastoret, que en va assumir la presidència posteriorment. Gràcies a la seva constant cerca, vam posar-nos en contacte amb diverses persones grans de Sant Cugat que havien tingut una relació especial amb la Universitat. Finalment, vam entrevistar Montserrat Sagarra Ricart, filla dels masovers de Can Miró, masia parcialment conservada en l'actual edifici de l'Escola de Postgrau.

A l'Aula d'Extensió Universitària de Sabadell per a la Gent Gran, "l'Aula", la persona de contacte va ser Agustina Matas de la Rica, en aquell moment membre de Junta de l'Aula —i en el moment de la publicació del llibre, presidenta de la mateixa Junta—. Finalment, ella va ser la persona entrevistada atès el seu vincle especial amb la UAB perquè havia estudiat Periodisme al campus al començament dels anys setanta.

L'Ajuntament de Cerdanyola ens va posar en contacte amb dues persones del municipi que van treballar en les obres de construcció i instal·lació elèctrica de la Universitat. Es tracta de José Angulo León i Xavier Gordo Montraveta, tots dos implicats en moviments sindicals i polítics en el moment de la construcció del campus. Xavier Gordo, a més, va estudiar amb posterioritat al campus i va ser responsable del Departament de Cultura de l'Ajuntament de Cerdanyola.

Els narradors i les narradores: camins de trobada

Com que no es van poder cercar totes les persones narradores a partir de les aules, vam explorar altres vies durant el procés per arribar als protagonistes. Va ser fonamental l'assessorament de l'equip de la Universitat a l'Abast, que en tot moment va cercar i recomanar persones per ser entrevistades amb les quals també va posar-se en contacte. Aquest equip ha estat format per la professora Mercè Pérez Salanova, directora del projecte i professora del Departament de Psicologia Bàsica, Evolutiva i de l'Educació de la UAB; Regina Martínez Pascual, coordinadora del projecte, investigadora principal i psicòloga experta en gerontologia, i Mireia Hernández Ascanio i Sergi Arenas i Guarch, psicòlegs experts en gerontologia. Sergi Arenas, a més, ha donat suport a la coordinació del projecte durant el procés. A més a més, al final del projecte, vam comptar amb la participació de Ferran Ferreri González, alumne que va fer les pràctiques finals dels seus estudis en Psicologia en el programa la Universitat a l'Abast.

A partir del coneixement i l'experiència d'aquest equip, vam poder conversar amb molts dels protagonistes del projecte *La UAB com a espai viscut: el relat de la gent gran*. Els narradors cercats per aquesta via han estat Josep Maria Riera Gassiot (antic cap de Publicacions de la UAB, actual alumne del programa Aprenent al Campus de la Universitat a l'Abast i membre de l'Aula d'Extensió Universitària de Cerdanyola del Vallès), Dolors Baró Mariné (catedràtica de Física Aplicada de la UAB), Muriel Casals Couturier (doctora del Departament d'Economia i d'Història Econòmica de la UAB), Elisenda Nialet Borrell (alumna a l'inici de la UAB i alumna actual del programa Aprenent al Campus de la Universitat a l'Abast), Lluís Mata Remolins (interventor de l'Ajuntament de Cerdanyola durant la construcció de la UAB) i Miquel Sánchez González (estudiant a l'inici de la UAB i historiador del territori).

Finalment, els mateixos investigadors i investigadores grans membres del Grup Assessor, a partir del seu coneixement del territori, la cerca en el seu entorn i el seu compromís amb el projecte, van contactar amb persones grans per ser entrevistades. Es tracta de Lis Mücke-García (expropiada d'una part del territori que avui ocupa el campus), contactada a partir de Majepa Sallent Custodio; Joan Puig i Ribera (estudiant de la Universitat a la primeria) que va ser contactat per Jaume Espina Faidella; i Lluís Carreras Fabra (estudiant a l'inici de la Universitat), contactat a partir de la investigadora Agnès Puig Grau. També volem recordar amb especial afecte el doctor Sergi Beser Ortí, professor emèrit del Departament de Filologia Espanyola de la UAB, que ens va deixar poc abans de fer l'entrevista, i que va ser contactat per Gonzalo Medina Fortún.

Cal dir que, durant tot el procés, hem anat coneixent moltes més persones que per la seva història de vida podrien haver estat entrevistades i, de fet, fins a l'últim moment, hem trobat relacions i vincles profunds i interessants que, tot i el nostre entusiasme per desgranar la història de la Universitat a partir de les seves veus, aquestes pàgines no poden contenir.

L'equip investigador: les persones grans en la recerca

La línia del projecte referent a la participació de les persones grans en l'activitat investigadora té un component d'innovació poc explorat al nostre país. La formació i el desenvolupament d'aquest equip ha estat una part rellevant del treball d'aquest projecte.

Des de l'equip de la Universitat a l'Abast es van detectar sis persones grans alumnes del programa Aprenent al Campus (tres dones i tres homes) que, per la seva història de vida, coneixements i interessos, eren identificats com a rellevants per al desenvolupament de les línies d'acció del projecte. Aquestes persones són Carme Carnicer de la Pardina, Jaume Espina Faidella, Ricard Llonch Soler, Gonzalo Medina Fortún, Agnès Puig Grau i Majepa Sallent Custodio. Ells i elles han format l'anomenat Grup Assessor. Ha estat designat d'aquesta manera considerant la classificació de Barnes i Taylor a *Good practice guide - Involving older people in research: examples, purposes and good practice* (Barnes i Taylor, 2007), referent als graus de participació de la gent gran en recerca i els seus efectes en el mateix apoderament. Aquest grup, juntament amb les persones coordinadores del projecte, ha compost l'equip d'investigació.

Aquestes persones grans veïnes del territori proper a la Universitat han tingut diferents recorreguts formatius i laborals al llarg de la seva vida, i també han cursat estudis de branques del coneixement diversos dins de la UAB, mitjançant el programa Aprenent al Campus. Per tal de construir un punt de partida comú abans de començar la investigació, s'han fet diferents entrevistes, trobades i sessions formatives amb els membres d'aquest grup, activitats que es detallen en l'apartat referent a la metodologia.

Tot i haver establert aquest punt de partida, es va oferir l'opció que els membres del Grup Assessor es poguessin involucrar en diferents graus en les fases del projecte, en funció de la seva disponibilitat i interessos i prenent en consideració els diferents graus de participació recollits a *Good practice guide - Involving older people in research: examples, purposes and good practice* (Barnes i Taylor, 2007). Es van establir un mínim de tasques per a tot el grup que els qualificava com a assessors de la recerca (*nivell d'implicació I*) fins a arribar a un altre nivell de major implicació que suposava portar a terme tasques com a investigadors pròpiament dits (*nivell d'implicació III*).

El nivell d'implicació I comprenia la participació en les diferents sessions i tallers de formació d'elaboració del guió per compondre les narratives, així com de revisió i discussió sobre els relats sorgits d'aquestes narratives. En el nivell d'implicació II es considerava la participació en el taller sobre l'aplicació de les entrevistes, així com l'aplicació sobre el terreny, mitjançant les entrevistes als narradors. El nivell d'implicació III suposava la textualització en primera persona de les entrevistes, l'elaboració del relat a partir de la conversa amb el narrador.

Tots sis membres del Grup Assessor van escollir el màxim nivell d'implicació, que suposava participar en la recerca com a investigadors. Han portat a terme totes les tasques pròpies de la metodologia escollida, però també hi han contribuït amb altres aportacions no previstes (com el recull de notícies aparegudes en la premsa escrita sobre la història de la UAB elaborat pel Ricard Llonch —que es troba al DVD adjunt— o les recomanacions per a l'entrevista aportades per Jaume Espina en qualitat d'estudiant de Periodisme). En altres casos, els investigadors han ampliat el nombre de narratives que s'havien compromès a escriure al principi, com van fer el Ricard Llonch i l'Agnès Puig.

Atesa la novetat d'aquesta línia, es considera especialment important analitzar i valorar aquesta part del procés al final de la investigació, com indicarem més endavant en un pla d'acció detallat.

Concreció metodològica

La metodologia de treball per a l'obtenció dels relats és qualitativa i s'ha centrat en les produccions narratives. Com a resultat s'ha obtingut un conjunt de tretze relats diversos sobre la història de vida de la UAB a partir de la memòria de les persones grans del territori. Aquests textos tenen un valor en si mateixos, ja que són relats amb una lògica argumentativa que presenten el fenomen.

Per endegar aquest procés de construcció de les narratives, la coordinadora del projecte va fer una breu recerca documental sobre la UAB i el seu territori. Es va fer una aproximació a la temàtica per tal de configurar un marc conceptual que ens facilités l'elaboració del guió per a les entrevistes. Es tracta del document "*La UAB com a espai viscut: el relat de la gent gran*. Dossier per a una aproximació al fenomen", que contenia dos textos. En primer lloc, l'article "40 anys de la UAB" aparegut al número especial sobre la història de la UAB de la revista *El Campus* (novembre de 2008). En segon lloc, un fragment de la tesi *El despliegue de la Universidad Autónoma de Barcelona entre 1968 i 1973: de fundación franquista a motor del cambio democrático en Cataluña de Raúl Aguilar Cestero*, publicada dins de *Cuadernos del Instituto Antonio de Nebrija* (num. 10).

A més d'aquest dossier, s'han de considerar l'experiència i els coneixements previs dels membres del Grup Assessor, ja que tots i totes són veïns del territori, van viure aquell moment històric i són coneixedors de la Universitat com a actuals estudiants del programa la Universitat a l'Abast (a més de considerar les aportacions particulars al projecte de cadascú, com ara habilitats, coneixements o característiques personals).

A continuació, es van dur a terme les sessions formatives per al Grup Assessor, fonamentals per consolidar un espai comú de coneixement sobre la metodologia i adquirir les habilitats per fer les narratives.

La formació de les persones grans investigadores

La base per construir els tretze relats ha estat la dotació d'eines i coneixements per formar com a investigadors els membres del Grup Assessor. Es van organitzar tres sessions formatives per aconseguir-ho.

Les sessions van ser conduïdes per la professora del Departament de Psicologia Social de la UAB i experta en investigació psicosocial doctora Marisela Montenegro. Durant el procés de formació de l'equip investigador es va establir un marc comú de conceptes i qüestions rellevants sobre la matèria (que han donat forma al guió de la entrevista) i es van adquirir els coneixements necessaris tant per a l'aplicació de l'entrevista com per a la construcció de les narratives a partir dels materials orals.

En la “Primera sessió formativa. Les tècniques qualitatives i l'aproximació al fenomen”, es van discutir els textos del dossier d'aproximació anteriorment esmentat, es va establir la pregunta de recerca, es van explorar les expectatives de la investigació i es va fer un apropament als mètodes qualitius de recerca.

Durant la “Segona sessió formativa. La metodologia de les produccions narratives, el guió de l'entrevista i les pautes d'aplicació de l'entrevista” es va fer una lectura conjunta de l'informe de la primera sessió, es van aprovar els objectius de la recerca i es va aclarir el paper de l'equip investigador. A continuació, es va dur a terme l'explicació sobre les produccions narratives com a metodologia de recerca qualitativa, considerant els principis teòrics i el procediment d'elaboració de les narratives (primera entrevista, textualització, devolució i major indagació, fi del bucle productiu). En aquesta sessió es va començar a elaborar el guió de la primera entrevista a partir dels objectius de recerca, fent preguntes concretes mitjançant una pluja d'idees (sistematitzada per la coordinadora del projecte). Finalment, es van tractar les pautes per a l'aplicació de l'entrevista, recolzades posteriorment en un recull de recomanacions.

L'última sessió, “Tercera sessió formativa. Els relats a partir dels materials orals. La textualització de les narratives”, va consistir a aprendre a fer la transcripció no textual de les narratives a partir dels materials orals aconseguits en les

entrevistes. Per tal d'exemplificar la tasca es van facilitar tres textos sorgits de la mateixa entrevista que representaven els tres passos de la textualització: el primer, una transcripció textual de l'entrevista; el segon, una transcripció amb les correccions, afegitons, reordenacions, titulats i dubtes, i, el tercer, un text amb els canvis aplicats, on es redacta el relat en primera persona, ja organitzat amb una lògica argumentativa.

El guió de la conversa

El guió de l'entrevista, l'eina fonamental que ha estructurat les converses amb els participants, ha estat elaborat per l'equip compost per la coordinació del projecte i el Grup Assessor (assessorats per la professora Marisela Montenegro). El guió ha servit de fil per a la conversa amb els participants, amb el benentès que es tractava d'un primer contacte obert, atès que els relats han sorgit de la mateixa trobada amb el narrador i del posterior treball amb el producte obtingut.

El guió de l'entrevista ha estat organitzat en tres blocs de preguntes, després de tractar en totes les converses una qüestió inicial referida a la relació que ha tingut la persona al llarg de la seva vida amb la Universitat.

El primer bloc ha tractat la relació que estableix el participant entre el context polític, social i educatiu de l'època i la UAB en el moment de la seva construcció. S'han abordat qüestions com la influència d'aquest context en la construcció de la Universitat, els canvis en l'accés estudiantil als estudis, els motius per a l'elecció de la ubicació de la UAB al Vallès i el paper dels moviments universitaris i polítics en el desenvolupament de la Universitat.

El segon bloc de preguntes s'ha referit a la vivència de la transformació del territori per part dels participants, en què s'han considerat aspectes com les imatges i els records del territori, les expropiacions, els costums i les tradicions de la zona i els canvis del territori tenint en compte la mobilitat i els transports.

El tercer bloc de preguntes s'ha referit als significats, les vivències i expectatives sobre la UAB que ha tingut el participant com a veí del territori. En aquest apartat s'han indagat la relació entre els estudiants i les ciutats del territori, les influències mútues entre les ciutats i la Universitat i les propostes d'acció conjuntes suggerides pels narradors.

En tot moment, el guió de l'entrevista va ser considerat com un conjunt de temes comuns per seguir la conversa de manera distesa, i no com un esquema rígid. De fet, en no poques ocasions, durant la mateixa entrevista van sorgir nous temes introduïts pels narradors o que van emergir de la conversa, i van obrir noves vies d'exploració. Atenent la lògica dels coneixements situats en què es basen les produccions narratives, cada individu va establir una relació amb el fenomen i el moment de l'entrevista, construint diferents relats sobre un mateix fet. És per això que, a més d'utilitzar el guió com un esbós de la conversa i ampliar qüestions en el seu transcurs, es va considerar adient aprofundir en cada cas en un aspecte específic. D'aquesta manera, tot i que els narradors van mostrar diferents vivències i creences sobre fets comuns, no tots els narradors van tractar la totalitat dels fets. La transversalitat temàtica va estar combinada amb la particularitat vivencial.

Per dur a terme les produccions narratives es van programar una sèrie de trobades en les quals l'investigador i el participant van parlar dels diversos aspectes del fenomen estudiat, tenint en compte el fet que els narradors van produir una "reconstrucció" de la seva experiència de vida relacionada amb la Universitat Autònoma de Barcelona al llarg del temps.

Les narratives

Després de cada entrevista, l'investigador va fer un recompte de les diverses idees textualitzant allò dit i duent a terme una selecció dels temes i aspectes del relat que eren rellevants per als objectius de la investigació. A continuació, es va presentar el relat al narrador o la narradora a fi que corregís o ampliés la visió del fenomen i, al mateix temps, es poguessin introduir qüestions i aclariments de l'investigador. Després de diversos afegitons, correccions i aclariments, s'arribà a la finalització del cicle amb l'acceptació expressa del narrador que el relat final recollia la seva visió.

És important remarcar que aquestos textos no pretenen ser una transcripció de la conversa mantinguda, sinó que, des de l'equip investigador, s'ha dut a terme l'organització i la sistematització de les idees sorgides en el transcurs de les sessions per tal de crear un relat com a text acabat que ret compte del fenomen: es produeix una textualització, no una reproducció textual.

Aquesta característica de la metodologia de les produccions narratives remet, en primer lloc, a la voluntat de produir un relat, atès que les idees es presenten organitzades i desenvolupades, la qual cosa difícilment es produeix amb la transcripció exacta de les converses. En segon lloc, la textualització permet expressar adequadament la noció de producte propi d'aquesta metodologia, i evita la presentació de les narratives com a dades o registres discursius. La textualització o narració permet contrarestar els efectes del procediment (les trobades amb els participants) semblants als de l'entrevista i dotar-los d'un format de producte tant per la seva consulta com pel mateix caràcter del fenomen, expressat ara com a una petita "narració de la vida d'una interacció".

Aquestes narratives han estat complementades amb imatges facilitades pels protagonistes. Al llarg de les entrevistes amb els narradors es van recollir fotografies i documents que s'han compilat en un DVD que complementen les narracions o simplement aporten informacions sobre el desenvolupament de la Universitat. No s'han recollit imatges de tots els participants pel temps transcorregut des dels esdeveniments narrats, també pel fet que en aquell moment el suport fotogràfic no era tan comú com avui dia i perquè la relació amb la Universitat no es va mantenir de forma continuada per a alguns dels protagonistes. Principalment, Montserrat Sagarra i Lluís Carreras ens han facilitat materials d'aquest tipus, la primera, fent-nos arribar fotografies de la masia Can Miró i de la seva família, així com altres del seu arxiu personal referents a la construcció de la UAB. El segon ens ha facilitat fotografies del campus i d'un esdeveniment amb rellevància històrica com el concert de Lluís Llach de l'any 1976, així com cartells i propaganda que es trobaven als passadissos de la UAB. L'aportació dels narradors té un valor afegit de pes per al nostre projecte perquè permet accedir de primera mà a imatges rellevants de l'època. A més, s'ha inclòs al DVD adjunt l'enllaç a la completa i profusa exposició virtual en commemoració dels 40 anys de la UAB organitzada pel Vicerectorat de Transferència Social i Cultural de la UAB (www.bib.uab.es/comunica/40anys/), de la qual va ser comissari el professor Enric Cassany i Cels.

En definitiva, una vegada finalitzat el procés i editada la publicació, hem de remarcar que la difusió de les narratives o els relats en format llibre i les imatges en format DVD té l'objectiu de potenciar la visibilitat de la gent gran dins el territori com a portadors i transmissors d'un capital històric i col·lectiu per a la comunitat local, i al mateix temps, per a la comunitat universitària en general.

De la mateixa manera, el procés de detecció dels participants, ja siguin els responsables de les Aules o els mateixos narradors i narradores, ha representat l'oportunitat d'enfortir la relació de la Universitat Autònoma de Barcelona amb el territori, així com de construir un producte, els relats, que poden tenir un valor documental específic per a les institucions, perquè d'aquesta manera vertebrin una via més de connexió de la Universitat i el seu entorn. Aquesta vinculació amb el territori parteix de la tasca investigadora de la UAB, que aposta per la transmissió del valor i el rigor acadèmic. Al mateix temps, contribueix a potenciar el protagonisme en la localitat de les persones grans mitjançant l'execució d'un projecte concret desplegat per un equip expert en gerontologia.

Seguiment de la participació de les persones grans en la investigació i la divulgació científica

La realització de pràctiques que consisteixen en la participació de la gent gran en l'activitat investigadora és encara massa reduïda, sobretot al nostre país, per la qual cosa, a través del desplegament del projecte, estem generant coneixement per als investigadors i acadèmics que hi estan interessats. Així, situem la UAB com a referent sobre les noves tendències que poden generar interès tant en els especialistes en gerontologia com en la comunitat investigadora en general, i en les mateixes entitats de gent gran.

La dotació formativa ha estat l'activitat principal que ha permès consolidar un equip d'investigadors amb les eines metodològiques necessàries per desenvolupar la recerca. Dins d'aquesta línia, però, hi ha hagut un segon pla de treball durant tot el procés. Hem fet un seguiment constant d'aquest equip de persones grans amb l'objectiu de donar suport i valorar conjuntament l'experiència. Hem fet diferents entrevistes individuals i trobades en grup, que detallem a continuació.

Un cop establert el contacte inicial en què es va presentar el projecte individualment, vam celebrar la "Sessió de presentació del projecte *La UAB com a espai viscut: el relat de la gent gran* amb el Grup Assessor". En aquesta sessió es va exposar el marc de treball en què s'insereix el projecte, els objectius generals, les línies de treball i el paper de les persones grans com a investigadores.

Després d'aquesta primera sessió, es va dur a terme una entrevista individual amb cadascun dels membres del Grup Assessor conduïda per la coordinadora del projecte. En aquestes sis entrevistes es va tractar de recollir informació tant de qüestions sobre la relació amb la investigació de cadascun dels membres del Grup Assessor, com d'altres factors que hi podien influir, principalment, elements com les motivacions i els interessos, les expectatives envers l'experiència, les dificultats percebudes, els impactes en l'àmbit personal, les fortaleses i debilitats individuals, els antecedents en la història personal relacionats amb l'acció investigadora i la resposta de l'entorn personal i familiar davant l'experiència.

Durant les sessions formatives referents a la metodologia, es van organitzar diferents trobades individuals amb el personal coordinador del projecte per fer les tasques requerides. Aquestes trobades metodològiques, a més de contribuir a acomplir la tasca merament productiva, han servit per clarificar, recolzar i construir un treball conjunt entre la coordinació i els investigadors.

Després de la jornada de presentació del llibre i el DVD adjunt, es fa una entrevista final individual amb cada membre del Grup Assessor per tal de valorar l'experiència en el seu conjunt. En aquestes entrevistes s'indaga, sempre en relació amb el projecte, què han après, com els ha afectat l'experiència, com han percebut el seu nivell de compromís durant el procés, quins elements consideren que es podrien millorar, quines expectatives tenen amb referència a futures investigacions, quina ha estat la satisfacció global amb el projecte i quina és l'opinió dels familiars i persones properes sobre la seva participació en la recerca. Demanant això últim volem conèixer l'impacte que ha tingut aquesta experiència, no només en la persona, sinó també en el seu entorn.

Finalment, i després de fer les sis entrevistes individuals, se celebra la “Sessió final del projecte *La UAB com espai viscut: el relat de la gent gran*. La participació en l’activitat investigadora” en què es plantegen les diferents visions envers l’experiència per part dels membres del Grup Assessor. En aquesta sessió, a més, hi pot haver una diferenciació en funció del seu grau d’implicació real en el procediment de construcció de les narratives, les expectatives inicials i el compromís adquirit durant el projecte. Cal indicar que aquesta etapa de posada en comú de l’experiència no té només una funció valorativa sobre la participació del Grup Assessor, sinó que es considera indispensable per fer una retroacció, retornar els productes de la investigació i exposar la utilitat de la seva participació per a la tasca investigadora. Visibilitzar l’impacte i reflexionar sobre la utilitat del procés contribueix a garantir la consolidació d’aquest apoderament que es pretén potenciar. En aquest punt finalitza el procés amb el Grup Assessor.

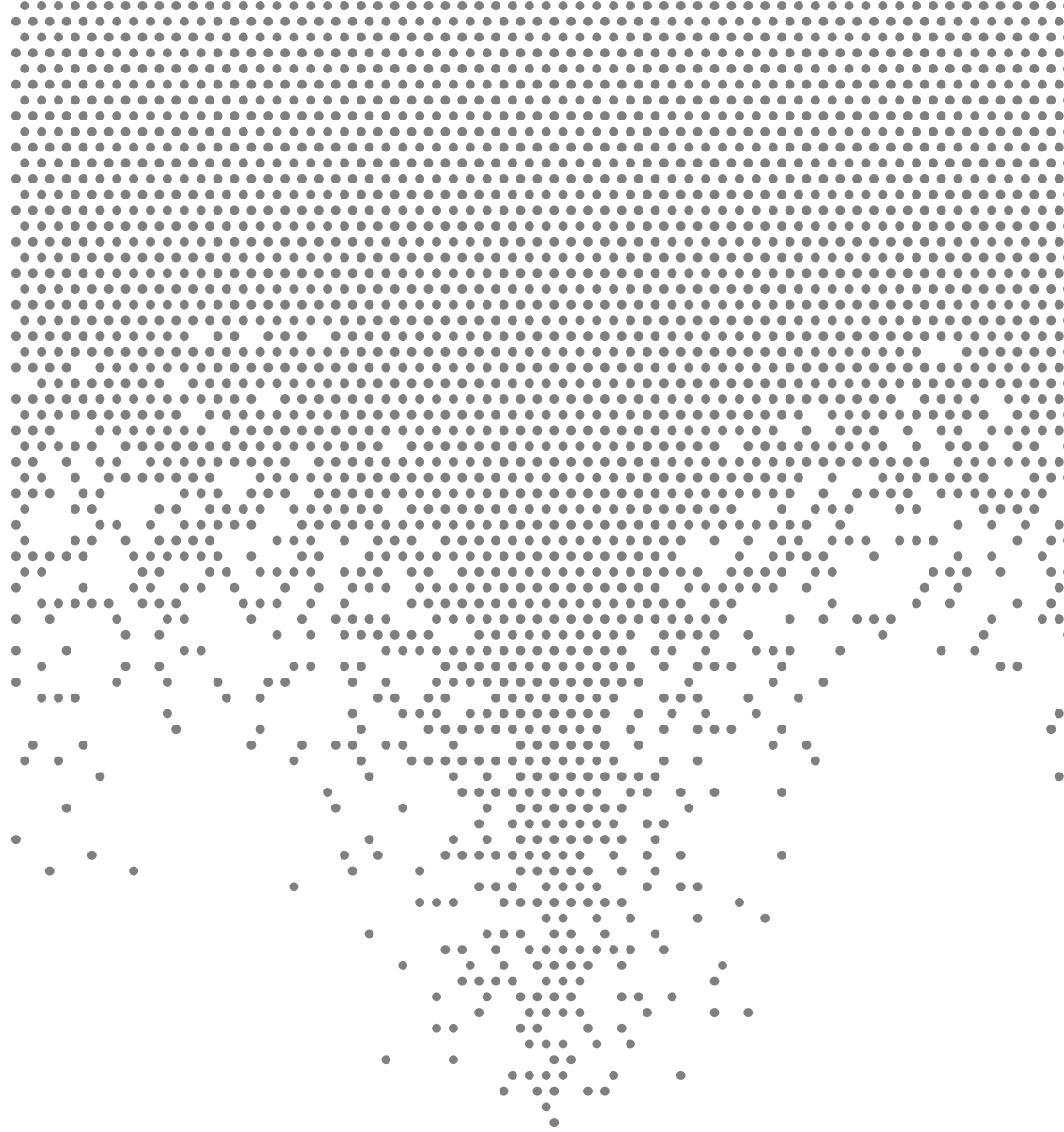
Pel que fa a la difusió de l’experiència en clau metodològica i acadèmica amb la comunitat investigadora interessada en aquestes pràctiques, creiem que l’aportació directa del Grup Assessor pot construir nous efectes sobre la mateixa gent gran investigadora, i també obrir nous espais de debat i posicionament en la comunitat acadèmica sobre els estils i les pràctiques tradicionals de recerca en Ciències Socials.

Durant els anys 2009 i 2010 hem tingut algunes oportunitats en aquest sentit. En primer lloc, es va fer la presentació i la discussió del projecte dins d’una sessió de treball del màster en Psicogerontologia de la Universitat de Barcelona, celebrada a l’Escola de Postgrau de la UAB. En segon lloc, es va presentar i discutir el projecte en el context de les pràctiques de la docència de l’assignatura Psicologia de la Vellesa a la Facultat de Psicologia de la UAB. En tercer lloc, es va presentar el projecte al congrés internacional *Personas Mayores, Ciudadanía y Empoderamiento: de la Investigación a la Acción*, organitzat per la Pontifícia Universitat Catòlica de Xile i la Xarxa Internacional de Recerca sobre l’Edat, la Ciutadania i Inserció Socioeconòmica, REIACTIS.

Un cop finalitzat el procés amb el Grup Assessor i analitzats els resultats i les valoracions obtinguts, s’exploren nous espais i oportunitats de difusió d’aquest projecte dins de la comunitat acadèmica i investigadora interessada.

Regina Martínez Pascual

Coordinadora del projecte *La UAB com a espai viscut: el relat de la gent gran*

III. Síntesi de continguts

El present llibre *La UAB com a espai viscut: el relat de la gent gran* és el producte final d'un procés endegat el 2008. Aquesta publicació recull els relats de persones grans del territori proper a la Universitat Autònoma de Barcelona que tenen o han tingut un vincle especial amb la Universitat a llarg la seva vida. Aquestes narratives han estat construïdes a partir de les converses amb els protagonistes i l'equip d'investigació, format per sis persones grans de la Universitat a l'Abast i el personal coordinador del projecte.

El llibre consta de cinc parts i tretze capítols, aquests últims organitzats en funció de la relació que han establert els protagonistes amb el fenomen estudiat. Aquestes categories relacionals no són excloents, ja que alguns protagonistes tenen més d'un vincle amb la Universitat, però s'ha escollit ressaltar una d'aquestes relacions sobre les altres pel seu pes específic dins de la narració.

El primer apartat, "Les persones expropiades del territori", conté les narratives referents a les dites persones, i consta dels dos primers capítols.

La narradora del primer capítol, titulat "Can Miró: arrels tallades, records que broten", ha estat Montserrat Sagarra Ricart, filla dels masovers de la masia Can Miró, on va viure la primera etapa de la seva vida. Aquesta narrativa exposa l'impacte que va tenir l'expropiació en la família, l'arrelament de la família a la vall i la forma de vida de la masoveria, entre molts altres aspectes relacionats amb el territori, el paisatge i la construcció de la UAB a la vall Moronta. Els investigadors que han escrit la narració han estat Gonzalo Medina i Regina Martínez Pascual.

El segon capítol porta per títol "Estius de pins, infantesa a la vall" i ha estat narrat per Lis Mücke-García. Narra les vivències de la seva família, que vivia al terreny que avui ocupa part de la Facultat de Veterinària, les aficions familiars a la vall, les expropiacions i els impactes sobre el veïnat del territori. Ha elaborat aquest relat la investigadora Majepa Sallent.

La segona part del llibre, titulat "La construcció del campus", versa sobre les persones del territori que van participar en alguna de les tasques de la construcció de la Universitat en els seus orígens. Consta dels capítols tercer i quart del llibre.

El narrador del tercer capítol, titulat “Compromiso y lucha: los cimientos de la UAB”, és José Angulo León, que, a partir de la seva participació sindical i política com a treballador de la construcció, narra una època de reivindicacions i lluita en què els treballadors i els estudiants van combatre plegats. El relat ha estat elaborat per la investigadora i coordinadora del projecte Regina Martínez Pascual.

El quart capítol, titulat “Des de Cerdanyola del Vallès: coneixement i política”, està protagonitzat per Xavier Gordo Montraveta. La seva visió com a treballador a les instal·lacions elèctriques del campus, posteriorment com a estudiant d’Història a la UAB i, més recentment, com a responsable del Departament de Cultura de l’Ajuntament de Cerdanyola, atorguen una triple visió a aquesta història de vida, vinculada des de diferents moments i perspectives a la Universitat. Aquesta narrativa ha estat elaborada per la investigadora Agnès Puig.

La tercera part del llibre, titulada “Treballar a la UAB”, recull els relats de les persones que han treballat a la UAB —algunes de les quals encara hi treballen—, incloent-hi tant personal d’administració i serveis com docent i investigador. Conté els capítols cinquè, sisè i setè.

El capítol cinquè, titulat “Una visió des de prop de Publicacions de la UAB”, ha estat narrat per Josep Maria Riera Gassiot, que va ser durant anys cap del Servei de Publicacions de la UAB i, actualment, és estudiant de la Universitat a l’Abast. El relat versa sobre les diferències entre la Universitat de Barcelona i l’Autònoma els primers anys d’existència d’aquesta, l’esperit inicial de la Universitat i el seu desenvolupament, les lluites estudiantils i la relació amb el territori. Ha estat elaborat per la investigadora i coordinadora del projecte Regina Martínez Pascual.

El sisè capítol, titulat “Els camins de la ciència al campus: orígens i recorregut”, està protagonitzat per Dolors Baró Mariné, catedràtica de Física Aplicada de la UAB i professora de la Universitat des del començament dels anys setanta. Aquest relat recorre el naixement dels laboratoris i departaments de la Universitat, concretament de Física, i reflexiona sobre el desenvolupament de la recerca a la UAB. A més, ofereix una visió de gènere al llarg de gran part

de la narració com a dona pionera en el món de la recerca científica a la UAB. El relat ha estat escrit per la investigadora i coordinadora del projecte Regina Martínez Pascual.

El setè relat, titulat “Professora als orígens de la UAB: més que ensenyar, educar”, ha estat narrat per Muriel Casals Couturier, professora del Departament d’Economia i d’Història Econòmica de la UAB des del començament dels setanta. Aquesta narració, enriquida per les diferents responsabilitats que la protagonista ha tingut al llarg dels anys a la Universitat, tracta temes tan diversos com l’esperit inicial de la Universitat, l’enfocament acadèmic i el rerefons polític de l’inici, els canvis en la docència i els estudiants, la relació amb el territori i les empreses, i el catalanisme com a eix latent al llarg de la vida de la Universitat. El relat ha estat elaborat per l’investigador Ricard Llonch.

El quart apartat del llibre, “Els estudiants a l’inici”, recull les narratives de les persones que van fer els seus estudis o part d’aquests al campus en el moment de creació de la Universitat. Conté del vuitè a l’onzè capítol.

El vuitè capítol, titulat “La inquietud social d’una dona, mare i periodista”, ha estat narrat per Agustina Matas de la Rica, estudiant de Periodisme a la UAB als anys setanta i membre de la Junta Directiva de l’Aula d’Extensió Universitària per a la Gent Gran de Sabadell (que actualment presideix). Al llarg del relat es tracten qüestions com els moviments polítics i la influència en la vida dels estudiants, la formació d’adults i la conciliació familiar, la relació amb el territori —especialment amb Sabadell— i també es fa una reflexió sobre el paper de les Aules i la Universitat. Aquest relat ha estat escrit per l’investigador Ricard Llonch.

El novè capítol, titulat “Bellaterra, la descoberta d’una nova dimensió”, està protagonitzat per Joan Puig i Ribera, estudiant de la facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat des de mitjan dels anys setanta. Aquesta narrativa dibuixa el recorregut d’un estudiant en un moment de canvis vitals i polítics, explica el paper del català a la Universitat, i reconstrueix fets històrics com les vagues, els moviments socials i la vivència de la mort de Franco dins del campus. Aquest relat ha estat escrit per l’investigador Jaume Espina.

El desè capítol, titulat “Formació permanent: recorregut sensat”, ha estat protagonitzat per Elisenda Nialet Borrell, estudiant de la primeria de Filosofia i Lletres així com de l’Escola d’Estiu Rosa Sensat als anys setanta i actual alumna de la Universitat a l’Abast. Aquest text ens transporta a la vida al campus al començament dels setanta, recorre el context polític de l’època i remarca la renovació pedagògica que va suposar per a molts professionals assistir a la UAB. Aquesta narrativa ha estat redactada per la investigadora Carme Carnicer.

El onzè capítol del llibre, titulat “Compel·liment estudiantil. Reexida en un campus efervescent”, està narrat per Lluís Carreras Fabra, antic alumne de la Facultat d’Econòmiques de la UAB. Aquest text versa sobre l’accés a la Universitat, el perfil del professorat de la UAB a la primeria, el paper dels moviments socials i els partits polítics de l’època al campus, així com sobre un conjunt d’anècdotes carregades de sentit de l’humor sobre la vida diària a la Universitat. Aquest text ha estat elaborat per la investigadora Agnès Puig.

Finalment, al cinquè apartat del llibre, titulat “Les visions des del territori”, es recullen les narratives de dues persones grans que tenen una relació especial amb el territori de la UAB.

El dotzè capítol del llibre, titulat “La visió des de Cerdanyola”, ha estat narrat per Lluís Matas Remolins, interventor a l’Ajuntament de Cerdanyola durant la construcció de la UAB i doctorant a la mateixa Universitat. Aquest text tracta l’impacte sobre el territori i les poblacions —sobretot sobre Cerdanyola— i com es va viure des de l’Ajuntament de la ciutat, entre altres temes. Aquesta narrativa ha estat escrita per Ferran Ferrer, alumne en pràctiques de la Facultat de Psicologia de la UAB.

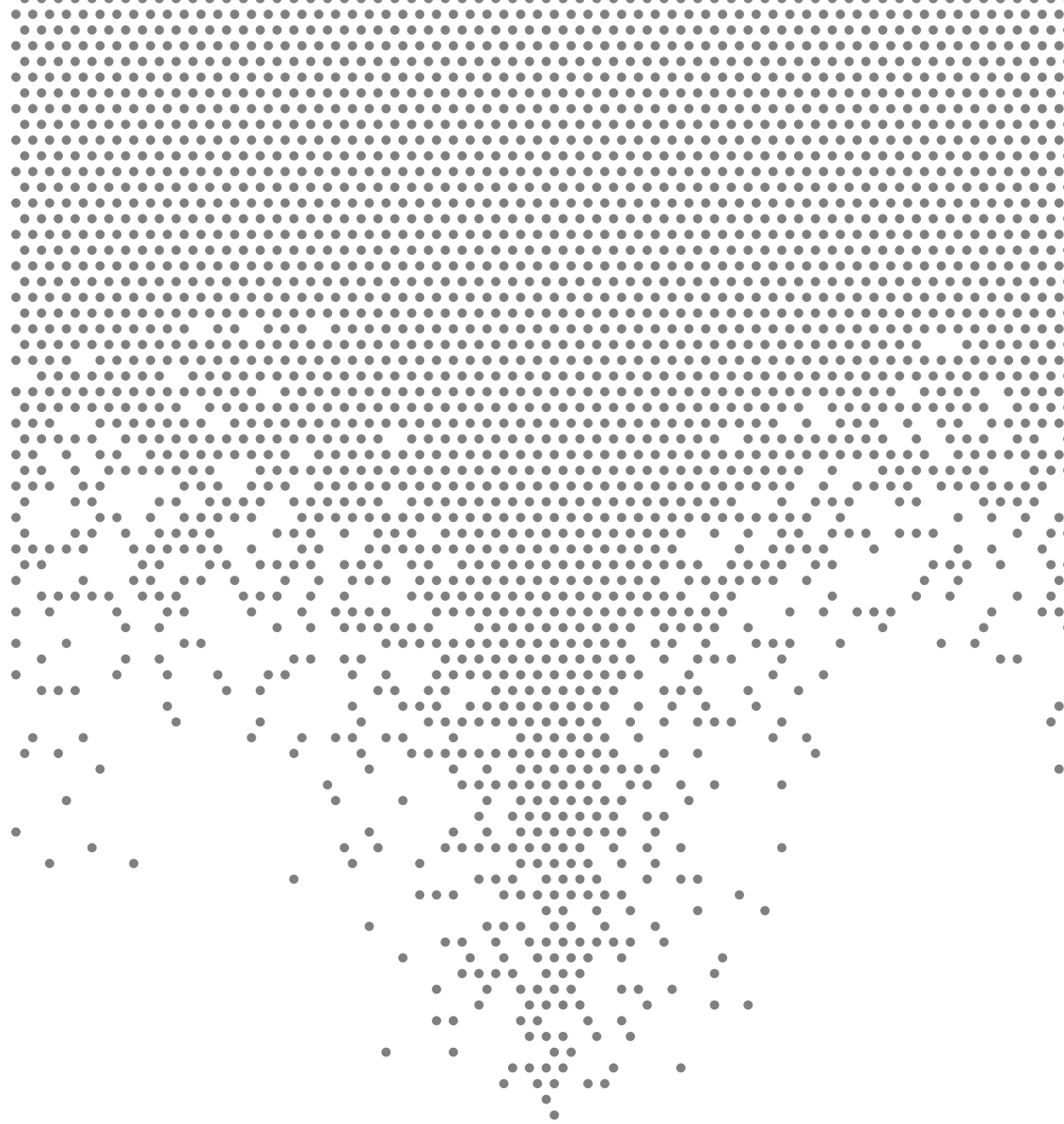
El tretzè capítol, titulat “Història, memòria i reflexió des del territori”, ha estat narrat per Miquel Sánchez González, veí de Cerdanyola durant l’inici de la UAB, estudiant al campus i historiador del territori. Aquesta narrativa tracta des d’una visió polièdrica aspectes relacionats amb la història de la Universitat, des d’una perspectiva vivencial però també amb el rigor acadèmic d’un historiador. Des del naixement de la Universitat o les expropiacions, passant per la influència exercida al territori o l’antiga vida pagesa, fins als moviments

estudiantils dels setanta, aquest relat representa un punt i final del llibre que ens ocupa. Aquest text ha estat escrit per l’investigador Ricard Llonch.

A aquesta publicació s’adjunta un DVD que conté, a més dels textos que es recullen en aquest llibre, un arxiu visual amb les imatges de la història de vida de la UAB i del territori cedides pels nostres narradors. Finalment, el DVD detalla en un apartat sobre els investigadors el recorregut acadèmic de cadascun a la Universitat a l’Abast així com una breu valoració personal de la seva participació en el projecte.

Les imatges, facilitades pels narradors Montserrat Sagarra i Lluís Carreras, es divideixen en tres apartats: (I) “Can Miró. La masia”; (II) “La construcció de la UAB”, i (III) “La vida al campus”. Hi ha un quart apartat, titulat (IV) “Recull de notícies”, que conté les notícies sobre la UAB compilades de la premsa escrita de l’època per l’investigador Ricard Llonch. S’hi afegeix a més l’enllaç a l’exposició virtual en commemoració dels 40 anys de la UAB organitzada pel Vicerectorat de Transferència Social i Cultural de la UAB (www.bib.uab.es/comunica/40anys/), de la qual va ser comissari el professor Enric Cassany.

Els textos del present llibre són el producte de les vivències i els testimonis de cada narrador, per la qual cosa les opinions expressades no pretenen ser una descripció històrica dels fets ni es pretén que coincideixin entre si les diferents visions que s’hi exposen.

IV. Les narratives

Les persones expropiades del territori

1. Montserrat Sagarra Ricart. Can Miró: arrels tallades, records que broten.

Per Gonzalo Medina Fortún i Regina Martínez Pascual

Vaig néixer al territori que avui ocupa l'Escola de Postgrau de la UAB, la masia Can Miró. Hi vaig viure gairebé fins que ens van expropiar. L'expropiació va començar els anys 1968-1969 i es va resoldre definitivament l'any 1972, amb l'expropiació física del terrenys, però no amb el reemborsament que suposava tot el que hi havia a les plantacions en plena producció. Va haver-hi un moment que la meva família no va aguantar més les pressions. Ens en vam anar a viure a Bellaterra, però sempre ens ha quedat aquest impuls de venir a veure els nostre orígens.

El dia que ens van trucar per participar en el projecte que omple aquestes pàgines, vam rebre molt bé la notícia. Hem vist que hi ha gent que s'hi ha interessat, com el senyor Miquel Sánchez, que també ens va venir a fer una entrevista. Satisfà veure que encara hi ha persones que tenen sensibilitat, que encara hi ha algú que es recorda d'aquelles persones que tenen aquí les seves arrels.

A la llarga, quan faltin les persones que van viure aquí, tot això no es podrà recuperar. En realitat, qui hauria estat molt rellevant és la meva mare, i ella ara ja no hi és. Tot ho hem sentit explicar d'ella. També sap molt d'aquesta història la meva germana, que ho té més present perquè és la que havia viscut permanentment aquí. Jo vaig estudiar fora, vaig marxar una temporada.

Ara que he vingut aquí novament i veig l'asfalt, mentalment, se'm reproduïx la imatge dels camps i la masia com sempre havia estat. Quan ens van expropiar, eren tals la indignació i el malestar, que tampoc vam pensar en guardar un record, encara que fos fotogràfic, de com era tot això. Era molt dolorós veure com ens havien tractat, que en un moment ho perdiem tot, l'esforç de tres generacions, el patrimoni familiar assolit amb molts sacrificis en 50 anys de treball, en una edat en què per als pares era impossible tornar a començar, i sabent que hi havia l'especulació al mig. Ara es veu des d'un prisma diferent i em sorprèn en veure com està.

Els orígens masovers

Sóc néta i filla dels masovers arrendataris que es van instal·lar a Can Miró l'any 1915. La propietat de la finca era de la família Llobet, que vivia a Sabadell i que pertanyia a la burgesia de la indústria tèxtil. Els meus avantpassats procedien del pla del Penedès. El 1929, el meu pare, en Josep, es va casar amb la meva mare, na Mercè Ricart, filla dels masovers de Can Fatjó del Molí de Cerdanyola. Van tenir quatre fills: la Maria, el Jaume, la Magdalena i jo. Tots quatre vam néixer a la masia.

Al començament dels anys trenta es va començar a construir la urbanització de Bellaterra. El promotor va ser un apotecari de Cerdanyola (Bartomeu Bartomeu) que es va casar amb la filla dels amos de Can Domènech, finca que estava situada en el lloc que envolta l'estació de tren i que avui és gran part de la zona residencial de Bellaterra. Va ser llavors que es va projectar aquesta zona. Es va poblar de residències dotades d'aigua, electricitat, clavegueram, amb una parcel·lació programada amb carrers, passeigs, places ... i l'estació de tren. Va néixer un barri apte per albergar xalets d'estiu. Bellaterra es va consolidar com a lloc privilegiat de vacances per a les famílies benestants de Barcelona i Sabadell. En aquests mateixos anys també es va inaugurar l'Hostal Sant Pançaç.

En aquests anys, la meva família no vivia gaire lluny d'aquí, però en un entorn aïllat, sense aigua corrent ni llum: a la masia Can Miró. L'aigua era del pou que avui encara conserva la seva fesomia exterior davant la façana de la masia i la il·luminació de carbur. Amb el pas dels anys anàvem comprant terrenys propers a la finca per estendre les tasques a les quals dedicàvem aquestes terres. Teníem vinyes, cultius de blat, ordi, blat de moro, patates, llegums i cuidàvem els horts d'hortalisses. Als terrenys propers a la riera, vam adaptar conreus de regadiu i arbres de fruites d'horta, mentre que a les voreres dels camps de secà no hi faltaven figueres per l'ombra i arbres de fruits secs que són més resistents a la sequera.

També teníem molts animals, cavalls de tir per al transport i les feines del camp, vaques per a la llet i vedells per a la carn, porcs de reproducció i garrins d'engreix que ens permetien fer la matança i elaborar tota mena d'embotits com a recurs per als àpats més reconstituents de l'estiu, un ramat d'ovelles

per combatre les males herbes i vendre la pell i la carn, conills i gran varietat d'aviram (gallines, ànecs, oques,...) que ens procuraven els ous per al nostre consum i també per vendre. Tot això acompanyat de les seves reproduccions corresponents.

Durant la Guerra Civil, el meu pare va estar al front i allà va ser greument ferit. La meva mare, que en aquella època tenia 28 anys i vivia a Can Miró amb els seus dos fills grans i amb els seus sogres, va marxar a la recerca del seu marit i va saber de l'operació quirúrgica d'urgència que li va fer el doctor Sarries per salvar-li la vida. Va ser una intervenció en condicions molt precàries, sense instal·lacions ni instruments adequats. Van ser moments molt durs que van deixar greus empremtes en l'aparell digestiu del meu pare que van revertir en el futur en posteriors intervencions quirúrgiques.

Superat feliçment aquest trauma, els meus pares van tornar a les seves terres. Eren molt conscients que les circumstàncies i els temps que els estava tocant viure els obligaven a plantejar uns objectius bàsics: treballar i mantenir-se amb els escassos recursos que tenien, molt reduïts per la retirada de l'exèrcit que va saquejar totes les poques reserves de subsistència que els quedaven, bestiar, conserves, farina, oli, cereals...

La meva família i els treballadors de Can Miró van reiniciar les seves tasques llaurant, sembrant i aprofitant els recursos de la propietat. Per a l'explotació d'aquests terrenys van arribar a tenir dotze jornalers. Produïen un bon vi. Els meus avis i la resta de família eren del Penedès i havien treballat als cellers Codorniu, on van adquirir experiència en aquesta activitat i tenien coneixement de les noves tecnologies i mètodes que s'anaven utilitzant. Per a la fabricació del vi havien comprat una premsa contínua (la factura de la qual encara conservo, febrer de 1936). En període de verema es necessitaven més treballadors per cobrir aquesta feina. A la casa produïen també pa, oli i pinsos per als animals.

Camins de subsistència

A la zona de l'Escola de Postgrau hi havia un torrent a prop: totes les proximitats on hi havia aigua estaven plenes de riquesa, ja que permetia conrear productes de regadiu que són cultius més intensius. S'havien anat movent terres gràcies a carros de cavalls i de mà d'obra i es va anar eixamplant el torrent per aprofitar el nivell freàtic. Aquest torrent portava bona part de l'aigua de Bellaterra. Ens permetia comercialitzar a l'estiu amb la gent que venia a Bellaterra de vacances i també al mercat de Sabadell. Teníem gallines i vaques, i tota la llet que es bevia a Bellaterra era llet de Can Miró.

La meva germana gran tenia un cavallet petit i amb una tartana, l'únic mitjà de transport que permetia resguardar-se de la pluja. Cada dia al matí i al vespre anava a portar la llet per tota la urbanització. Quan a l'hivern quedaven pocs veïns a Bellaterra i baixava el consum a la zona propera, també en portava a Sant Cugat i a Sabadell. La meva mare anava a comprar a peu a Sabadell i passava pel que és ara el Rectorat, continuava cap a Veterinària i el turó de Sant Pau i des d'allà baixava vorejant l'ermita de Sant Pau de Riu Sec i l'aeroport fins a Sabadell. Portava un cistell al cap i un a cada muscle plens de productes per vendre al mercat. A la tornada, es proveïa de tot allò que podia fer falta a la família i de què no teníem disponibilitat. El meu pare tenia una feina addicional per reforçar l'economia casolana: transportava amb carro sorra i grava des del riu Ripoll per a la urbanització de Bellaterra.

També anàvem caminant fins a Sant Cugat, vorejant cada torrent i travessant les vinyes i passant per Can Magí fins que arribàvem al monestir, centre de trobada de totes les fires de pagesos de la comarca. Ara encara em conec tots els camins i les drecceres al mig del bosc i vaig a peu per on no m'ho impedeix l'autopista.

La masia més propera a la nostra era Can Magrans, a l'altre costat de la riera. Situada a prop del lloc que actualment ocupa la Facultat d'Economia i Empresa. Els masovers tenien una filla i un fill, d'edats similars a la meva. Teníem molt bona relació amb aquesta família. La finca era molt més gran que la de Can Miró i estava explotada en règim d'arrendaments i parceria.

D'altra banda, hi havia el marquesat del Castell, que era de l'època feudal. Totes les finques li havien de pagar un cens en espècies. Podia ser una gallina gran, i et tocava portar-li, fins que va arribar un temps que aquell home ja no volia la gallina. Ara bé, quan el meu avi va morir i el meu pare es va fer càrrec de l'herència corresponent, sí que va haver de pagar per redimir aquella gallina que es va convertir en diners, i van ser bastants diners, perquè aquests eren els drets que tenia el marquesat. Quan ens van expropiar ens van pagar un import sense tenir en compte si el terreny era productiu o no ho era, tot i que hi havia moltes inversions fetes: manteniment de camins, d'espais, pous, canalitzacions d'aigua i bombes de pressió, zones productives, vinyes i arbres fruiters, la part de bosc... Tampoc van tenir en compte que feia tan sols quatre anys que havíem aconseguit portar l'electricitat a la casa i a les zones de regadiu pagant amb recursos propis tota la línia de coure, els pals i el transformador corresponent. En el moment de l'expropiació no es van fer les correspondències que ens pertocaven per totes les inversions.

La vida a la vall

Viure a pagès era com viure al mig de la selva. Bellaterra estava a vint minuts però sense cap servei bàsic per a nosaltres. Qualsevol incidència o necessitat ens obligava anar a Cerdanyola, més d'una hora de camí vorejant els llimdars de les finques connectades amb camins de carro, travessant rieres i desnivells fins a retrobar el camí de la serra de Galliners a la cruïlla de Can Planes. Fèiem tot el que podíem per subsistir, el nostre mitjà de desplaçament eren les cames o la bicicleta per als infants i el cavall i el carro per als adults. Vam anar a una escola rural a Cerdanyola fins al 1936, on anava gent de les masies i gent de classe humil que havien aconseguit un petit terreny al mig d'una zona rural, per fer-hi al voltant de l'habitatge, més o menys condicionada, l'horta de subsistència, fins que l'Ajuntament va organitzar una escola a les dependències de l'Sport Club Bellaterra. De bon començament acollia els infants de les rodalies, però poc després, va acollir nens refugiats.

Acabada la guerra, aquesta escola va tancar i llavors la família Vila Puig resident a Bellaterra va destinar una part de la caseta que tenia al passatge de la Santa Creu per a fer una escola en un pis sota coberta. Era l'any 1941 i s'hi accedia des del jardí per mitjà d'una escala exterior. Nosaltres anàvem

al col·legi junts amb els fills dels veïns masovers, i com que no vàiem la casa, per poder coincidir, ens comunicàvem a crits a través del bosc. Quan jo vaig començar, hi anava acompanyada del meu germà Jaume i érem un total de 23 alumnes a l'escola.

Quan va haver-hi la nevada de 1962, vam anar a rescatar una família que vivia en una barraca de vinya propietat de la família Masana, ja que es van quedar sense queviures i no podien sortir de casa perquè eren incapaços de retrobar els camins desdibuixats pel gruix de la neu, més de 80 cm. Era a l'indret de les depuradores de la Facultat de Veterinària, a l'altre costat del torrent avui transformat en el vial que comunica l'eix central de la UAB. Hi havia molta gent que vivia així en aquest entorn. En aquella època ens alimentàvem de pa i una sardina de llauna que ens partíem entre tres. Aquí menjàvem, a més de la meva família, uns dotze homes que treballaven la terra. L'alimentació era molt precària. Menjàvem tots junt i arribàvem a ser una vintena. Aquets treballadors cuidaven els nostres camps i els dels propietaris de la masia, alguns jornalers externs i d'altres, a canvi d'allotjament complert, formaven quasi part integral de la família. Cultivàvem vinyes, blat i més endavant hortalisses, que ens permetien viure tot l'any perquè eren de producció més rotativa, i tenir ingressos més freqüents (ja que del blat s'obté una sola collita i de vi també).

Per anar al col·legi i fer dreuera, caminàvem en direcció a l'estació al darrere de les que ara són les cases Sert, sempre aprofitant els camins d'accés a les finques arranats per poder dur a terme les tasques de plantació, manteniment i recol·lecció. En el tram final travessàvem un bosquet, que avui encara es conserva i anàvem a parar a la finca de Can Domènech, la casa de pagès que hi havia darrere de l'estació. El matrimoni que vivia allà no ens deixava passar, es deien Tonet i Tereseta. Eren molt grans, sense fills i tenien molta intuïció: deien que quan es feia un camí, aquell camí ja quedava per sempre, i aquell home ens empaitava amb un garrot, encara que érem criatures. Deia que si cada dia passàvem per allà quatre vegades, deixàvem una marca que amb els anys li podia perjudicar.

Projecte de vida

Jo vaig començar els estudis a l'escola rural l'any 1946 i hi vaig estar fins al 1954, i després vaig decidir d'orientar els meus estudis cap al peritatge mercantil. Al principi de la carrera, vaig haver de preparar els exàmens per lliure, sense anar a un centre especial, estudiant a casa a l'estiu, amb el llum de carbur (el de la dinamo i bateries era molt car i m'estava vedat perquè hi havia altres prioritats) i presentant-me a Barcelona a les convocatòries de setembre. La llei que permetia poder començar el peritatge mercantil als deu anys s'havia publicat l'any 1953; jo volia sumar-me a la primera promoció i ho vaig aconseguir.

Més endavant, vaig continuar els estudis a l'Escola de Comerç de Sabadell fins l'any 1958 que em vaig graduar en la revàlida. Les classes en aquesta entitat estaven impartides majoritàriament per professors catedràtics, quasi tots castellans. Recordo que ho vaig passar molt malament amb la professora de Dret Mercantil, la senyora Pilar Jaraiz Franco, que diàriament ens recordava el seu parentesc. Finalitzada la meva formació professional, vaig treballar en empreses de Sabadell del sector tèxtil i més endavant vaig anar primer a França i després a Suïssa.

La masia de Can Miró, des de l'inici dels anys seixanta, va començar a disposar de nous serveis finançats exclusivament pels masovers, tant les instal·lacions com els subministres que van millorar la qualitat de vida dels seus habitants. En aquesta època la casa va començar a disposar d'electricitat i aigua corrent. Les coses marxaven millor per a la família.

En els anys en què jo era a l'estranger, es van produir els esdeveniments que van transformar la vall Moronta: es va començar a construir la UAB.

L'inici de l'expropiació

Els anys 1967 i 1968 es va projectar la construcció de la UAB. Es va gestar a Madrid obeint principalment a interessos privats. L'operació va ser patrocinada pels batlles de Barcelona i Sabadell (Porcioles i Burrull), pel president de la Diputació de Barcelona (Muller d'Abadal) i per entitats propietàries, i va ser finançada per les caixes de Pensions i de Sabadell.

Els germans Villar Palasí hi van ser personatges determinants i també del marquès de Cerdanyola (senyor Trèner i Arróspide) amb la seva bona disposició, que tenia excel·lents relacions amb el règim franquista. Era propietari de moltes hectàrees que s'incorporarien als terrenys de la futura construcció i que eren de difícil requalificació (zones de barrancs, torrents, pedregars...). Al marge del negoci, existia també una voluntat política per recolzar la idea del trasllat dels estudiants cap a espais rurals i allunyar-los dels nuclis urbans. Les universitats havien estat en aquests anys centres de vagues, protestes i d'activitats antifranquistes. Era millor apartar els estudiants dels centres de treball.

De l'imminent expropiació de la finca que ocupava la meva família, el meu pare en va ser informat verbalment pel propietari, el senyor Llobet, al començament del 1969. Fins i tot li va ensenyar un document de l'acord assolit amb els promotors. Li va dir que tenien prevista una indemnització, però no hi ha fins avui el més mínim rastre d'un escrit que acrediti aquesta promesa. Al febrer de 1969 es van signar les escriptures de compra-venda de tres finques que ocupaven gairebé 100 hectàrees: Can Magrans, Can Miró i una petita zona del que restava de Can Domènech. Els solars van ser venuts pels seus propietaris: la senyora Bacardí de Can Magrans de, el senyor Josep Llobet de Can Miró i el senyor Bruix.

Les obres es van iniciar a la tardor de 1970. El dia que van aparèixer les màquines excavadores va ser una jornada molt trista per a la gent que vivíem a la finca. El meu nebot que tenia 16 anys recorda indignat encara avui aquell moment. El meu pare va recórrer a jutges i advocats per reclamar els seus drets legítims, va mantenir diverses entrevistes amb Vicente Villar Palasí, rector de la UAB, i amb el senyor Llobet. Totes les seves gestions van ser infructuoses.

No en va obtenir res. Les obres destrossaven els cultius, omplint tot el torrent i un pou que subministrava gran quantitat d'aigua als conreus de regadiu. Entre rebaixos i terraplens aviat va quedar tot desconfigurat, desapareixien els camins de pas, els arbres centenaris, els llandars de les finques, la identitat pròpia de tot allò que havia estat estimat amb un treball acurat pam a pam com el millor tresor. La meva família va quedar destruïda.

Van seguir vivint a la masia fins al 1972. A la casa preparaven àpats per als treballadors de les obres de la UAB i d'aquesta manera obtenien alguns ingressos. En el temps que van continuar allà, es van produir vagues dels obrers que van ser durament reprimides. Es feia freqüent la presència policial per dissoldre les assemblees. Aquell any, el nombre d'estudiants que anaven a les facultats va començar a ser important. Ells eren molt poc respectuosos amb l'entorn. Trepitjaven els sembrats i espatllaven els arbres, principalment els cirerers. Atès el descontrol que es va anar instal·lant a mesura que avançava el curs, vam prendre la decisió d'abandonar definitivament la finca i de traslladar-nos a viure amb la meva família a Bellaterra, lloc on encara visc amb la meva germana Magdalena.

A partir de llavors per a nosaltres la vida es va fer molt difícil. El pare va tractar de no recordar mai més els esdeveniments relacionats amb l'expropiació, evitava sempre esmentar aquest fet. El 1982 va morir la meva germana gran, na Maria, i quatre anys més tard el meu germà. Aquestes pèrdues van sumir els meus pares en un estat d'ànim que va agreujar el pessimisme en el qual es trobaven des de l'expropiació de Can Miró.

El 1991 el meu pare va morir de càncer. En aquest mateix any la meva mare va patir una malaltia similar que, un cop operada, va superar. Ella va morir ara fa dos anys, el 2008.

En perspectiva

No és possible remoure el que ha passat amb l'expropiació i reclamar els perjudicis que aquesta acció va comportar per a la meua família. La UAB va gestionar el funcionament de l'entitat, però els que tenien tota la reserva de la propietat dels terrenys eren els que van crear el pla d'ordenació de la zona universitària. Més tard van haver-hi altres expropiacions. Primer van afectar el turó de Sant Pau a mitjan dels anys setanta i, després, a la dècada dels vuitanta, l'espai que actualment ocupa l'Hotel Campus i la vila on resideixen estudiants, la propietat i mansió dels Vila Puig (avui seu de l'Associació d'Amics de la UAB) fins a arribar a l'estació, i també el que quedava de la propietat de Can Domènech. Aquesta zona es va inaugurar el 1992. Els propietaris d'alguns d'aquests últims terrenys eren també de la família Llobet.

Hi va haver un moment en què ens en vam oblidar completament: vèiem com la casa s'estava envellint, com s'estava destrossant i començava a ser irrecuperable. Realment va ser traumàtic perquè els meus pares havien patit i ja no tenien aquella inquietud de venir-ho a veure. Els portava records i necessitaven oblidar una mica el passat, que havia estat tan dur per a ells. A partir d'aquí ens en vam desentendre fins que els pares van morir. Ara, nosaltres hem volgut tornar als nostres orígens, fent una tasca de recuperació de la història del territori que ens ha vist créixer.

2. Lis Mücke-García. Estius de pins, infantesa a la vall.

Per Majepa Sallent Custodio

La meua família va ser propietària d'un terreny a Bellaterra, aproximadament el que ara es correspon amb la Facultat de Veterinària. Vam ser expropiats, com d'altres que vivien en aquell territori.

Per tractar la meua vivència amb la UAB he hagut, d'alguna manera, de refer el temps, perquè no recordava quan van començar els tràmits per fer l'expropiació ni tan sols l'any. No sé quan temps feia que estàvem allà. Els meus pares van comprar el terreny després de la guerra, l'any 1941 o 1942. Em sembla que tenia uns 10.000 metres. La il·lusió del meu pare era plantar pins pinyoners, tenir tota una plantació d'arbres, i cuidar l'hort.

Al principi, nosaltres érem els únics que anàvem a estiuejar a la zona. La nostra casa consistia en una planta baixa, on vivien els masovers, i el pis on vivíem nosaltres. Els masovers cuidaven l'hort i al fons hi havia el bosc de pins. Tots van ser plantats pel meu pare. Als anys seixanta hi va venir una altra família a estiuejar.

Els nostres veïns eren els Astro i els Miró. Els Miró tenien moltes vaques i els Astro tenien una gran granja de porcs. Més tard va ser la UAB qui va demanar al senyor Astro si volia treballar-hi. No sé si encara hi ha la granja de porcs, però al començament de la UAB n'hi havia una, i la manava ell.

Els dissabtes el meu pare, que tenia la feina a Sabadell, ajudat per dos pagesos, feia el trasplantament del planter al bosc. Va arribar a haver-hi 2.000 pins. Per al meu pare això dels pins era com un ritual: posava els pinyonets en testos, quan sortien els pins feia el trasplantament ajudat pels pagesos, i els plantava al bosc. Els pins eren la seva joguina. D'aquests pins encara n'hi ha uns quants al bosc de Veterinària. Hi va quedar com una llenca de terreny de cals Astro i nostra, on hi ha xiprers i pins.

L'expropiació: deu anys d'espera

Un bon dia, cap a l'any 1967, vam rebre un comunicat en què se'ns deia si estàvem disposats que ens expropiessin el nostre terreny per poder-hi edificar la nova Universitat Autònoma de Barcelona.

El fet que fos per fer-hi una universitat ens feia gràcia. Ens va semblar bé, ja que no era ni per fer-hi carreteres ni per construir cap polígon industrial.

La casa i el terreny eren dels meus pares, però en aquella època la meua mare ja me l'havia cedit. A nosaltres la casa ja se'ns havia fet petita. Ens va anar bé la proposta, i va ser l'any 1976 quan es va materialitzar l'expropiació. Uns deu anys després ens van comunicar que ja ens pagaven: ja podíem marxar.

Quan van dir que ja pagaven, el nostre advocat ens va comunicar que per rebre la indemnització inclouríem una casa on es podia viure i un bosc amb més de 2.000 pins que ja tenien uns 20 anys. Quatre anys més tard ens ho van valorar i ens pagaren dos anys més tard, juntament amb els interessos corresponents.

Per tant, des que ens van anunciar que volien expropiar els terrenys fins que van pagar-ho tot, van passar 14 anys. Amb aquests diners, poguérem comprar un terreny a Bellaterra, on més tard ens hi férem una casa a la nostra mida. Vam marxar el 1978.

Valoració de l'expropiació

Nosaltres vam estar contents amb el que ens van pagar. Sé que els veïns van fer alguna reclamació, però em sembla que no els va sortir gaire bé. La meua mare va enyorar molt la propietat, ja que en tenia un record molt més profund. El meu pare ja havia mort, però després de saber que la volien expropiar.

Jo encara ara, quan passo per allà, penso: "Això era casa meua." I encara li dic

a la meua jove, que treballa a Veterinària: "Vigila'm els meus pins!" No va ser una expropiació gaire traumàtica, ja que, en pensar que era per construir-hi la UAB, ens feia il·lusió. Va ser un punt a favor. Però, és clar, en un sentit sí que ens va afectar: hi havíem fet moltes coses, un bon hort i el cuidàvem; el meu pare hi va fer vi, la meua mare i jo hi collíem maduixes.

Els veïns de Bellaterra

Cadascú dels veïns de la vall, després de les expropiacions, va agafar un camí. Els Astro es van comprar una casa a Bellaterra. Ell va anar a treballar a la granja de porcs de la Facultat de Veterinària. Van saber treure'n partit. Les seves filles van estudiar unes bones carreres i han prosperat molt. Nosaltres teníem un altre tipus de patrimoni, i no ens va afectar tant.

El Sastre també va comprar-se una casa a Bellaterra, però sembla que no va saber treure'n tan partit.

Els Astro i els Sastre es van unir per mirar de reclamar alguna cosa més, però em sembla que no els va sortir bé. En Joan, el meu marit, els va dir que a nosaltres ja ens semblava bé el que ens havien donat.

Amb els Astro ens hem anat veient i hem mantingut una amistat de veïns, però amb els Sastre pràcticament no ens veiem; n'hem perdut la pista. Tots els veïns hi van sortir guanyant. Molts van resoldre la seva situació respecte a l'habitatge, ja que van poder comprar-ne un de millor.

L'on i el com de la Universitat

Crec que van fer la Universitat al lloc on és perquè entre Cerdanyola i Sant Cugat hi havia molts terrenys buits. Els primers anys la Universitat estava força mal comunicada, ja que sempre hi havia unes cues impressionants, i els que vivíem a Bellaterra també ho patíem.

Segons els historiadors sembla que buscaven un lloc aïllat de la ciutat i que és pogués comunicar bé. L'estructura arquitectònica de les aules sembla que es va pensar de manera que fos antimanifestacions, i totes les aules portaven a un cul-de-sac, ja que era una època conflictiva. Encara vivim una situació similar, quant a les manifestacions.

De casa ningú va estudiar a la UAB. Els universitaris, els primers anys, baixaven a l'estació de Bellaterra. Anaven camps a través a peu, pel camí de Can Codina o pel sot de Can Miró. La via separava la UAB de Bellaterra. Exceptuant els inicis, no hi va haver cap relació amb la gent de Bellaterra; mai no van passar per dins. La gent ho va evitar i ningú comptava a fer negoci amb els estudiants.

Venien molts estudiants de fora: Mallorca, Olot, Girona... Al principi sí que venien a Bellaterra, ja que va haver-hi els apartaments. Encara que al començament semblava millor construir la Universitat a Barcelona, ara seria impensable per a la gent del Vallès.

La construcció del campus

3. José Angulo León. Compromiso y lucha: los cimientos de la UAB

Per Regina Martínez Pascual

Vine a Cerdanyola en 1967. Antes había vivido en Sant Quirze y en Barberà del Vallès, donde también vivía mi suegro. Él era del Partido Comunista y yo también lo soy. Trabajaba en Dragados y Construcciones antes de trabajar en la Universidad. En cuanto a las organizaciones sindicales y políticas, participaba en CC. OO. y en el PSUC cuando ambas organizaciones eran ilegales. Fui a trabajar a la UAB porque el camarada Tribes, que era del PSUC, me dijo: “José, todos los que podamos tenemos que ir a la UAB. Han echado a cuatro camaradas y nos necesitan. Es un centro de lucha muy fuerte.”

A partir de ese momento unos veinte camaradas fuimos a trabajar a la Universidad, organizando aproximadamente a 1.300 trabajadores. Las reuniones se hacían en el aparcamiento. Cuando convencimos a los trabajadores de nuestras demandas, se convocaron elecciones. Para las elecciones, la empresa puso como candidatos a su gente, sus lacayos, creyendo que iban a ganar. Cuando se hizo el recuento, ganamos nosotros la mayoría y la empresa tuvo que aceptarlo. Desde entonces empezamos a tener reuniones con la empresa. Sacamos adelante un comité de empresa con delegados. Empezamos a trabajar con ellos, aunque moderadamente. Se podría decir que, en poco tiempo, obtuvimos casi más poder que la empresa.

La estructura de la Autònoma y la magnitud de las obras provocaban muchos accidentes. Había un goteo constante de heridos. Nosotros luchamos por mejorar las condiciones de trabajo. Desde las partes altas de los edificios se tiraban los escombros a cualquier sitio y se necesitaban encargados de seguridad. Incluso a un ingeniero le cayeron escombros en la cabeza. Todos estos accidentes nos permitieron conseguir dos ambulancias, médicos y un comedor donde los mismos trabajadores éramos los cocineros. Durante el tiempo en que estuvimos allí hubo dos muertes. Uno de los que murió era, como yo, de Palma de Río (Córdoba). En ese momento conseguimos un comité de seguridad e higiene.

Por todo esto luchamos nosotros, pero hay que tener en cuenta que no se hizo en un día. La empresa ponía los recursos, pero se los teníamos que arrancar. El capital es duro y defiende sus intereses, pero para eso estamos los trabajadores, para defender los nuestros. Los que formábamos parte del Comité de Empresa cobrábamos muy poco, unas 2.300 pesetas, mientras que cualquier trabajador cobraba aproximadamente 6.000 o 7.000 pesetas. A pesar de esta diferencia, éramos conscientes de que la movilización era necesaria.

La lucha en la UAB fue un modelo a seguir. Fue la bandera de la construcción, de las huelgas generales. Estuve trabajando aquí aproximadamente dos años y después me despidieron.

El legado de la participación sindical

Cuando dejamos de trabajar en la UAB, cada uno siguió su camino. En aquel momento se palpaba el miedo en la sociedad. Aquellos hombres, los que habíamos estado en las movilizaciones de la UAB, teníamos un espíritu revolucionario. Cuando llegaba un encargado, a pecho descubierto, le pedíamos lo que necesitábamos. Los que no habían participado en la UAB estaban, de alguna manera, encogidos. Por esta razón, si entrabas a trabajar en cualquier sitio, en seguida te nombraban delegado sindical. Estuve trabajando después en Montserrat Montero que también tenía una gran plantilla. Como había luchado y ganado mejoras en el anterior puesto de trabajo, quería conseguir las otra vez.

Entonces había, aproximadamente, un 20-40 % de trabajadores que conocían sus derechos y un 60-80 % que se amedrentaba. Aquellos que luchaban sufrían la represión policial. La verdad es que yo nunca tuve miedo a la pérdida del puesto de trabajo ni a la Guardia Civil. No sé por qué, quizá porque estaba más curtido, y pensaba que me podían dar dos palos, pero nada más que eso. No me podían quitar mis ideas.

Creación de la Universidad y movimientos políticos

Un camarada que se mató trabajando fue enterrado en el cementerio de Cerdanyola en mayo de 1972. El entierro fue de casi 1.500 personas, ya que fuimos todos los que estábamos trabajando en la UAB, los paisanos y los conocidos. La familia era comunista pero no le comunicó a nadie si el difunto quería entrar en la iglesia o no.

La hija mayor en la puerta de la iglesia me dijo: “Merino, mi padre es comunista y no quiere estar ahí.” (Me llamaban Merino, y aún me conocen algunos así. Era el mote con el que llamaban a mi padre y en aquel momento de clandestinidad me iba bien tener otro nombre). Entramos el camarada Tribes, Bravo, mi mujer y yo a buscar al cura don José. El cura se portó muy bien. Le dijimos que había que acabar con la ceremonia y nos contestó que se lo podríamos haber dicho antes y nos hubiéramos ahorrado pasar por la iglesia. Las cosas estaban así, dijimos, pero era necesario que entrase un familiar directo y se lo ratificase al cura. Así que la mujer del camarada fallecido entró y le dijo al cura que, efectivamente, su marido era comunista y no querían que estuviera aquí.

El hombre de la funeraria se puso delante del difunto. Le dijimos: “O te quitas de delante o te damos una patada en los huevos.” Se fue a buscar a la policía y nosotros no fuimos por la calle de San Ramón hasta llegar al cementerio. El difunto fue un camarada muy perseguido porque estuvo detenido por comunista en Burgos, y también había sido perseguido y torturado en Andalucía. Tuvo que huir y vino a trabajar a la UAB días antes que yo.

De una manera o de otra nos echaron de nuestros lugares de origen a la mitad de los trabajadores provenientes de Andalucía; teníamos trabajo pero no nos pagaban. Recuerdo que a menudo discutía con el jefe que me empleaba allá, hasta que le dije que me iba a Barcelona. Me dijo que en Barcelona me iban a engañar, a lo que yo contesté que era cierto, que me iban a engañar también. Y es que el capitalismo engaña al trabajador dondequiera que esté, no reconoce sus derechos.

Cuando llegué a Cataluña (mi suegro que ya vivía en Sant Quirze me pagó el viaje) comprobé que, cuando mi suegra iba al mercado, traía el cesto lleno de comida: pollos enteros, verduras y muchas otras cosas. Cuando vivía en Andalucía no me podía permitir ese lujo trabajando igual. Por eso precisamente vinimos.

En Cerdanyola, en la época de construcción de la UAB, tenía el aparato de propaganda en mi casa. Yo era el responsable político del partido en este pueblo. El partido me dijo que yo era el hombre que reunía las condiciones para hacerlo. Trajeron las máquinas y estuve haciendo todas las publicaciones que distribuíamos hasta que se legalizaron los partidos. Iba a algunas manifestaciones, pero antes de que se terminaran me tenía que marchar. Cuando se terminaban las movilizaciones era cuando se hacían las detenciones, la represión. A menudo me quedaba en mi casa sabiendo que había una movilización y no podía ir, me roían las ganas. Y eso con todo el peligro que corría, porque yo tenía una responsabilidad enorme. Para ello era necesario que tuviera respeto, pero miedo no.

En realidad, si no hubiese sido por mi mujer, que me ayudó a hacer todo esto, no lo habría conseguido. Fui a Italia con el partido para hermanar Collegno con Cerdanyola, para que los chavales de aquí fueran a Collegno y viceversa. Entonces ya estábamos en el Ayuntamiento, éramos legales. Sin la comprensión y el apoyo de mi mujer no me habría sido posible ir una semana a Italia, tres días a un congreso a Madrid o el tiempo que hubiese sido necesario. Por mediación de ella he podido hacer muchas de las cosas que he hecho. Tuve la suerte de que ella me apoyó. Ya soy viudo, ella murió el 5 de julio de 2009. Estoy muy satisfecho de mi vida con ella. Era una mujer muy decidida.

La lucha estudiantil

Mientras construíamos la UAB, había muchos estudiantes. Los primeros que vinieron eran de Ciencias. Los trabajadores hacíamos las asambleas en el aparcamiento y estábamos rodeados de guardias civiles, que de día y de noche estaban en la UAB.

Los estudiantes venían en tren desde Bellaterra, por un tramo que estaba lleno de barro, y pasaban por delante de nuestra asamblea. Un día se paraban dos, otro día se paraban tres estudiantes a ver al camarada Tribes, que tenía mucha capacidad política. Tribes venía de Francia y no es que allí hubiese más capacidad, sino que, al haber libertad, se podía aprender y debatir más.

Tribes se metía en medio de las aulas a debatir hasta que llegó el día en que tuvimos contacto real con los estudiantes y la empresa se dio cuenta de que teníamos más poder que la propia Universidad. Había estudiantes que nos apoyaban mucho. Cuando conseguimos reivindicaciones, como la demanda de un comedor, las ambulancias o el comité de higiene, estas no vinieron solas. Lo logramos a base de luchas. La empresa no estaba dispuesta a dar nada. Entendía que no merecía la pena gastar dinero en jornales, seguridad y todo lo demás. Sin embargo, aunque no estábamos produciendo desde su punto de vista, en el Comité de Higiene sí estábamos ahorrando accidentes y muertes.

El estudiante de aquella época estaba más politizado que el de ahora. He tenido la suerte de mezclarme en las luchas con muchos estudiantes a lo largo de mi vida, en Sevilla, en Córdoba... En algunos momentos eran los que más se movían, más que los trabajadores. En el caso de los trabajadores, los que menos se movían eran los que más necesidad tenían. No es cierto que el que más necesidad tiene más se mueve. El que mejor situado está es el que más se ha movido siempre. Eso se ve en la radicalidad de los intelectuales. Picasso o Lorca eran los que más se movían. Muchos artistas eran comunistas.

Creo que las primeras luchas empezaron en las capas sociales intelectuales. No sé si es que sabían lo que pedían o lo que necesitaban. Como ejemplo, el hijo del ministro Lacalle. Su hijo era comunista, traía muchos materiales de Francia. Su padre, el ministro, le dijo: "Si te das de baja de todas esas actividades, te compro el mejor coche que haya." Y su hijo le contestó que le comprara el coche, que así el partido tendría uno más. Finalmente, lo metieron en la cárcel. Si le hubiesen hecho esta propuesta a un trabajador sencillo, quizá no habría resistido. Tener las cosas claras es lo que vale.

El Partido Comunista ha hecho mucho, es cierto. Pero los trabajadores que volvieron de la inmigración dieron mucho más. Cuando llegaban de otro país

con la experiencia de tener mejores condiciones y un aprendizaje, su potencial era enorme. Franco temía a los comunistas, al partido. No temía ni a los socialistas, ni a los de UGT. Aunque yo respeto a todo el que haya luchado.

El Vallès: ubicación y movilidad

Creo que la Universidad se construyó en el Vallès porque los terrenos eran muy baratos. Seguro que no costaron nada. El terreno es de baja calidad, en muchas zonas el suelo es de arcilla.

Al principio iba a trabajar en bicicleta y más adelante conseguimos unos autocares. Todo el terreno era viña, y por ahí nos escondíamos de noche a tirar las octavillas políticas. No se podían dar en mano, era peligroso. Al día siguiente todo amanecía lleno de hojas. Era un estímulo para los trabajadores.

También hubo problemas entre los trabajadores. Hubo algunos a los que tuvimos que decir: “O comes y dejas de beber, o aquí no trabajas más.” Allí el bar era a precio de coste, una copa de coñac valía muy barata (dos reales, creo). Había gente que bebía mucho. Había que tener mucho cuidado para trabajar en la zona donde las vigas no tenían suelo. A mí me temían. Recuerdo ver a uno de ellos renqueando y que no podía ni subirse. Le dije que se fuera a dormir y que, si venía el encargado, le dijese que era mi responsabilidad, además de que, si volvía a venir así, no trabajaría más. La empresa salió favorecida por tener el grupo de comunistas que había allí porque hubo muchos menos accidentes. Muertes hubo dos, pues era una empresa muy grande y en la construcción es raro que no haya algún accidente mortal.

Miguel Palasí llegó con su coche oficial y sus banderines, en fin, con toda la parafernalia. Pero llegó sin casco. Me saluda y le digo: “Mire, desde ahora mismo, como no lleva casco, lo quiero a 300 metros lejos de la obra. ¡Pero ya!” Se fueron de inmediato a la oficina y se pusieron el casco. Santamaria, que era el encargado de las tres empresas, regruñó contra mí al día siguiente. Me preguntó que quién había sido el «valiente» que había echado a Miguel Palasí. “Yo”, le contesté. Cuando me dijo que ese era el que financiaba la Autónoma, le respondí que me daba igual. La norma era que todo el mundo llevara el casco, todo aquel que entrara. Al final, encima, me dieron las gracias.

Vuelta a la UAB

Me fui a trabajar a otros sitios. Tribes siguió, lo echaron y, finalmente, lo tuvieron que readmitir. Le ofrecieron un cheque en blanco para que dejara en paz a los trabajadores. Dijo que no, que él se quedaba hasta el final. No se vendía, era un comunista hecho y derecho. Era muy querido. Las furgonetas de la Guardia Civil iban a la UAB constantemente y los trabajadores se tiraban de los andamios para que los cogieran a ellos en vez de a Tribes. Era muy especial, todos hemos aportado mucho pero su personalidad y compromiso era muy fuerte.

Yo estaba en el mismo barco que él, pero la espina dorsal era él. Se tuvo que ir de la UAB y ya no le daban trabajo en ningún sitio, siendo Barcelona tan grande como es. Tuvo que migrar a Alicante, aquí le temían los empresarios. Era conocido por todos, salvaba los conflictos. Si tú le arrancas al capital lo que cree que es suyo, para ellos eres el malo.

El capital se cree que todo el trabajo es suyo, pero no lo es. Será una parte integrante, pero la más importante son las manos del trabajador. Esa es la parte clave.

Ciudad de estudiantes

Cerdanyola fue un pueblo muy luchador. Después de la etapa de la UAB, me fui a trabajar a Rubí. Recuerdo que iba de Rubí a las fábricas de Sant Cugat para hablar con los trabajadores. Yo no era de las fábricas, pero era del gremio de los trabajadores. Desde Rubí me iba a la UAB, cogía una furgoneta llena de estudiantes y conducía hasta Barberà. Una vez, cuando llegamos a la fábrica salieron tantos guardias civiles y policías que tuvimos que poner tierra por medio, abandonando el coche y todo lo demás. Íbamos a apoyar a los trabajadores.

Cuando me encargué de la propaganda, el partido me dijo que tenía que ser el niño bueno. No debía mostrar desconfianza. Tuvimos mucha suerte yo y mi familia de que no nos pillaran. Yo me he movido mucho y otros, sin moverse tanto, han sido detenidos. Como decía, ni le tenía miedo al puesto de trabajo ni a la Guardia Civil. Cuando pasas al lado de un perro, si ve que tienes miedo, te come y, si no, huye de ti. Son como la Guardia Civil.

Yo creo que teníamos la obligación de hacer lo que hicimos. A mi Franco me hizo pasar mucha hambre. Yo soy analfabeto. Si hubiese tenido estudios, preparación, podía haber sido diferente. Sin embargo, no los he tenido y, por lo tanto, nadie sabe donde podría haber llegado. A los ocho años ya estaba trabajando para gente que hacía lo que quería conmigo, básicamente darme mucho trabajo y obligarme malvivir. Ese veneno se tiene dentro y, cuando lo has podido desarrollar, explota. Si no hubiera tenido a mi suegro y a mi mujer, hubiera sido uno más de los 40.000 que hay en el mundo. Por lo menos tengo unos sentimientos que nadie me va a quitar y nadie va a ser capaz de humillarme. No he pedido nada del otro mundo. Nunca me han echado por no trabajar. Cuando he dejado el trabajo ha sido por baja voluntaria. Lo único que he hecho es defender lo que es mío. Hay que defender los propios derechos y, si eso es ser comunista, pues soy comunista.

Universidad y ciudad

Cerdanyola se ha implicado con la Universidad, pero a lo mejor no lo suficiente. España es un pueblo muy atrasado, pero con el tiempo hemos conseguido que haya más trabajadores cualificados. Y esto es porque al capital le ha interesado. Los que veníamos del campo y de la agricultura no podíamos ocupar esos puestos. Hoy les costará más a los estudiantes. Si ayer se licenciaban diez abogados, hoy saldrán cinco, porque el gobierno ya tiene la gente que necesitaba. Y los que nazcan ahora tendrán un futuro mucho peor. Y eso ya se está viendo. Hay una avalancha de gente que ha llegado de otros países para entrar en la Comunidad Europea. Estábamos en blanco por culpa de los 40 años de franquismo. Nadie sabe dónde podríamos haber llegado. Si no desarrollas tu cabeza, tienes la chistera vacía. El capitalismo ha logrado tener a la gente que le hace falta. Hay muchos licenciados en ingeniería, medicina, etc. que trabajan de barrenderos. Las personas cualificadas ya no interesan al

sistema. Al contrario, a lo mejor le hacen daño porque saben demasiado. A un pueblo analfabeto se le engaña, pero a un pueblo intelectual no se le engaña. Y yo creo que actualmente la situación está empeorando. Los jóvenes tienen muchos impedimentos.

4. Xavier Gordo Montraveta. Des de Cerdanyola del Vallès: coneixement i política.

Per Agnès Puig Grau

Vaig venir a viure a Cerdanyola l'any 1964, no sóc fill d'aquí. En aquell temps aquesta ciutat era un poble mal estructurat que tenia prop de 5.000 o 6.000 habitants i jo venia d'un poble que era una mica més gran. Com a anècdota diré que, en arribar, em vaig passar una setmana buscant el carrer Major i que després de 40 anys encara no l'he trobat.

El motiu de la ubicació de l'Autònoma no el sé; els primers coneixements que en vaig tenir foren que la Universitat de Barcelona volia fer extensió de la seva zona docent i Cerdanyola fou l'escollida per a aquesta comesa. D'aquesta manera, li va tocar la loteria, pel fet de posseir, ja en aquella època, l'esmentada entitat i, actualment, el sincrotró ALBA, entre altres coses.

La construcció d'aquesta Universitat va enriquir molta gent —d'això n'estic segur— des de propietaris a intermediaris, i altres. No n'hi havia gaires de masiares, potser mitja dotzena, però a aquesta gent els va canviar completament la vida, els va deixar en una situació molt delicada. Quan es va fer el Parc Tecnològic, també van quedar afectades la masia de Can Fatjó i la masoveria del costat, les quals encara avui són utilitzades com a oficines centrals del susdit Parc. Jo conec la família d'aquest mas i sé que se'ls va donar una sortida molt concreta; al masover l'indemnitzaren amb l'atorgament d'un pis i al fill van col·locar-lo a treballar al mateix Parc.

Quan es va parlar de les expropiacions, jo no vaig viure cap moviment de rebuig per part del poble pel fet de convertir un espai rural en edificable. No els importava perquè en aquell moment queia molt lluny del centre del municipi. A aquestes terres jo hi havia anat a collir raïm molt abans de l'edificació de l'Autònoma. Al lloc on estan ubicats els pisos es conreaven blat i vinyes, i tot eren grans masos. Encara en queda algun que va quedar-se desvinculat per la construcció de l'autopista.

Tots els terrenys on s'erigeix aquesta institució pertanyen al municipi de Cerdanyola. Recordo que abans de la seva construcció hi havia quatre masies, una de les quals —can Miró— va ser durant molt temps un restaurant casolà que tenia el menjador establert en una sala molt gran. De vegades hi anàvem a esmorzar o bé a dinar i rememoro, per descomptat, el conill que feien, que era boníssim.

Aleshores jo estudiava i treballava, malgrat que per circumstàncies de la vida vaig haver de deixar a banda els estudis. Tenia, doncs, una carrera tècnica mitjana amb electrònica, mes, com que la meva intenció anava per un altre camí, em vaig posar a treballar de fort i ferm. Explico això perquè la primera vinculació que vaig tenir amb aquesta entitat fou la de la meva feina d'electricista. No sé ben bé quin any era, però crec que prop del 1967-1968. Pel maig del 1968, la Universitat encara s'estava construint.

Quan vaig entrar a treballar-hi, la seva edificació ja estava enraigada; s'ha de tenir present que els electricistes normalment no formen part d'una obra fins a una segona fase. La meva contracta fou feta per una empresa de Barcelona que estava ubicada a la plaça d'Urquinaona, que tenia concert amb la Universitat. No vaig treballar-hi gaire temps, solament tres o quatre mesos, ja que em va sorgir una oferta millor. Recordo que una de les meves tasques fou l'enllumenat que forma part de l'aparcament que hi ha sota la Plaça Cívica.

Els conflictes laborals

Els jornalers estaven ben retribuïts perquè anaven a preu fet, però, després d'haver treballat durament les vuit o nou primeres hores, ja estaven esgotats, i això —juntament amb el rigor i la manca de seguretat que hi havia a les obres— feia que caiguessin de les bastimentades i es produïssin els accidents mortals.

Aquests successos portaren molts conflictes perquè cada setmana moria d'accident una persona que pertanyia a la gent que construïa els murs —la part més feble de la construcció, on hi havia les bastides més altes—, que treballava en condicions molt precàries. Les vegades eren permanents, ja que, cada vegada

que passava un d'aquests accidents, es feien assemblees, manifestacions, jornades d'atur, i es parava la construcció durant tres o quatre dies. Aquests moments inicials foren els més hostils de tots.

Remembro que aquell fou un hivern extremadament plujós i també evoco dos colors impactants: el marró fangós de l'argila i el gris dels grisos (valgui la redundància) —que pel color del vestit era com s'anomenava la policia— la qual era sempre present en tots els esdeveniments. Aquests incidents van ser de llarga durada.

Se'n veia molta, de policia, i per tot arreu!

Jo també vaig participar en aquests moviments, ja que els electricistes i els obrers de la construcció no anàvem cadascú per la seva banda. Al contrari, en el dit afer vam ajuntar-nos tots. Precisament, vaig deixar la meva oficialitat d'enginyer tècnic —llavors la professió era coneguda com a perit— perquè em sentia més motivat pel moviment polític sindical que per la projecció personal i vaig decidir no formar part d'una gamma mixta de treballadors, sinó d'una de baixa, o sia, vaig continuar fent la meva feina però com a oficial de primera.

Al principi, la lluita solament era obrera perquè la Universitat estava en construcció i no hi havia estudiants. No es permetien les manifestacions, per això la policia actuava de forma contundent, la qual cosa va fer que comencéssim amb rapidesa per fer la feina i continuéssim corrent al seu davant. Quan jo treballava aquí, encara no hi havia docència, però més endavant ja va obrir-se alguna aula mentre s'anava edificant.

Algunes persones anaven a treballar amb autobusos que sortien d'aquí, del poble; jo vaig optar per anar-hi amb una moto. Tothom s'espavilava d'una manera o altra i, si preguntaves “Qui té cotxe?”, gairebé ningú et responia perquè els vehicles escassejaven i els pocs que hi havia eren Seat 600 —cotxe típic de l'època— que tampoc et solucionaven res en ser exigus de places. També es podia comptar amb l'estació de tren, més o menys propera, però anar de l'estació a l'Autònoma era un periple —ara també ho és—. És clar que, després de fer aquest trajecte tan llarg a peu, en arribar a la feina, ja estava cansat!

No sóc persona prou versada per dir si la construcció d'aquesta ciutat universitària està ben feta o no, però és evident que fou erigida amb la màxima brevetat, i es pagaren molts incentius perquè fos així. La pressa era més que tangible, ja que es corria molt, els edificis s'alçaven en un tres i no res i l'edificació necessitava més temps per assentar-se i així obtenir més solidesa.

L'Autònoma, un referent per a Cerdanyola

La Universitat sempre ha influït a Cerdanyola de moltes maneres, més si es té present que els nostres fills poden estudiar-hi d'una manera fàcil perquè hi poden accedir sense dificultats. També ha contribuït al lloguer de pisos i habitacions i, així, ha favorejat una economia més personal, més familiar. Sempre hi ha hagut una relació molt directa entre les dues administracions, ja que tot el que succeeix en una repercuteix en l'altra. És evident que molts dels estudiants de l'Autònoma són fills de Cerdanyola, hi viuen o hi estan establerts.

Els autobusos sortien del centre del municipi de primer moment, perquè no hi havia el tren —aleshores la major part de la gent venia amb la RENFE— i tampoc teníem la derivació dels Catalans. Aquesta situació va afavorir la gent del poble, per a la qual la Universitat era un referent. Ara bé, a través dels anys potser fóra estrany viure sense aquesta institució, i això que Cerdanyola no se n'ha beneficiat del tot, ja que és l'única ciutat del món posseïdora d'una universitat i sembla que amb prou feines se n'hagi assabentat.

És veritat, no ens n'hem aprofitat; dintre de la consciència del cerdanyolenc l'Autònoma és aquí i prou. Aquesta entitat ha tingut una repercussió molt directa en la ciutat, ja sigui perquè els estudiants es tancaven a l'església quan hi havia conflictes, ja sigui perquè donaven suport a la lluita de les nostres empreses als anys setanta. La conjunció dels estudiants i els treballadors feia que la pugna fos molt més intensa i gran, a Cerdanyola.

Aquest organisme no solament ha beneficiat la nostra ciutat, sinó que també ha aidat altres municipis dels voltants, com Sabadell i Sant Cugat. Aquest últim posseïa de primer moment la seu d'una de les seves facultats, que era l'Escola de Mestres, fins que més tard, en fer-se més gran la Universitat, hi fou traslladada.

Cerdanyola s'ha convertit en una ciutat dormitori i la relació amb l'Autònoma continua sent igual com era inicialment. De tota manera, en fer-se tot molt més gran, s'ha perdut aquella vinculació que hi havia, més si tenim en compte com n'és, avui dia, de gegantesca aquesta institució comparada amb la nostra vila.

Quan la Universitat va començar a funcionar, hi va haver molta influència mútua entre les dues administracions. Ara ja són dos monstres, encara que un ha quedat petit. Actualment l'Autònoma té un còmput deu vegades més important que l'Ajuntament, i també la seva plantilla és deu —o més— vegades més gran i té tants habitants com el nostre municipi. El seu pressupost és desmesurat!

L'accés a la Universitat és bàsic per a la nostra ciutat i ho és perquè ens permet orientar-nos i veure cap on volem anar. Sempre he dit —tot i que treballo a l'Ajuntament, no tinc cap recança per expressar-ho— que Cerdanyola no sap què vol fer, ja que no té capacitat per decidir-ho. Què hi farem si som així d'ineptes? El conjunt dels fets ens porta al tòpic següent: si avui som una ciutat encaminada cap al coneixement, no és perquè Cerdanyola ho hagi decidit, és perquè hi ha hagut un cúmul de circumstàncies que l'han situada al melic del món i crec que aquesta ha estat la gran sort.

Els romans ja foren els primers que van veure de manera molt clara que per aquí passaven les cruïlles essencials i, posteriorment, han passat també les vies de comunicació més importants.

S'ha de reconèixer, doncs, que la notabilitat de Cerdanyola és deguda a l'Autònoma, que l'ha instruït i si té un parc tecnològic d'alt nivell, és a gràcies a la Universitat, no perquè els cerdanyolencs ens ho hàgim guanyat.

Sóc un privilegiat perquè visc en un primer món, i això té coses positives i coses negatives. Per exemple, si vaig al Baix Empordà —que m'encanta— haig d'ésser conscient que hi ha milers de persones a les quals també els agrada anar-hi i, en conseqüència, he de fer trams llargs d'autopista sovint dificultosos, o sia, que per tenir el plaer de la muntanya haig de fer el sacrifici de passar molta estona a

la carretera. Així doncs, l'Autònoma no ha portat les coses negatives que tenim a casa nostra, sinó que han estat fruit del mateix desenvolupament de la ciutat i del fet de ser on som i en el moment en què ens trobem.

D'operari a estudiant de l'Autònoma

La meva relació amb l'Autònoma es va interrompre durant un temps perquè, per raons polítiques, el 1972, vaig marxar d'aquí. Torní als anys vuitanta i, cap al 1983, quan ja estava treballant a l'Ajuntament —com que estava massa absorbt per la feina—, vaig tenir la necessitat d'esbargir-me i buscar quelcom que em distraigués. Dins d'aquest raonament se'm va acudir d'entrar a la Universitat i fer la carrera d'Història en horari nocturn, que durà des del 1983 al 1989. En aquells moments, els estudiants que vam adir-nos amb aquest horari érem gent que treballàvem i, en conseqüència, no podíem anar a classe de dia. La mitjana d'edat dels meus companys era més aviat elevada, no de 18 o 19 anys, com és usual. Més endavant, en fer el segon cicle, passí a l'horari diürn, ja que les assignatures de l'especialitat en la qual estava interessat solament s'impartien en aquest horari.

Recordo que també va haver-hi algun moviment, en què s'organitzaven assemblees a l'auditori de lletres, però no n'hi havia gaire sovint i als estudiants nocturns ens agafaven sempre molt d'esquitllada. Les lluites en aquell moment eren molt específiques, molt concretes. Podien ser a causa d'algun projecte o programa que no convenia.

La meva impressió de l'Autònoma és molt positiva, molt bona. Vaig passar-m'ho estupendament, ja que vaig aconseguir el que volia, és a dir, distreure'm de la feina i tenir nous contactes amb la gent amb qui havia estudiat, amb la qual ens trobàvem cada tres o quatre mesos per anar a dinar o sopar.

Com es pot comprovar, doncs, el meu contacte amb aquesta entitat ha estat vinculant.

En aquells anys semblava que l'Autònoma ja estigués acabada, però no, una institució d'aquesta envergadura mai finalitza les seves obres, sempre té una continuïtat, constantment edifica, encara que ja tingui la base estructural.

Treballar conjuntament

Jo vaig ser durant molt temps responsable del Departament de Cultura de l'Ajuntament i, cap al 2003, hi va haver un projecte que s'estava elaborant simultàniament amb la Universitat perquè aquesta saltés l'autopista —crec que aquest és un dels objectius que l'Ajuntament hauria de proposar-se, millorar l'accessibilitat a l'Autònoma—. Aleshores també hi havia en construcció un programa unit a les arts en general, específicament la música, la dansa i el teatre. Totes aquestes assignatures es comencen a fer com a complementaries en determinades graduacions d'aquesta institució. Les dites matèries requerien un espai que la Universitat estava disposada a oferir. De la mateixa manera, nosaltres també estàvem disposats a construir un gran museu i un gran auditori al costat del castell perquè l'Autònoma pogués fer-hi les representacions.

Tot això fa molta falta i l'Ajuntament hauria de vetllar per aconseguir que es fes. Aquesta seria una unió eficaç, fóra significant treballar conjuntament, tenir moltes vinculacions. S'ha de tenir present que les ciutats veïnes lluiten per poder tenir aquests enllaços tan importants, i aconsegueixen objectius. Sabadell ha intentat fins i tot fer una extensió universitària més concreta, més profunda, i ja ha adquirit la seu d'alguna facultat, o sia, sempre ha intentat arrossegar alguna potestat cap a casa seva.

El que ha de fer Cerdanyola és decantar-se, una vegada per totes, per ser una ciutat promotora i fer que al seu territori es produeixin esdeveniments enllaçats a determinades facultats, les quals de vegades tenen dificultats per ubicar les seves activitats. Congressos per a 100 o 150 persones, minoritaris —però internacionals— haurien d'organitzar-se aquí i, per això, la nostra Administració hauria de posar en funcionament un centre de convencions d'unes dimensions determinades. D'aquesta manera, es podrien portar a terme tots aquests projectes que vénen de l'Autònoma. Actualment, ja se n'ha preparat algun.

Recordo una trobada de la lliga antitabac que hi va haver per a la qual van venir 80 persones d'arreu del món, i que estava organitzada per la Universitat. També en recordo una altra d'especial, que estava relacionada amb l'energia nuclear en què van assistir unes 90 persones, de l'Iran, dels Estats Units, etc.

Aquests tipus de congressos són allò que nosaltres hauríem d'impulsar. L'Ajuntament hauria de posar-se a l'aguait, ja que en tenim la fàbrica aquí al costat. Aquest intercanvi faria que l'Autònoma organitzés cada vegada més coses a Cerdanyola perquè es trobaria amb unes infraestructures i una ciutat que li donarien suport. Solament amb afany es poden aconseguir aquests objectius.

Hi ha un tarannà típic de Cerdanyola molt característic i és que, com que és una ciutat normal i corrent, no pot aportar cap valor especial com altres ciutats importants fan. L'Autònoma és un monstre, tant se val on sigui, i té influència sobre les ciutats veïnals. Per això, quan l'expresident de la Generalitat Jordi Pujol va fer el discurs de la presentació del sincrotró ALBA, li va dir a l'alcalde: "És que, a aquesta senyora, totes li ponen". Aquesta frase feia al·lusió a la situació en què es troba la nostra ciutat, idònia per a la ubicació d'infraestructures, com ara la Universitat.

La relació amb els estudiants

A Cerdanyola tenim més relació amb la gent de la Universitat de la que normalment es veu. No hi ha una vida universitària com les de Salamanca, Santiago de Compostel·la o Alcalá de Henares, és diferent. Els estudiants viuen aquí però no hi fan vida estudiantil. Per exemple, si al costat de Salamanca, a 10 km, hi tinguessin una ciutat com Barcelona, tampoc s'hi veuria aquest tipus de vida i, si a 5 km hi hagués una població quatre vegades més gran que Salamanca, com Sabadell, tampoc n'hi hauria.

La vida dels estudiants de Cerdanyola està absorbida per les grans ciutats veïnals. Diguem que hi ha més gent de la que es veu perquè viuen i consumeixen productes aquí, fins i tot hi practiquen l'oci, però no hi ha, ni hi haurà mai — penso jo— aquesta mena de vida estudiantil.

Els mitjans de transport

Com ja he dit abans, la Universitat es va construir aquí per tot un seguit de circumstàncies que li eren favorables, entre les quals hi havia els mitjans de transport, o sia, de primer moment la RENFE. Tenir el ferrocarril ja era una gran cosa, encara que l'estació estigués allunyada de la Universitat. Els autobusos que sortien del centre de la ciutat, i més tard els Ferrocarrils Catalans, han estat mitjans propicis per a la mobilitat. La nostra situació és de les millors, ja que per aquí passa el nus de totes les carreteres. Jo sempre dic que podria anar amb el meu cotxe des de la ciutat on visc fins a l'entrada de París sense trobar un semàfor —la qual cosa vol dir com n'és de bo el nostre enclavament— i, si no volgués fer el viatge amb el meu vehicle, també podria fer servir el tren.

És lamentable, doncs, que hi hagi pobles que encara avui no tinguin facilitats de transport per acostar-se a l'Autònoma, però, dissortadament, correspon a ells resoldre aquests tipus de problemes.

Treballar a la UAB

5. Josep Maria Riera Gassiot. Una visió des de prop de Publicacions de la UAB.

Per Regina Martínez Pascual

He tingut relació amb la Universitat Autònoma de Barcelona des que es va fundar. Per mi la primera imatge no és Bellaterra, sinó Sant Cugat, aquell edifici que hi ha al costat del monestir. La meva dona i la meva cunyada hi anaven a classe, amb professors com en Gabriel Ferrater.

Jo estudiava a la Universitat de Barcelona (treballava i estudiava de nit i a la UAB no hi havia torn nocturn) i la sensació de frescor, la diferència entre la UAB i la Central, era absoluta. En aquell moment el contrast era molt gran: amb la il·lusió, amb els professors que s'havien incorporat aleshores (a la Central n'hi havia que feia tota la vida que hi eren). Era una imatge agradable.

Això s'ha acabat i, per desgràcia, no perquè s'hagi rejuenit la UB (Universitat de Barcelona), sinó perquè s'ha envellit la UAB.

A la UAB tot era nou. Professors nous, nous ritmes, alumnes que venien de tot Catalunya. D'entrada, molt atractiu. La meva dona i jo estudiàvem Història. Ella a l'Autònoma i jo la Central. Si ens copiàvem i presentàvem un mateix treball, a ella li posaven un 7,5, a mi un 5. L'Autònoma era l'eufòria.

En un moment determinat, a través de Coopers, em van encarregar un estudi de la situació del Servei de Publicacions i de la impremta de la UAB. Llavors em van oferir ser el cap de Publicacions de la UAB. Vaig dir que sí i que només m'hi volia quedar dos anys. M'agrada canviar i viure coses noves, però després en lloc de dos en van ser nou. Vaig entrar-hi el 1993 i en vaig sortir el 2002. Fa vuit anys aproximadament que vaig marxar i encara hi ha molts companys amb els quals tinc molt bona relació. Va ser una etapa divertida.

Em va impressionar el nivell, com a empresa i com a organització, d'informatització que hi havia en aquell moment. En altres entitats on havia treballat, el grau d'ús informàtic era molt inferior al de la UAB. Conèixer programes com l'Excel o l'Acces ara sembla bàsic, era poc freqüent en aquell moment. En Jaume Brey va ser el meu torsimany en el món d'Internet, que va néixer mentre jo treballava a la UAB.

M'ho vaig passar molt bé. Després em van venir a buscar unes persones, aleshores il·lusionants, per muntar Cultura03 amb els de Gramagraf i els que començaven la revista *Sàpiens*, *Descobrir Catalunya*, *Descobrir Cuina*, i tot això en règim cooperatiu. Em feia molta gràcia i vaig marxar.

Construcció i composició de la UAB

Quan es va fer la UAB van haver-hi expropiacions. La majoria de terrenys que es van expropiar eren de l'amo del castell de Sant Marçal. La gent de Can Miró ja no hi vivia quan s'hi va començar a construir, l'Autònoma estava deshabitada. Hi havia una altra família que estava a prop del turó de Sant Pau que sí hi vivia, encara.

Es va expropiar i em sembla lògic. No va ser com quan de vegades s'ha fet un pantà, que agafen tot un poble i en fan marxar els habitants. Aquí hi havia tres o quatre masies i, d'aquestes, em penso que n'hi havia només dues d'habitades. Sap greu sempre per a la gent que hi viu. Alguns dels que hi vivien es van quedar treballant vigilant les obres. Em sembla una actuació relativament normal.

Trobo una mica més discutible el que es va fer a la part del turó de Sant Pau, que es va expropiar per després fer-ne una venda immobiliària. Això crec que es il·lògic, no és correcte expropiar una propietat per fer-ne una funció pública i després vendre-la fent especulació privada. Si les primeres facultats es van construir el 1967, 1968 i 1969, allò l'any 1970 ja estava construït. Ho van expropiar tot junt, i van veure que aquella part no la necessitaven i que podia estar bé que hi hagués un barri en què hi visqués gent de la UAB. Però mai va ser real, a diferència de les cases Sert de la UAB, que són de la UAB, estan

administrades per la UAB i en principi són per a persones que hi treballen, com també la Vila, que és per als estudiants.

Vocació de bolet

Creo que la UAB, des d'un punt de vista urbanístic és bastant correcta, deixant a banda si tenia permisos o no, que això ja és legalisme. S'ha fet una implantació en el territori que, incloent-hi aquest tipus de construcció de formigó que a tanta gent desagradava, em sembla encertada. Pel que fa a l'edifici de l'Escola de Postgrau, em sembla lletgíssim, dels més lletjos de tota la Universitat. Em sembla bé que hagin respectat la façana de Can Miró (un dels pocs intents de mantenir la identitat del lloc), però la resta és de mal gust, recorda una gàbia de coloms. En qualsevol cas, no té gaire importància, són preferències personals.

El territori d'aquí era molt semblant al que podem veure en altres zones del Vallès que encara no estan construïdes. Estava molt poc habitat. L'obsessió generada pel franquisme de crear un poblat fora de lloc va coincidir amb la vocació de "bolet" de la Direcció de la Universitat, amb poca voluntat que es connectés amb Cerdanyola d'una forma clara, així com en general la negació que es vinculés amb el territori.

Inicialment ubicaren la UAB a la vall Moronta de Cerdanyola, per desconcentrar Barcelona d'estudiants i de la moguda antifranquista. La ubicació de la UAB era una decisió franquista d'allunyar la gent del centre de la ciutat. Això no els va sortir bé, la connexió amb la gent de Barcelona va ser immediata. D'altra banda, també hi ha una generació de professors titulars de la UAB, com en Fontana o en Termes, que són molt més progressistes que altres i creen un nucli ideològicament més potent que els docents de la Central. Amb la UAB van crear un nou focus que per situació era menys evident, però en canvi va ser un viver de gent nova, tant de professors com d'alumnes.

Els estudiants de la UAB eren més fills de papà que els de la Central, això era evident. Però també els fills de papà van jugar un paper en la lluita antifranquista. A la Central hi havia molta gent que treballava i estudiava. A la UAB molt poca. Si treballaven era en feines petites (de caps de setmana). Per qüestió de

comunicacions, molts pares amb fills a la UAB compraven el cotxe perquè el nen o la nena anés a estudiar. Si hi havia un descans entre dues classes, a la UB s'aprofitava per fer altres coses. A la UAB s'estiraven pel campus, la qual cosa sembla fantàstica.

La imatge que tinc de la UAB és una vista de camps verds, envoltats de zones agrícoles, on hi havia un grup de gent que llegia a la gespa, s'estimaven, xerraven; el que fos. Per mi aquesta era la imatge idíl·lica de la UAB. Potser són elements que feien pensar que la UAB tenia estudiants de més nivell econòmic.

D'altra banda, la UAB i la Vila Universitària han ajudat a concentrar gent del territori. En el moment de crear la UAB, hi havia la UB i també la Universitat Politècnica de Catalunya (que s'estava creant). Que la UAB va representar un progrés en aquest sentit és clar. Tot i així va costar una mica perquè el problema de les comunicacions era molt més complicat que ara. Abans no hi havia autobusos ni bones comunicacions. Només hi havia la parada de Bellaterra i els alumnes i professors havien de baixar caminant pel que s'anomenava el *camí de Hô Chi Minh*.

Naixement al cor de la lluita

El canvi polític va ser molt gran a partir dels anys setanta. Ja se sospitava que s'acabaria el franquisme i tot va esclatar. La gent perdia la vergonya, perdia la por, començaven a trencar els esquemes de tants anys de dictadura. Aleshores, en aquell moment, a la UAB hi va haver molta gent que es va apuntar a l'antifranquisme. Hi va haver força impostura, dins del moment de canvi.

El fet que fos una institució nova tenia un avantatge i un inconvenient. La novetat va donar oportunitats a molts professors joves i molt bons que a la UB no haguessin tingut cabuda, però també va possibilitar que hi entressin professors joves, dolents, que a la UB no tenien cap oportunitat. Jo diria que l'entrada en aquell moment d'un professorat molt divers va fer pujar el nivell de la UAB, és clar, quan els professors eren bons. Però també s'hi van colar una colla d'ineptes que, des del meu punt de vista, són els que han fer envellir la UAB d'una manera més ràpida. La UAB no envelleix per persones com en

Miquel Barceló, encara que tingui 70 anys, sinó per altres -que no esmentaré- que en tenen 40, són titulars i realment no estan a l'altura. A la Central, potser per la lluita per l'escalafó, els més dolents anaven caient, excepte alguns que, per l'ordre feudal existent sempre reben suport.

Els noms dels carrers de la UAB podrien haver sigut perfectament noms del territori, i fins i tot noms de persones, però amb això sempre hi va haver com una mena de por d'estar compromesos amb res i vinculats a algú. Recordo quan estava al Servei de Publicacions que vàrem muntar uns premis de poesia i la col·lecció Gabriel Ferrater per publicar els premis literaris, publicacions de la UAB que no eren de caire científic, per dir-ho d'alguna manera. A dos vicerectors no els va agradar el nom de Gabriel Ferrater (un dels millors poetes catalans del segle XX, encara que tenia una obra molt breu). Ferrater va ser professor de la UAB, però com que no tenia la titulació universitària d'aquí i no li reconeixien la de fora, no podia ser contractat com a professor i hi treballava com a auxiliar administratiu. Era una persona una mica especial, era poc presentable per certa ortodòxia. Vincular el nom de la UAB a aquest autor no era fàcil.

Hi ha una desvinculació de les persones, una despersonalització de les coses i del lloc que ha estat un error històric de la UAB. Quan jo treballava aquí s'acabava de construir la Biblioteca d'Humanitats. En aquell moment es va morir en Joan Coromines, un dels millors filòlegs catalans del segle passat. Vaig anar a veure immediatament el gerent, en aquell moment el Joan Turró, per proposar-li que poséssim a la Biblioteca d'Humanitats el seu nom. Em va dir que era molt bona idea, però no es va fer. En aquest sentit, s'ha viscut d'esquena al territori.

Lluites estudiantils

Avui la situació és ben diferent. Les lluites contra Bolonya són representacions del que hi havia hagut abans. És com si ara fessin un teatre de les creuades i uns quant actors anessin vestits de cristians *a matar moros*, com a les festes d'Elx.

Bolonya és un exemple claríssim de com es pot prendre un lema i al darrere muntar-hi una història, però sense tenir evidències directes de com t'afecten; durant el franquisme sí que les teníem, les evidències. Les protestes contra el Pla Bolonya avisen que tot serà horrorós, però gairebé sense que els estudiant n'hagin llegit ni els redactats. Em sembla que han triat un lema com en podien haver triat qualsevol altre que podria haver estat absolutament esperpèntic. No són lluites polítiques, són exercicis de lluita, amb tots el respecte cap a uns quants que potser sí que tenen clar què és i a més a més hi estan en contra. Però molts altres en fan seguidisme i, per tant, aquesta lluita no és comparable amb les d'anys enrere. El que sí que és semblant és el nivell d'energia de la gent jove per revoltar-se contra coses establertes, i això em sembla fantàstic. Ideològicament no és comparable amb la lluita antifranquista. De tota manera, val més estar en aquesta situació i no en la situació en què vivíem amb Franco al poder.

Cerdanyola i la UAB: d'esquena

Al principi no existia la Vila Universitària i bastants estudiants vivien a Cerdanyola. Després, cada vegada més, han estat a la Vila, han anat a Barcelona o a Sabadell. A Cerdanyola hi va haver influència dels estudiants, tot i que la UAB no ho volgués i que el poble no fos prou llest per aprofitar-ho. Però sí que hi va haver influències, i crec que positives.

Abans els estudiants tenien pisos llogats a Cerdanyola, però mai no ha estat un ciutat d'universitaris com altres. A Salamanca i a Santiago, el professorat viu allà i tenen un tradició de segles. Aquí hi havia una certa influència, com en alguns bars que havien estat dels estudiants i d'alguns professors que es van quedar a viure aquí i van participar en la vida de la ciutat.

Curiosament hi havia una publicació que es deia *Revista de Sardanyola*, en època franquista, que era bastant progressista i un dels articulistes (professor insigne de Comunicació a la UAB) que sempre escrivia en castellà, i a més no li agradava gaire que li parlessin en català. Després, a corre-cuita, com molts altres, va canviar de camisa.

El primer llibre que va coeditar l'Ajuntament de Cerdanyola i la UAB, que va ser l'any 1996 o 1997, és *Llengua i fonologia del bereber*. Sorpren. Va ser d'un professor visitant marroquí que vivia a Cerdanyola i que, sovint, quan calia traduir a immigrants àrabs, li demanaven si podia fer d'interpret. El cap de premsa de Cerdanyola ens va comunicar que volien fer un llibre, que l'Autònoma en pagués la meitat de la publicació i l'Ajuntament de Cerdanyola l'altra meitat. I, així, aquesta va ser la primera col·laboració, sobre un tema ben poc relacionat amb el territori.

En realitat, mai es va donar una immersió real. Es volia viure d'esquena a la ciutat. I des de l'Ajuntament de Cerdanyola no es feia gaire per acostar-se a la Universitat, al contrari. Van fer la reclamació d'uns impostos que, els pertanyessin o no, amb una mica d'intel·ligència haurien d'haver aconseguit. Cap de les dues parts estava interessada a col·laborar i la UAB hauria preferit que fossin terrenys de Sant Cugat o de Sabadell, poblacions que segurament els haurien aprofitat més bé. Per la Universitat hauria estat molt més profitós ser a Sabadell. En algun moment l'alcalde Farrés volia que els terrenys de la UAB passessin a pertànyer a Sabadell i, a canvi, Sabadell indemnitzés Cerdanyola. Segurament allà la UAB hauria tingut molta més influència, però a Cerdanyola va haver-hi gent molt miop per totes bandes, i encara que hi hagi hagut influència positiva, el potencial no s'ha desenvolupat.

Crec que, en qualsevol cas, la UAB ha influït a Cerdanyola donant-li vida. Penso que la influència ha estat clarament positiva. Quan vaig començar a treballar aquí, no hi havia gairebé ningú del personal d'administració i serveis (PAS) que visqués a Cerdanyola. Ara hi ha molta gent que viu a la ciutat i que treballa a la UAB. Posem que si en aquest edifici, l'Escola de Postgrau, hi treballen seixanta persones, quinze viuen a Cerdanyola. Abans això no es donava, i quant al professorat passa el mateix. Per a Cerdanyola la proximitat amb la UAB ha sigut clarament positiva.

Propostes d'acció

Els últimes anys les propostes d'acció han millorat un mica, almenys en declaracions d'intencions. Pel que fa a l'articulació de Cerdanyola i la UAB, la carretera B-30 és molt perjudicial. És una partició física brutal que, si es

resol mitjançant un pont, es pot millorar. Ara a Cerdanyola s'està fent l'Aula d'Extensió Universitària i s'està col·laborant amb la UAB. Hi comença a haver més relació.

En una ocasió, vàrem fer una publicació setmanal que era la programació de cultura de la UAB i de Cerdanyola de forma conjunta. Se'n feien uns 10.000-15.000 exemplars i es repartia per llocs públics. Va ser un intent de fer una publicació gratuïta que connectés la ciutat i la Universitat. El resultat va ser mínim. La gent de Cerdanyola no va respondre.

Una de les coses que més ha influït a Cerdanyola es el SAF (Servei d'Activitat Física) perquè molta gent de Cerdanyola hi venia, però quan es va obrir un centre d'esports a Cerdanyola, part de la gent va deixar de venir a la UAB.

De vegades es fan reunions per prendre decisions que podrien incloure la gent de la ciutat. Jo he estat en alguna. Per exemple, es va proposar que s'obriessin les biblioteques a la gent de la ciutat, la qual cosa és molt positiva però té poques possibilitats d'èxit. Poca gent de Cerdanyola va a la biblioteca del municipi. Per tant, costarà que vinguin a la nostra i menys amb l'entrada d'Internet. És difícil, però alguna vegada s'ha intentat. Quan hi estava treballant i organitzàvem premis com el Pere Calders de narrativa o el Martí i Pol de poesia, l'Ajuntament de Cerdanyola muntava per la seva banda els premis Valldaura i els Divendres Culturals.

Ens vam reunir amb el regidor de Cultura i vam decidir convocar juntament els premis i fer-ne el lliurament. És important organitzar activitats d'aquest tipus, però no n'hi ha cap que sigui prou gran per dir que estem fent un gran acostament. Llarga vida per a la UAB!

La connexió de la UAB amb el territori, pel que fa als transports, ha estat mal resolta. La meva dona, que treballa aquí encara, al matí, en hora punta, de vegades triga tres quarts per entrar a la UAB en cotxe. Òbviament, la UAB ha afectat el trànsit perquè cada dia hi entren i surten trenta mil persones. Això és més que la població de Sabadell que es desplaça cada dia. Imaginem que aquestes persones de Sabadell n'haguessin de sortir per dos petits tubs cada

dia. Això és el que passa a la UAB. Encara que és evident que ha d'haver-hi congestió, s'haurien haver assumit abans els canvis que es faran ara.

Va ser un èxit fer l'estació dels Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya al mig de la UAB, perquè ha alleugerit molt el trànsit, així com l'estació de RENFE, que és menys pràctica perquè està massa lluny. Ara bé, les connexions per als cotxes, no s'han resolt.

Envel·liment de la UAB

La Universitat és una organització nova que té certs valors, però també certs inconvenients. Quan una parella es casa i té 25 anys, es compra un pis i compra mobles nous, tot allò fa més il·lusió que si la mateixa parella es compra un pis al cap de 30 anys. L'envel·liment de la UAB ve dels anys. L'avantatge que hi havia llavors és que l'Autònoma sempre va tenir una certa autonomia (encara que sembli un mer joc de paraules). Quan es va fundar no va estar gaire controlada, tot i que, de fet, es va intentar: van posar-hi alguns franquistes consumats. Villar Pallasi o el professor Udina Martorell eren uns franquistes reconeguts. Villar en va ser rector i Frederic Udina un dels degans de l'inici, que havia fet apologia públicament dels "25 anys de pau de Franco". Però, a part d'aquests, també n'hi havia molts d'altres que realment eren antifranquistes. És va crear un dinamisme molt interessant amb una renovació imaginativa. Com a organització estava molt bé i algunes coses es van anar mantenint.

Una universitat queda marcada pel professorat, i el professorat com a estament és clarament conservador. Simplement, l'accés a ser professor, en les universitats d'aquest país, és totalment feudal: cal portar la maleta no sé quant de temps a un professor perquè et faciliti un pas més de la teva carrera. Això es decadent i, com més temps passi, més decadent serà. I ara ja ha passat massa temps. Tota la generació de professorat que va donar vida a la UAB són els que ara es van jubilant. Dels que van venir després, n'hi ha alguns que són molt bons però n'hi ha d'altres que són mediocres i que tenen una obsessió per xuclar tot el puguin de l'Autònoma. Això envelleix. És cert que això passa a la Central, però aquí, en principi, no passava. No obstant això, la situació ha degenerat.

També diria que el PAS també ha envellit. La meua dona, per exemple, porta quaranta anys a la UAB. Va començar a l'Institut de Ciències de l'Educació quan es va crear, a la Casa Convalescència. Estava a la biblioteca i li havien de pagar el sou amb els descomptes que feien les llibreries. Tot era un tripijoc més imaginatiu. Ella ara té seixanta-tres anys i aleshores en tenia vint-i-tres. Sí que ha envellit, és clar. Però on aquest envelliment es nota més és en els professors. La qualitat de la feina d'una persona del PAS pot afectar els companys d'organització, però si un professor que cada dia fa classe davant de trenta, quaranta o cinquanta alumnes fa malament la seva feina, aquest fet repercuteix molt més en la projecció de la Universitat.

Un dels motius de marxar de la UAB del Servei de Publicacions és que no hi havia producció científica a la UAB que es volgués publicar, i això és un símptoma claríssim de decadència. No m'atreveixo a jutjar la branca de Ciències perquè no fa llibres, sobretot publica articles en revistes i la majoria de parla anglesa. És un camp una mica diferent. El problema que tenien les revistes científiques per publicar articles era el resultat claríssim d'una anàlisi de la mala salut de la investigació dels professors. Alguns professors, que han de fer sis hores de classe per setmana i vint d'investigació, es pensen que exerceixen i estan convençuts que només han de fer sis hores de classe i, si poden, encara busquen algú que els substitueixi.

La capacitat d'investigació, de generar teoria de l'Autònoma és baixíssima. En una estadística que vaig fer quan estava al Servei de Publicacions, la mitjana d'articles publicats en revistes científiques que tenia un professor de la UAB cada any era de 0,25 articles. Segons això, cada quatre anys publicava un article. Però, a més, com hi havia professors que cada any en publicaven quatre, volia dir que altres, en setze anys, no publicaven ni un miserable article. I això encara tenint en compte que potser els articles no els havien fet ells mateixos. N'exposaré un exemple molt il·lustratiu.

Els llibres es gestionaven des del Servei de Publicacions, les revistes científiques, des dels departaments corresponents. La revista *Educar*, de la Facultat de Ciències de l'Educació, ens va enviar per publicar al número 22 tres articles sobre la *formació curricular*, tal com ho recordo. Dels tres articles dos, d'unes setze pàgines, eren idèntics de la primera a l'última paraula. Idèntics.

Ni una sola paraula canviada. El tercer tenia el primer paràgraf diferent i, a continuació, tot era igual que els dos altres. D'aquestes articles, dos els signaven dos catedràtics i el tercer el signava un professor titular. Encara que no era la nostra jurisdicció, vaig trucar al cap del departament i li ho vaig comentar. Ell es va sorprendre i em va dir que no s'havia llegit res. Al cap d'un mes, perquè els departaments no es caracteritzen mai per la seva rapidesa, em va dir que un dels tres articles s'havia de retirar, i els altres dos s'havien de publicar: el que era tot igual que els altres i el que tenia un paràgraf diferent. Encara es pot buscar en una hemeroteca o en una biblioteca el número 22 de la revista *Educar* i veure que hi ha dos articles gairebé idèntics. Aleshores, jo vaig tenir curiositat per saber qui havia escrit l'article: l'havia escrit un becari que no era cap dels tres professors. Imagineu la capacitat de producció intel·lectual de què es disposa.

Però no vull acabar sense desitjar (amb un cert escepticisme) llarga vida a la UAB.

6. Dolors Baró Mariné. Els camins de la ciència al campus: orígens i recorregut.

Per Regina Martínez Pascual

Vaig estudiar a la Universitat de Barcelona i, quan vaig obtenir la llicenciatura en Ciències Físiques, tenia la possibilitat d'entrar a treballar a diversos llocs. La Universitat Autònoma de Barcelona es trobava en el seu inici i necessitava contractar joves llicenciats. D'entrada, el món de la docència i la recerca m'agradava i vaig decidir anar a parlar amb el professor Gandia, que aleshores tenia el despatx a l'Hospital de Sant Pau, per veure si hi havia alguna possibilitat que em pogués incorporar a l'equip de la UAB. El professor Gandia va acceptar que entrés a formar part del seu grup de col·laboradors i em vaig incorporar directament a la Facultat de Ciències, al campus de Bellaterra. Així doncs, vaig començar a treballar formalment a la UAB a l'octubre de 1971 i, des de llavors, sempre he estat treballant al campus de Bellaterra.

D'aquella època recordo que tres o quatre persones estàvem al mateix despatx i, a l'hivern, amb l'abric i els guants posats: teníem un termòmetre dins el despatx que marcava vuit graus... Pel que fa a la tasca docent, vàrem haver de començar absolutament des de zero. Les pràctiques no es van poder fer fins al segon quadrimestre perquè encara no havia arribat el material necessari. Les aules no estaven gaire ben construïdes perquè els edificis es van fer molt de pressa i amb alguns elements prefabricats, de manera que a vegades no hi havia un mínim de condicions. Recordo que un dia, en arribar al laboratori, estava plovent directament damunt dels aparells. A l'inici, vàrem haver de treballar en unes condicions molt dures.

De seguida van assignar tasques docents als més joves perquè hi havia moltes classes a fer. Aleshores vaig fer una mica de tot, sobretot classes de problemes i de pràctiques, però ens van responsabilitzar molt aviat de les classes teòriques d'algunes assignatures. En aquells moments, hi havia una mancança important no solament de material per fer les pràctiques, sinó també de material i aparells per investigar. Des del punt de vista de la recerca experimental també vàrem començar de zero. De seguida el professor Gandia va passar a ser rector. Aleshores es va preocupar de destinar uns diners a l'adquisició de l'equipament necessari

que ens va permetre dur a terme la tesi doctoral. Llavors, havíem de començar des del principi: sense conèixer exactament les prestacions dels aparells, buscar quins podien ser els millors, anar a l'estranger a veure'n i comprovar-ne les característiques tècniques, etc. Recordo que, juntament amb un company del laboratori, em vaig desplaçar en cotxe a Alemanya i pràcticament vàrem fer de tot, aprenentatge com a futurs usuaris, tràmits burocràtics d'importació, de transportistes, d'instal·ladors i, finalment, engegar la recerca.

La meua etapa predoctoral va anar del 1971 al 1975, i vaig llegir la tesi al setembre de 1975. Durant aquest temps vàrem fer tasques molt diferents, fins i tot els dissabtes venien alumnes de Girona a fer pràctiques als laboratoris de la Facultat de Ciències (el Col·legi Universitari de Girona depenia de la UAB). Érem com una família gran i ben avinguda, ens ajudàvem els uns els altres i més o menys feia la impressió, que no vol dir que fos completament cert, que tothom estava disposat a contribuir.

A aquesta cohesió inicial potser hi contribuïa en part el fet que uns quants anàvem al campus i en tornàvem junts en autobús des de Barcelona. Algunes de les persones que van començar a treballar a Sant Pau i després van haver d'anar a Bellaterra reivindicaven un transport gratuït. Aleshores la Universitat va posar a la seva disposició un autobús que sortia del final del passeig de Gràcia, passava per l'avinguda Meridiana, travessava Cerdanyola i arribava al campus. Hi havia dies que trigava més d'una hora i mitja per fer el trajecte. Era per a professors i per al personal d'administració i serveis, avui anomenat PAS. El viatge facilitava l'establiment de coneixences, ja que en cada viatge seies al costat de persones diferents, la qual cosa et permetia parlar de temes ben diversos. Al migdia, com que a les facultats encara no hi havia bars, els pocs que tenien cotxes els omplien per anar a dinar. Hi havia un bar a Cerdanyola on anàvem a dinar que es deia la Cepa de Oro, que em sembla que encara existeix, tot i que Cerdanyola ha canviat moltíssim.

En resum, dedicàvem moltes hores a la feina malgrat que el treball que fèiem no es visualitzés amb indicadors externs.

Doctora i mare

Després de llegir la tesi, vaig tenir bessones. Aquest esdeveniment va canviar la meua vida. Vaig tenir les nenes el dia 1 de novembre i el dia 20 del mateix mes es moria Franco. Aquest fet també va canviar la vida del país. Fos pel motiu que fos, potser perquè al Departament hi havia poques dones, em van tractar molt bé. Llavors, hi havia dos mesos de baixa maternal, però al Departament van organitzar la meua tasca docent de manera que van alleugerir les meues obligacions. El primer semestre no em va tocar fer gairebé res i el segon havia de dur a terme tasques docents que, pel contingut i l'horari, vaig poder desenvolupar sense gaires dificultats per compaginar la feina a la Universitat i el paper de mare. En aquest aspecte, tot i que en aquell moment no hi havia gaires ajuts a la dona com els que hi ha avui dia, em van ajudar molt. Potser llavors no ho vaig saber apreciar com calia, però retrospectivament ho valoro moltíssim.

Jo vivia a Barcelona i, arran del naixement de les meues filles, ens vàrem traslladar a Sant Cugat. El primer any vàrem buscar una noia per cuidar les nenes, ja que, sense tenir els pares a la vora que ens poguessin ajudar, ens va semblar el més lògic. Quan les meues filles tenien quinze mesos, aquella noia va trobar una feina que li interessava més i, enlloc de buscar una altra cuidadora, vàrem decidir portar-les a l'escola bressol Gespa.

En aquella etapa vàrem lluitar per poder mantenir i millorar la guarderia del campus. Ens vam preocupar per aconseguir que la Gespa tingués una continuïtat i que els nens i nenes després poguessin entrar a l'escola. Vam organitzar menjadors, vam lluitar per l'edifici, per la continuïtat de l'ensenyament, perquè l'Escola de Mestres hi intervingués i ajudés a implementar una línia pedagògica moderna, incentivant la canalla i procurant evitar elitismes. Sempre he estat partidària de l'escola pública i, per tant, no he pagat mai per l'educació de les meues filles, tret de les classes extraescolars de gimnàstica, anglès o música. Després de la Gespa, van continuar a l'escola que hi havia al campus, que anomenaven l'Escoleta, fins als 14 anys. Al començament, l'escola era on actualment hi ha el Servei Assistencial de Salut.

Les dones dins l'ensenyament universitari

La qüestió de gènere ha canviat moltíssim. Física i Matemàtiques sempre han sigut carreres poc atractives per a les noies. Darrerament la proporció de noies en aquestes titulacions ha augmentat una mica, però no arriba al 50 %. A Biologia i Química hi havia més noies, en l'actualitat les noies són majoria. Els nombre de noies també ha augmentat en altres titulacions. La incorporació de les dones a les aules universitàries ha anat creixent de manera continuada.

D'altra banda, malgrat que en algunes carreres ja hi hagi més del 70 % d'alumnes que són dones, i que algunes després continuen a la Universitat, això no es veu reflectit en els llocs de treball i càrrecs de més prestigi i responsabilitat dins de les universitats. El mes de maig passat vàrem organitzar les jornades de treball «Posicions de lideratge: com són d'accessibles per a les dones investigadores?» i en la taula rodona la responsable de la Unitat de Dones i Ciència del Ministeri de Ciència i Innovació va dir que en tot el país no hi havia cap catedràtica de pediatria ni de ginecologia, tot i que actualment el nombre de dones que estudien medicina és molt superior al d'homes. Si bé en l'àmbit personal no em puc queixar gaire, penso que encara falta molt per arribar a assolir una igualtat real en l'àmbit professional entre homes i dones.

L'ajuda del meu home ha estat fonamental per poder arribar on sóc. No és només mèrit meu, sempre he tingut el seu suport. El 1978 vaig tenir l'oportunitat de presentar-me a unes oposicions al cos de professors adjunts, que ara ja no existeix, i hi vaig aconseguir una plaça. Amb la meua estabilització les coses van ser una mica més senzilles i em van permetre tirar endavant en el camp de la recerca. Al cap de catorze anys, el 1992, vaig concursar en una oposició a una càtedra de Física Aplicada, la vaig guanyar i és la plaça que ocupo actualment.

L'inici de la recerca al campus

La recerca va començar a millorar al començament de la democràcia, però fonamentalment ho va fer a partir de l'època del primer govern socialista. Es va fer una aposta valenta per reformar la universitat i potenciar la recerca. Recerca i finançament públic van molt lligats i aleshores es van poder començar a tenir

projectes amb el suport econòmic del Ministeri. Els grups de recerca van aconseguir ajuts significatius per desenvolupar els projectes que presentaven i aquesta va ser una tònica força general, amb independència de l'àrea en què treballessin i de si la recerca era més bàsica o aplicada. En aquell temps, per poder completar la recerca experimental amb instruments que no teníem al campus, havíem d'anar a fer les mesures i observacions a altres llocs. Moltes vegades, això era possible gràcies als contactes que s'establien entre els responsables dels grups o entre els mateixos investigadors i becaris. Ara es col·labora més, hi ha més intercanvis científics, projectes coordinats i xarxes temàtiques. Molts grups que llavors van intensificar la seva dedicació a la recerca, avui són capdavanters i reconeguts internacionalment.

Pel que fa als equipaments, s'ha de tenir en compte que no tots els grups i universitats poden tenir tots els aparells i les instal·lacions necessàries per a una investigació complexa. Hi ha un bon nombre d'equipaments que no poden ser a tot arreu, per això cal la màxima racionalització i coherència en la distribució dels recursos públics destinats a equipaments i infraestructures. A la UAB s'ha optat per la potenciació del servei científicotècnic. Creats i desenvolupats gràcies a l'esforç de molts investigadors i amb el suport dels responsables de les polítiques d'equipaments i de recerca dels diversos equips de govern, disposen d'una infraestructura i d'una dotació instrumental que permet donar servei a la majoria d'especialitats científiques experimentals.

Actualment, una de les tasques que porto a terme és la direcció científica del Servei de Microscòpia. Si no ho recordo malament, quan l'any 1975 es va crear aquest servei solament tenia un microscopi electrònic de transmissió i van haver de transcórrer uns cinc anys per adquirir-ne d'un de rastreig. A partir dels anys vuitanta s'ha anat atorgant de manera sistemàtica i competitiva finançament per a infraestructures.

Un exemple d'una gran instal·lació científica és el Sincrotró Alba, situat ben a prop del campus, al mateix municipi de Cerdanyola del Vallès. La seva recent instal·lació facilitarà les coses en diversos camps de la recerca. Per a la UAB representarà molt en el futur, però no solament des del punt de vista dels físics, sinó també per als biòlegs, els químics, els biotecnòlegs, els metges, etc. Disposar d'aquesta instal·lació també és molt interessant per a la indústria farmacèutica i comporta tota una sèrie d'avenços tecnològics amb moltes aplicacions. A més a més, no es tracta d'una eina estàtica sinó que contínuament se n'amplien les prestacions i aplicacions.

Estils de docència

El mite que les classes a la UAB eren diferents de les que s'impartien a la UB no em satisfà del tot, independentment del fet que en aquell moment aquí havia gent més jove i que a la UB hi havia professors més tradicionals, alguns dels quals es podrien titllar de franquistes. L'avantatge fonamental de les carreres pràctiques era que a la UAB estaven menys massificades, el nombre d'hores de pràctiques era més gran que a la UB i el nombre d'alumnes per grup més petit. També pel fet d'haver començat de nou, els aparells i els equipaments dels laboratoris eren més moderns i actualitzats. Pel que fa a l'estil de la docència, es van començar a fer seminaris a més a més de les classes magistrals i de pràctiques i problemes en les assignatures que en tenien. Es feia servir molt la pissarra i en algunes assignatures a vegades s'empraven diapositives. Com que en general els professors i les professores eren joves, hi havia més proximitat entre alumnat i professorat. Amb el temps, s'han anat canviant les estratègies docents i, de fet, ara sembla que estem tornant a l'esperit inicial en el sentit que tenim grups més petits, afavorim el treball personal i tornem a un sistema d'avaluació continuada.

Crec que s'ha millorat, almenys en el sentit que es dona més informació als alumnes, tot i que en alguns aspectes això no és del tot positiu. Una de les coses que s'ha d'ensenyar és aprendre a buscar la informació de les fonts originals i de les revisions actualitzades. El que passa és que, a vegades, els alumnes es conformen amb la *Vikipèdia* —que no dic que no estigui bé—, i això fa que no aprofundeixin prou en la informació.

Pel que fa al pla Bolonya no puc opinar gaire perquè fins ara no hi he estat implicada directament. Hi ha col·legues a qui els agrada i d'altres que no n'estan gaire contents. Jo en tinc dubtes. Voler fer un seguiment personalitzat dels alumnes és positiu però no és possible si no hi ha recursos. Fins ara a la Universitat es fa força recerca considerant, a més, que s'han de fer classes. El fet de dedicar més hores a tutories i seminaris i a tasques docents no presencials podria incidir negativament en la recerca, sense produir una millora substancial de la docència. De totes maneres, amb el temps veurem com es resol aquesta qüestió.

Moviments reivindicatius

El que recordo dels moviments estudiantils que es produïren els darrers anys de la dictadura és que estaven molt polititzats. Després, per dir-ho d'alguna manera, van anar més lligats a reivindicacions democràtiques i a la millora de la universitat pública catalana. També recordo que, abans d'arribar la democràcia, un bon nombre d'estudiants i professors van ser expedientats per haver-se manifestat contra la dictadura o per haver subscrit crítiques a la política universitària vigent.

Pel que fa al moviment d'un grup important de professors i d'alumnes de la UAB per aconseguir una universitat més autònoma, catalana i democràtica, la veritat és que no hi vaig participar de prop, ja tenia prou feina amb les nenes i la preparació de la docència. Mirant-ho amb retrospectiva, el Manifest de Bellaterra va marcar un inici per a la democratització de la Universitat, no solament de la UAB. No vull dir noms per no oblidar-me de professors que van ser decisius a l'hora d'impulsar aquestes peticions, però no solament hi havia gent jove, professors no numeraris (PNN), sinó també diversos catedràtics de prestigi. Recordo també que es va demanar al Ministeri que els rectors no fossin nomenats a dit des de Madrid. Segons la meua opinió, la primera elecció democràtica del rector Laporte l'any 1976 fou la culminació d'un procés iniciat uns anys abans, en què van participar companys ben representatius de diversos sectors del professorat, PAS i alumnat. Després dels anys vuitanta podríem dir que s'ha avançat cap a una normalització acadèmica que no exclou la ironia, ni l'esperit crític, ni les reivindicacions estudiantils.

7. Muriel Casals Couturier. Professora als orígens de la UAB: més que ensenyar, educar.

Per Ricard Llonch Soler

Quan vaig fer la carrera d'Econòmiques, la Universitat Autònoma de Barcelona no existia. Vaig estudiar a la Universitat de Barcelona (UB), vaig acabar l'any 1969 i vaig començar a treballar al Servei d'Estudis de la Caixa d'Estalvis de Sabadell.

Durant la carrera havia tingut una bona relació amb el professor Jordi Nadal, que m'havia posat una bona nota. I van ser ell, l'Antoni Serra Ramoneda i el Joan Sardà i Dexeus, els qui van endegar la nova Facultat d'Econòmiques de l'Autònoma (que inicialment, mentre es construïa a Bellaterra, era al carrer García Morato —l'actual Avinguda de les Drassanes— de Barcelona, on posteriorment, també, hi va haver la Facultat de Dret).

Vaig tenir la sort que el professor Jordi Nadal m'invités a quedar-me com a professora. Era molt jove, tot just havia acabat la carrera. Sempre he recordat, i he tingut molt present, el consell que em va donar en fer-me la proposta. Em va dir: “Pensi que ser professora universitària és ser educadora de joves, que no és solament donar classes d'economia”, i em va preguntar: “A vostè l'interessa això d'educar joves?” Jo que encara estava educant-me! Em va impressionar molt, mai ho he oblidat i ho he tingut molt en compte.

El Joan Sardà, que era el degà, va aconseguir que durant el primer curs no s'impartissin classes per poder dedicar-lo, únicament, a preparar els qui haurien de compondre el quadre de professors i professores de la nova facultat. Havia d'estar format per professors i professores sèniors, com ells (entre els quals, per cert, també hi havia Ramón Trias Fargas); per d'altres de mitjana edat com Joaquim Muns, Josep Maria Bricall i Rafel Pujol, i per futurs professors i professores més joves, com jo, que vam començar fent uns doctorats de preparació per completar el professorat de la nova facultat.

Un campus amb personalitat pròpia

L'Autònoma va néixer amb l'empenta d'aquest lema, d'aquesta funció d'educar joves més enllà de la formació en les matèries específiques de cada facultat.

Es va crear per descongestionar la UB al final dels anys seixanta i es va construir als afores de Barcelona perquè els estudiants no es veiessin. La intenció d'alguns dels inspiradors no era gaire bona, però hi van donar la volta. Ser a fora de Barcelona i tenir un campus propi ha fet possible (encara que potser no ha estat suficient) una millor convivència entre diferents disciplines. Es possibilita que, per exemple, el Departament de Físiques discuteixi amb el de Matemàtiques i amb el de Literatura sobre qüestions que, si no ho són, poden ser comunes. Es facilita així la tasca d'educació de la joventut universitària, que va molt més enllà de l'aprenentatge de la literatura, les matemàtiques o la química.

Es va crear, per tant, amb la intenció de descongestionar la Universitat de Barcelona, i recordo que els primer anys veníem a peu des de l'estació de Bellaterra per un camí entre els boscos, que en dèiem la *ruta Hô Chi Minh* (per la guerra del Vietnam).

Vam tenir la sort que el primer rector fos germà del ministre Villar Palasí, la qual cosa ens va permetre obtenir una sèrie d'avantatges. El fet que durant el primer any la Facultat d'Econòmiques pogués funcionar sense alumnes va ser un privilegi que, segurament, d'altra manera, no s'hauria obtingut. És clar que va ser gràcies a la visió de Joan Sardà, Jordi Nadal i Antoni Serra Ramoneda, que ho van proposar, però segurament sense aquest vincle del rector amb el ministre, que ho va facilitar, no hauria estat possible.

Aquells primers anys van ser apassionants perquè discutíem sobre com havia de ser el pla d'estudis i el que s'havia de fer. Ells, els professors sèniors, sabien moltes coses que nosaltres no sabíem, però hi érem i ens enriquíem de poder participar-hi, encara que solament fos escoltant.

El segon any, quan ja hi havia alumnes, vaig ser ajudant de Josep Maria Bricall, amb qui, juntament amb Jordi Nadal, havia fet el doctorat. L'assignatura era Teoria Econòmica i ser l'ajudanta del professor Bricall també em va ser molt enriquidor. Ajudants i ajudantes anàvem a les classes per escoltar com ho feien els professors i preparàvem els problemes que després resolíem amb els estudiants. Els grups d'alumnes eren molt petits.

Anys setanta, crisi i debat econòmic

En aquella època, al començament dels anys setanta, el debat dins de l'anàlisi econòmica era molt fort. Passava una mica el que passa ara: estàvem immersos en una crisi molt forta que provocava un gran debat.

Hi havia dos nuclis que proposaven dues tendències econòmiques diverses: Cambridge, a Anglaterra, que defensava la tendència de David Ricardo, un model d'economia com a ciència social; enfront dels economistes americans que defensaven el corrent neoclàssic que, com també passa ara, era dominant.

Mentre que els neoclàssics exposen el mercat com la solució de tot (el mercat ho resol tot), la proposta clàssica alternativa proposa que, a més del mercat, hi ha d'haver la intervenció del sector públic (en parlar del corrent clàssic, probablement hauria d'esmentar-lo com a corrent keynesià, de John Maynard Keynes, en lloc de dir ricardià, que ens queda més lluny).

Hi havia dos nuclis, amb dos corrents diferents, i el nucli de Cambridge era molt fort. Aquí, a l'Autònoma, ens varem fer la il·lusió d'estar-hi lligats i vam començar així. L'aportació de Josep Maria Bricall és aquesta.

Aquesta posició va durar uns quants anys i després es va acabar perquè l'economia més ortodoxa, la que domina a tot el món, també va dominar aquí a l'Autònoma. Aquells vàrem quedar com un reducte exòtic. Però és bonic recordar que a l'inici bevíem d'això, de noms com David Ricardo, John Maynard Keynes o Piero Sraffa —un economista italià que es va refugiar a Cambridge fugint de Mussolini—. Aquí érem ricardians, keynesians, sraffians.

Érem també conscients que això era minoritari i és clar que, en no formar part del corrent majoritari, havíem de treballar més i ho havíem de fer molt bé. Si s'està dins del corrent principal les coses funcionen soles però, si ets heterodox, s'ha de tirar amb més força.

Vam néixer amb aquesta vocació d'heterodòxia en teoria econòmica i de treball intens per poder guanyar, tot i que, de fet, no vam guanyar mai. Però tant se val!

Connotacions polítiques

Tot això passava en l'època del tardofranquisme en què hi havia molta agitació política. Va ser precisament durant el primer curs, en què vaig tenir la plena responsabilitat d'una assignatura, quan va haver-hi una vaga estudiantil que va durar tot l'any acadèmic. Vam donar un aprovat general perquè no es perdés el curs, però vam cometre molts errors i suposo que, a partir d'aquella experiència, ens hi pensarem molt abans de tornar a fer una vaga de professorat.

Quant a la teoria econòmica que es defensava a la Facultat d'Econòmiques, penso que, per part dels poders polítics, es considerava un tema purament acadèmic, per la qual cosa no se'ns van plantejar mai problemes d'intervenció autoritària.

Segurament consideraven que la diferència entre les teories més heterodoxes de Piero Sraffa, que efectivament era un home d'esquerres i amic d'Antonio Gramsci, respecte a les dels autors adscrits a l'economia més convencional, era un tema purament acadèmic que tenia poca rellevància política.

És clar que aquest corrent heterodox de l'economia té connotacions polítiques: significa ser socialdemòcrata en oposició a ser partidari estricte del mercat. Però jo també considero que és un tema més acadèmic que polític.

Quaranta anys de docència a la UAB

Vaig començar, com ja he dit, fent de professora ajudant de Josep Maria Bricall i vaig anar evolucionant. La primera responsabilitat que em van donar, l'any 1971, va ser impartir Economia a la Facultat de Periodisme.

Va ser una nova aventura apassionant, educar els alumnes perquè fossin periodistes amb la perspectiva del professor Jordi Nadal, i educar periodistes en economia. Què haurien de saber les i els periodistes? Vaig pensar que havien de tenir unes bases d'economia, però que no calia mortificar-los amb corbes ni equacions; donant-los les idees més bàsiques de l'anàlisi econòmica n'hi hauria prou.

Aquest va ser el meu començament com a responsable d'una assignatura. Va ser molt interessant i també molt estimulante perquè l'alumnat de Periodisme eren persones molt inquietes, vitals i motivades, amb ganes de saber i de criticar.

Durant aquest període era professora del claustre d'Econòmiques enviada a fer classes a la Facultat de Ciències de la Informació. Després ja vaig anar tornant a les classes de la Facultat d'Econòmiques.

Vaig ser anys, anys, i més anys, professora d'Introducció a l'Economia. Al principi fèiem una introducció a l'economia d'aquest estil keynesià –sraffià, de què parlava al començament— amb els professors Joan Martínez Alier, Josep Maria Bricall, que encara hi va estar uns quans anys, i Lluís Barbé, que s'hi va incorporar posteriorment.

Ara torno a impartir Introducció a l'Economia, però és una introducció a una economia a l'estil més convencional, al més a l'americana possible. Suposo que l'alumnat deu notar una mica que tinc un to diferent, però m'adapto al programa. Han de passar un examen sobre aquestes premisses tan convencionals i, per tant, jo explico aquestes premisses tan convencionals.

Durant bastants anys també he impartit Macroeconomia, una matèria que et permet un cert nivell d'heterodòxia, per la qual cosa també m'agrada molt. I ara, últimament, des que s'ha jubilat Lluís Barbé, he heretat l'assignatura Història del Pensament Econòmic, que és molt bonica d'impartir.

És això el que em fa retardar la jubilació. Ja em podria jubilar, vaig fer els 65 anys l'abril passat. Però vaig impartir Història del Pensament Econòmic l'any passat per primera vegada, vaig fer l'esforç del treball de preparació, i m'agradarà gaudir-ne un, o no sé si dos anys més, si tinc prou empena.

Una visió positiva de l'actual joventut universitària

Durant tots aquets anys de la meua història dins de l'Autònoma, a més d'impartir classes, també he fet altres coses.

En el període del rectorat de Lluís Ferrer, que encara és molt recent, vaig ser vicerectora de Relacions Internacionals i Cooperació. Va ser molt interessant i aquesta activitat m'ha ofert una visió optimista respecte de l'alumnat.

Hi ha una tendència a parlar de la joventut universitària d'avui dient que és un desastre, que no sap res, que no està preparada. Molts professors i moltes professores ho diuen.

És cert que el nivell intel·lectual ha baixat, que saben menys coses de les que nosaltres sabíem; tenen menys referents, menys cultura humanística i clàssica. La joventut d'avui és quasi com d'una altra espècie respecte de nosaltres i, vista amb els nostres paràmetres, no l'entnem. Veiem que, per exemple, no saben qui era Sèneca i diem: "Com pot ser universitari algú que no sap qui era Sèneca?" Saben, però, unes altres coses. Saben fer funcionar els ordinadors i saben moure's pel món, han viatjat com solament abans podia fer la gent privilegiada.

Quan vaig arribar al vicerectorat, venia de ser, durant bastants anys, coordinadora d'ERASMUS de la Facultat d'Econòmiques. Encara que requereix molta dedicació—estudiar cada cas amb detall, mirant els programes de les universitats que han d'acollir l'alumnat per establir la correspondència amb els nostres i aconsellar adequadament—és una feina molt agraïda perquè tractes amb el millor alumnat.

Vaig tractar amb nois i noies amb moltes ganes d'aprendre, disposats i disposades a allargar un any la carrera per tal de poder estudiar, per exemple, a Alemanya, que és molt dur, i disposats i disposades a aprendre a viure lluny de casa seva i de la seva cultura. Penso que és un esforç del qual més endavant s'obtindran els beneficis. Per mi va ser molt gratificant.

El vicerectorat que vaig exercir s'ocupava, a més de les relacions exteriors, de la cooperació. Això em va permetre veure alumnes que s'adherien a la Fundació Autònoma Solidària amb predisposició per treballar en la cooperació: a l'estranger, anant, per exemple, a fer de mestres a Nicaragua durant tres o quatre mesos; o al país, ajudant persones amb impediments físics que estan a la UAB, donant classes a Can Brians o ajudant la gent immigrant a incorporar-se al seu nou entorn.

Ara es diu que l'alumnat no s'implica, que no fa política. No és veritat que no s'impliqui; s'implica però d'una manera diferent. Quan jo estudiava, per implicar-me, em vaig afiliar al PSUC. Ara fan unes altres coses però no és veritat que es desentenguin de contribuir a la millora social.

També veig alguns desastres. No es pot admetre que es produeixin agressions al professorat, que se'ls tiri pintura ni que s'agredeixi a les representacions polítiques que ens visiten, siguin del costat que siguin. S'han produït molts fets desagradables aquets últims temps.

Pel que fa al nivell dels estudis de l'alumnat, que crec que, efectivament, és més baix, però penso que això forma part de la democràcia. Abans, quan jo estudiava, a la Universitat sols hi anava la gent privilegiada, els fills i, en menys, proporció les filles de la burgesia il·lustrada que vivien en cases plenes de llibres.

Ara arriben a la Universitat molts nois i noies a casa dels quals no s'ha llegit mai (són la primera generació que llegeix) i que no té el pòsit d'una cultura familiar il·lustrada. Penso que això és emocionant perquè vol dir que la cultura està a l'abast de tothom, però segurament té uns costos en el sentit que el nivell és diferent. Segurament el problema és que no es troba la manera de fer que millorin el nivell.

Influència en el territori i en les poblacions més pròximes

Quan vaig ser vicerectora, l'alcalde de Cerdanyola, que era l'Antoni Morral, tenia molt clar que la Universitat era a la seva ciutat i que, per tant, s'hi havia d'interrelacionar.

Amb l'Ajuntament de Cerdanyola i el de Sabadell s'han fet accions de solidaritat conjuntes, com el programa Ítaca en l'àmbit escolar i que després s'ha anat ampliant.

És evident que hi ha interès en les poblacions de les rodalies de tenir la Universitat al seu terme municipal. Quan l'Antoni Farrés era alcalde de Sabadell, havia arribat a proposar la incorporació de l'Autònoma al seu territori i, en compensació, la incorporació també de Ciutat Badia, actualment Badia del Vallès.

Hi ha poblacions, com Sant Cugat, la mateixa Cerdanyola i altres ciutats més pròximes, que es beneficien d'acollir entre la seva població molta gent de l'Autònoma que hi viu.

Des de la Universitat ens esforcem a col·laborar amb les ciutats de l'entorn i amb les seves entitats, però potser aquest esforç encara no és suficient. Des de la Facultat d'Econòmiques hauríem de tenir molts més lligams amb el nostre entorn socioeconòmic. Penso que encara no en tenim prou, ni nosaltres ni els altres.

Es parla molt, alguns volen evitar-ho, del domini de les empreses sobre la Universitat. Una certa relació i adaptació dels estudis a les necessitats de les empreses són bones, cosa que no vol dir que les empreses ens diguin com ho hem de fer i ens imposin programes. Les empreses, però, tenen molt a dir sobre com eduquem els i les economistes. Això no vol dir ni ser reaccionari, ni partidari d'una política *dretista*. La Universitat no és sols dels universitaris i les universitàries, la Universitat és de la societat i, per tant, hi tenen molt a dir les empreses en les quals empresaris i empresàries, treballadors i treballadores conflueixen per crear riquesa: cal animar les empreses a donar-nos la seva opinió i cal cedir-los una mica de poder.

Amb Sabadell sé que hi ha contactes amb la Cambra de Comerç, amb la qual la rectora té algun tipus de lligam. Però penso que ens falta més compenetració, que la relació amb l'entorn pot ser que sigui massa limitada.

El fet que la Universitat estigui ubicada aquí és una bona idea i el seu entorn és propici per a una Universitat. Sóc contrària a la construcció d'una universitat a cada trosset de país que faciliti que “els nens i les nenes” puguin estar a prop del papa i de la mama. Allò que és bo de la universitat és que forci la joventut a marxar de casa per anar-hi. Aquí hi ha gent de molts llocs, i això és bo.

L'Autònoma té molt d'interès a ser metropolitana —que la *B* vulgui dir Barcelona, no Bellaterra—. La marca Barcelona ven molt i l'Autònoma vol ser de Barcelona.

Una universitat catalana i catalanista

En el seu inici l'Autònoma era una universitat catalanista. Es va fer un manifest, el Manifest de Bellaterra, en què es deia que volíem ser una universitat democràtica, catalana i lliure (o autònoma) respecte als poders polítics.

En uns moments en els quals això era difícil, en els quals l'ortodox era expressar-se en castellà en públic i en les aules, aquí es va fer un gran esforç de catalanització.

En aquets últims anys hem retrocedit per un fals cosmopolitisme i una mica de *papanatisme*. Surten excuses ridícules, com: “El talent està renyit amb el saber català” per justificar les classes en castellà. El talent, penso, és permeabilitat, és saber moltes coses, saber molts idiomes.

Ara, amb les noves disposicions, demanem que qualsevol que estudiï a la Universitat hi pugui viure en català, la qual cosa vol dir que els professors i les professores l’han d’entendre si es fa una pregunta en català. Evidentment, si ve un professor o una professora de l’estranger per un o dos anys i sols parla anglès, no se li demanarà el nivell C de Català. Ja hi ha una *lingua franca* de les universitats que és l’anglès, no el castellà.

Em sap greu tot aquest soroll que hi ha entorn d’aquesta qüestió. El veig com una ofensiva sobre les nostres universitats que forma part de l’ofensiva que hi ha sobre el català per part del castellà, que vol guanyar posicions a Catalunya. Ja guanya posicions a Califòrnia. Que ens deixi en pau aquí!

Referent a la gent de l’estranger que vénen a estudiar aquí amb una beca ERASMUS, es parla molt de la dificultat amb què es troben per l’ús del català, cosa que, per mi, és completament falsa. Si es dona algun cas, sols afecta a qui no és bon o bona estudiant i, principalment, si vénen de països com Itàlia i França, que no tenen gaire clar què és el poliglòtisme, però ara això també està canviant en aquests països. Mai, però, un estudiant alemany o una estudiant alemanya m’ha demanat que li parli en castellà.

Qualsevol que ve sabent castellà, si sap d’allò que li parlen, entén el català. Però, en molts casos, no és veritat que vinguin sabent castellà i, si és així i no saben ni castellà, tant se val si els parles en castellà com en català. La meva experiència és que és qüestió de tenir una mica més de paciència i que es faci una mica més de feina per part dels professors i les professores per acollir-los al seu despatx i aclarir-los i resoldre’ls els dubtes.

Als ERASMUS, moltes vegades, se’ls utilitza com a excusa per fer les classes en castellà. Altre cop apareix el *papanatisme*, quan el professor o la professora se sent cosmopolita, perquè fa les classes en castellà perquè un noi d’Itàlia o una noia de França li ho han demanat.

Però, si per una qüestió d’esnobisme, de comoditat o de militància, es fa la classe en castellà, vol dir que la majoria de l’alumnat haurà de seguir-la en castellà, i perdrà el dret a ser educat —i parlem d’educació— en la seva llengua. S’ha fet l’esforç a primària, s’ha fet l’esforç a secundària i, llavors, quan arriben a la Universitat, es diu a l’alumnat que ja no fa falta, que ja no cal parlar en català.

Universitat Autònoma i país

Pot semblar pretensions dir que l’Autònoma ha influït en l’evolució de Catalunya. Al començament, però, aquella vocació de ser diferents, que volia dir ser diferents per ser millors que en el passat, sí que va propiciar que d’aquí sortís gent especialment ben preparada, gent valenta i conscient que era bona i, per tant, prou segura de sí mateixa com per llançar-se a la política i ocupar alts càrrecs en l’Administració.

Els estudis a l’Autònoma donaven la seguretat i l’aplom que dona la consciència de tenir una bona preparació. Quan va arribar la democràcia, moltes persones que havien sortit d’aquí van ocupar alts càrrecs, aquí i a Madrid. Narcís Serra va ser un temps professor aquí, ensenyava Macroeconomia i, de fet, encara és professor d’aquesta Universitat. També Pasqual Maragall i moltes altres persones.

Penso que, d’aquí a uns quants anys, quan es parli dels inicis de la Pompeu Fabra, es dirà el mateix, que l’Autònoma dels anys setanta va ser el que la Pompeu Fabra va ser als anys noranta: una universitat nova on anava gent amb molta vocació i amb molta empena, que se sentia privilegiada d’estudiar-hi i de la qual sortia amb una bona motxilla. A més, era conscient que era bona, la qual cosa li donava seguretat a l’hora d’anar a fer entrevistes de feina.

No sé si aquesta diferenciació encara existeix avui, o si ja s’ha evaporat. Penso que potser sí que s’ha evaporat una mica, però també penso que això és bo perquè vol dir que aquest esperit de millora i d’innovació ja s’ha escampat per tot arreu.

L'Autònoma en organitzacions interuniversitàries

Durant el rectorat de Carles Solà, l'Autònoma va ser membre fundador de l'ECIU (European Consortium of Innovative Universities), que és una organització formada per catorze universitats europees de la qual actualment encara formem part.

És un grup d'universitats amb vocació d'innovació. N'hi ha que, com les universitats de Twente, a Holanda, i Dortmund, a Alemanya, estan una mica separades dels nuclis urbans, tenen un campus i estan fortament vinculades al seu entorn, a les empreses, als municipis i a les entitats. Per a nosaltres són un bon exemple.

Una altra cosa que he fet a l'Autònoma, i que m'agrada molt perquè sóc molt patriota, és haver estat delegada de la Xarxa Vives d'Universitats, una associació que potencia les relacions entre les institucions universitàries dels territoris de llengua catalana (Catalunya, País Valencià, Balears, Catalunya Nord, Andorra i Sardenya) per potenciar la utilització i la normalització del català.

La Xarxa Vives, que anteriorment s'anomenava Institut Lluís Vives, agrupa vint-i-una universitats. És curiós veure les diferències que es produeixen a les universitats a causa de la pertinença a un país o un altre i la seva dependència. Per exemple, la de Perpinyà té moltes dificultats per introduir canvis a causa de la seva dependència d'un govern centralitzat, i en canvi, la d'Andorra, una universitat molt petita, no en té cap.

La Xarxa coordina un pla de solidaritat conjunt que fa actuacions a Algèria, país amb el qual Alacant sempre ha tingut molta proximitat (hi ha un ferri entre Alacant i Orà que porta gent d'un lloc a l'altre constantment), o a Perpinyà, que pertany a un país que n'ha estat colonitzador i normalment no és ben rebuda, però, quan hi anem com a catalans, les oposicions s'esfumen o desapareixen.

Hi ha hagut experiències molt maques. A la Xarxa Vives no es dóna importància al fet de pertànyer a una universitat pública o privada, allà no hi ha discussions ni competència. El nexa d'unió és la llengua catalana i l'aire d'innovació de les seves actuacions.

Les lluites i les reivindicacions estudiantils

A l'inici del funcionament de la Universitat hi va haver una forta lluita contra el règim franquista que justificava totes les accions de protesta. Jo crec que hem estat víctimes d'aquella tolerància envers les accions de protesta estudiantil que encara veiem amb ulls de simpatia perquè és anar contra el sistema.

Però, quan el sistema és el sistema de convivència establert democràticament, encara que tingui els seus defectes, qualsevol atac al sistema no té perquè ser benvingut. Sóc crítica amb algunes actuacions violentes dels moviments estudiantils dels darrers anys, com ara tirar pintura o pólvores de talc, cosa que no pot ser mai defensable. Encara que són agressions innocents, perquè això no és fer mal, aquestes coses no són pròpies de la Universitat.

Ens hem excedit actuant amb una mena de paternalisme respecte del moviment estudiantil, com els pares i mares excessivament proteccionistes vers els seus fills i les seves filles. És clar que, com sovint es diu, són minories, però que una minoria provoqui una disfunció en el sistema educatiu tampoc és bo.

En canvi, la Facultat d'Econòmiques és molt pacífica, a vegades quasi exageradament; en èpoques de conflictes molt importants a la Facultat de Lletres, que és aquí al costat, les classes d'Econòmiques s'han fet regularment i sense cap problema. Aquest desinterès per l'entorn tampoc és bo.

El pla Bolonya

Era a l'equip del Rectorat quan es van produir les accions de protesta pel pla Bolonya i penso que no vam saber entomar bé el que hi havia de bo i el que

hi havia de dolent en tot allò. No vam saber parlar normalment de les coses, evitant l'ocupació de les aules i les destrosses de mobiliari, que sempre seran accions inadmissibles. Han costat molts diners les despeses per tornar a posar-ho tot en ordre. Aquestes accions no s'han de repetir.

A la Facultat d'Econòmiques estem aplicant el pla sols en el primer curs i la veritat és que han canviat poques coses.

El pla, tal com està concebut en l'àmbit europeu, està molt bé. El que no està bé és com s'ha aplicat, o s'està intentant aplicar aquí. En passar per Madrid s'ha espatllat tot. A Catalunya no s'hauria d'haver admès, ens ha faltat coratge per fer l'aplicació de "Bolonya a la catalana" i ara tenim el "pla Bolonya a la madrilenya".

Recordo els primers cursos de l'Autònoma. Allò era Bolonya en estat pur! (La Universitat de Barcelona, que també anomenàvem Universitat Central, ja començava a ser diferent i les classes ja eren més massificades.) A la UAB els grups eren petits i hi havia molt contacte entre l'alumnat, entre el professorat i l'alumnat i entre els professors i les professores joves ajudants que, com jo, anàvem a les classes a escoltar el professor com les impartia, participant-hi, aclarint dubtes i solucionant problemes que ens plantejava l'alumnat.

Els professors i les professores joves teníem moltes ganes d'impartir classes i d'educar-nos per fer-ho bé, per la qual cosa assistíem i participàvem a les aules amb molt d'entusiasme per aprendre.

Ara ha canviat molt, el sistema és molt dur i molt complicat i els professors i les professores joves no tenen temps perquè han d'escriure articles en revistes especialitzades per fer currículum. Els mèrits que han de fer per obtenir una plaça estable no tenen res a veure amb l'activitat d'impartir classes per educar joves. Ara els mèrits es fan publicant articles en una revista americana, que no llegirà ningú, l'única finalitat dels quals és fer currículum. Generalment s'escriuen per donar continuïtat a la tasca d'un professor que els donarà un punt per engreixar el currículum.

No estic en contra de la publicació d'articles. Escriure és necessari i, a més, el jovent ho necessita per progressar, per tenir punts i per tenir uns ingressos extres. El cas és que ara s'oblida la part pedagògica i només es valora la recerca. Tant el Ministeri, com la Generalitat, Brussel·les i la resta del món valoren el fet que hagi publicat en una revista; el fet que l'article aportï o no aportï alguna cosa és secundari. El fet que facis bé la classe i que hi hagi una quarantena o cinquantena de joves que hagin après bé alguna cosa no es valora.

És un pecat molt greu que estem cometent i penso que el pagarem. Suposo, però, que d'aquí a uns quants anys hi haurà un canvi.

Amb aquest panorama i amb la quantitat d'alumnes que entren a cada curs, el pla Bolonya és impossible per falta de professorat. Si la totalitat de professors i professores, titulars i no titulars, que té la Universitat es dediquessin a l'ensenyament, sí que seria possible.

El màxim prestigi per a un professor o una professora, avui, és que se l'alliberi de donar classes —quan un és savi, deixa d'explicar allò que sap—. És una contradicció tan grossa, que no s'hauria de permetre! Encara que el professorat vagi a congressos, escrigui articles, faci recerca, és a dir, creï coneixement, no el divulgarà als alumnes. La Universitat ha de fer les dues cosses. Una universitat que no creï coneixement no és universitat, però una universitat que s'oblida de difondre el coneixement, tampoc.

Estem abdicant de la funció essencial de la Universitat, que és fer circular el coneixement.

Els estudiants a l'inici

8. Agustina Matas de la Rica. La inquietud social d'una dona, mare i periodista.

Per Ricard Llonch Soler

Vaig anar a estudiar a l'Autònoma l'any 1974 i hi vaig estar durant quatre cursos perquè vaig fer els dos últims junts. Tot això va ser després d'una infantesa i primera joventut en època de postguerra, en la qual no teníem ni el dret a equivocar-nos perquè tot estava molt conduït, després de casar-me molt jove, això sí, amb el xicot que jo havia triat, i després d'haver viscut al Marroc durant uns quants anys. Quan vaig tornar a Sabadell, era mare de tres fills de tretze, catorze i quinze anys, i veníem, tota la família, de viure durant bastants anys allà, al Marroc.

Al cap de poc temps d'haver arribat, vaig aprovar l'examen d'accés a la universitat per a persones més grans de 25 anys, i hi vaig entrar per estudiar a la Facultat de Periodisme recentment creada (avui Ciències de la Comunicació). Per mi allò va ser molt, molt gratificant. M'havia dedicat a tenir fills i a fer de mestressa de casa i ja feia molts anys que no estudiava i, després d'això, començar una carrera universitària em produïa una gran satisfacció.

Durant el primer any, vaig tenir molts problemes d'adaptació al vocabulari acadèmic (com ara, pragmàtic per pràctic, conèixer i reconèixer...), a una gran quantitat d'autors de referència dels quals no havia sentit a parlar mai. Però ho vaig anar superant, i n'estava satisfeta.

Havent de fer de mestressa de casa, m'era molt difícil de sortir per treballar en equip, per la qual cosa els companys venien sempre a casa meua, feia menjar per a tots i ens trobàvem a casa per treballar. Fins i tot, havíem fet trobades d'un cap de setmana sencer en una casa de pagès que teníem a la província de Girona. Vàrem formar un grup compacte que malauradament, però, es va anar dissolent.

La transició política i la vida a la UAB

No vaig viure les revoltes dels últims anys de la dictadura perquè, quan es produïen, era al Marroc. Quan es van generar els canvis forts, ja n'havia tornat. Recordo que es va produir un trencament en tot, en la manera de vestir, de parlar, en el consum de drogues... Vaig viure aquella època com a estudiant i també com a mare de tres fills molt joves. Va ser el moment de l'explosió de la llibertat, que vaig poder viure des de la Universitat.

Quan vam saber que Franco havia mort era a la Facultat. Si a tot el país hi va haver una explosió d'alegria, a l'Autònoma va ser molt més; és difícil d'explicar, tota la gent voltant pel campus cridant, molts estirats per la gespa... Es va produir una situació que pocs dies abans era impensable.

Tinc una imatge simbòlica de l'obtenció de la llibertat que es va produir en aquella època que m'ha acompanyat tota la vida. Es va produir quan, en una assemblea a classe per decidir quelcom sobre horaris, em van demanar el meu vot. És que ja tenia més de 30 anys i mai, mai, ningú m'havia demanat la meua opinió. I no parlo sols del terreny polític. Això va ser abans que comencessin les reivindicacions més fortes, que, quan van començar, van ser molt dures. Hi havia molta ebullició ideològica estudiantil que es manifestava en assemblees de més de cinc hores amb fortes discussions i enfrontaments ideològics, i amb molts dies de vaga.

Hi havia dos grups que sempre s'enfrontaven en les assemblees. Un es deia Bandera Roja i, de l'altre, no en recordo el nom. Sempre s'acabava igual, els dos grups a peu dret i discutint acaloradament durant hores i hores. Hi assistia, però me'n cansava i marxava.

També recordo aturades per vaga molt importants. S'ajuntaven els obrers que treballaven en la construcció de la UAB, els que treballaven en la construcció de vivendes a Cerdanyola i els estudiants. Qualsevol motiu era bo per desencadenar una protesta: salaris, horaris, condicions de treball, etc. per part dels obrers, o el rebuig d'un professor, un canvi de programa o qualsevol altra cosa, per part dels estudiants.

Recordo que, l'any 1974, hi va haver una vaga general que va durar tot el curs. La van resoldre donant un aprovat general a tothom. Algunes persones que, com jo, teníem unes motivacions diferents i no volíem fer vagues, ens reuníem en seminaris per fer-nos les classes nosaltres mateixos i ens vam presentar als exàmens. Als que van acabar la carrera amb un curs dels seus estudis amb un aprovat polític general, els va quedar una taca en el seu currículum.

Reflexions sobre les reivindicacions i els moviments estudiantils

Des de la meua posició de persona més gran i mare de família, em costava d'acceptar el que veia com una pèrdua de temps i feia reflexions als estudiants companys, i als meus fills també. Algunes reflexions les enfocava en la diferència entre les reivindicacions obreres i les estudiantils. Els deia que, mentre que els obrers sacrifiquen la remuneració dels dies de vaga per obtenir millores salarials o de les seves condicions de treball, ells, els estudiants, sacrificaven el seu aprenentatge. Els volia fer veure que amb l'absència a les classes, i el consegüent retard en l'aprenentatge, eren ells els perjudicats i que, a més d'això, es malbarataven els diners dels contribuents, tot barrant el pas a altres joves que haurien pogut estar al seu lloc.

Coherent amb aquestes reflexions, jo no em podia permetre de faltar ni un dia a classe ni de deixar-me ni una assignatura per al setembre. Conseqüentment a aquest criteri, i ja molt posteriorment, a un fill meu que estava matriculat a Veterinària i no aprofitava les classes, li vaig donar un ultimàtum i va deixar els estudis.

Avui, en la distància dels anys, penso que tota aquella convulsió era necessària i que va influir molt en la configuració de la UAB tal com és actualment.

Pot ser que fins ara sols n'hagi parlat en sentit negatiu a causa de l'inconvenient que representava per a l'aprofitament de l'ensenyament, però hi havia molta il·lusió, il·lusió per canviar el món. Vàrem anar tots a la gran manifestació de Barcelona i als mítings que els partits celebraven per presentar les seves propostes. Jo hi vaig anar amb els meus fills.

Si bé penso que, en les reivindicacions pel pla Bolonya d'aquests dies, els estudiants tenen la guerra perduda perquè és un tema que està avançant per tot Europa i no ens podem quedar enrere, crec que els moviments estudiantils continuen sent necessaris i que poden tenir molta influència (per la meua experiència sé que, quan s'és molta gent, les portes s'obren).

Avui l'evolució política està molt estancada. La gent pensem que tant se val, que en lloc d'aquests en vindran d'altres, que tot continuarà igual, o pitjor, i que sortirem del foc per caure a les brases. D'aquesta ens n'hem de sortir i és una tasca que correspon als joves. Ells estan preparats en el domini dels recursos necessaris per canviar el món i emprendre la revolució necessària. Però estan aposentats i és molt difícil que s'hi embranquin, no sembla que s'hi vulguin implicar. No veig que hi hagi la il·lusió que hi havia en aquella època.

Dels meus estudis i de la meua carrera de periodisme

Vaig anar a la UAB per estudiar Periodisme, avui Ciències de la Comunicació. Hi vaig entrar amb els alumnes de la tercera promoció, però vaig fer els dos últims cursos en un i vaig acabar amb els de la segona. Així, vaig evitar ser d'una promoció marcada per l'aprovat polític.

També va passar que, en acabar el tercer curs, el meu marit em va dir que havia muntat un negoci i que m'hi necessitava. Fent mans i mànigues, a més d'ajuntar els dos últims cursos en un per poder acabar, vaig començar a ajudar-lo. Va ser molt dur, corria pels passadissos amunt i avall i no dormia mai, però ho vaig aconseguir.

Des de llavors fins ara, fa pocs anys, no havia tingut cap mena de contacte amb l'Autònoma. Quan vaig acabar, em vaig posar a treballar en l'empresa que el meu marit havia creat, fent una feina que no tenia res a veure amb el periodisme. Hauria pogut fer de periodista perquè em van fer una oferta per dirigir una revista de moda, que vaig haver de declinar. Malgrat que, com més deia que no, més avantatges m'oferien, tanmateix hi vaig haver de renunciar. Tenia els fills en una edat crítica, que requerien tenir-me a prop constantment. Acceptar la feina comportava passar-me el dia a Barcelona, on la revista tenia

la seu i, a més, haver de fer molts viatges, tant pel país com per l'estranger, cosa que m'hauria impedit tenir aquesta proximitat familiar que pensava que havia de mantenir.

Tenia l'edat òptima, estudis mercantils i la carrera de periodisme, que havia fet amb un gran esforç, però hi vaig haver de renunciar per l'impossibilitat de compaginar el treball professional gratificant amb les obligacions familiars.

També havia sol·licitat una plaça per donar classes, però vaig cometre un error en omplir la sol·licitud. Em preguntaven si tenia un bon nivell de català, hi vaig posar que no i no em van cridar. I és que, malauradament, no em sentia prou segura perquè no n'havia estudiat mai. La carrera, en aquella època es feia en castellà i en els estudis previs no s'estudiava català, estava prohibit. Em van fer adonar que havia d'haver posat que sí, però en aquell moment no ho vaig entendre. La meua plaça en l'assignatura a què optava, que era castellà, va ser ocupada per una persona castellanoparlant que va posar que tenia un bon nivell de català i la hi van adjudicar.

I aquí es va acabar la meua relació amb l'Autònoma.

Estudis i conciliació familiar

Vaig fer un esforç enorme per ser periodista, però no he fet mai de periodista. Considerava que era una època, estem parlant de l'inici de la democràcia, en què es produïen molts canvis socials, i molt accentuats, que em demanaven la màxima proximitat a la família perquè temia pels meus fills.

Veníem d'un moment en què la repressió havia substituït la formació, i entràvem en un període de ràpida expansió de l'onada de llibertat —per cert molt benvinguda— que els agafava desprevinguts i era molt probable que cometessin errors. Es van posar de moda les expressions de llibertat (manifestacions, assemblees, alliberament sexual, llibertat d'expressió, de consum de drogues, etc.), i jo pensava que la preparació dels meus fills, com la de tota la joventut d'aquella època, no era la suficient per fer front als reptes

que la nova situació comportava. Vaig decidir renunciar-hi per estar a prop d'ells i no me'n penedeixo gens. Em va quedar una recança, però crec que vaig fer el que havia de fer.

L'inici de la UAB i els estudis de Periodisme

Quan jo estudiava hi havia molts estrangers que venien a estudiar aquí, sols hi havia una facultat de periodisme a Madrid i la de l'Autònoma va ser la segona. Fins al cap d'un temps no es va obrir la de Navarra.

A Barcelona, abans que hi hagués la Facultat, hi va haver una Escola de Periodisme, però no van arribar mai a homologar els títols. Encara ara hi ha molta gent que fa de periodista i no té el títol. En aquella època hi va haver força polèmica amb això de les titulacions oficials. Fins i tot, arran d'unes assemblees, es va publicar una disposició que obligava a cada mitjà de comunicació a tenir, almenys, dos periodistes amb el títol oficial.

Encara avui em sembla que hi ha gent que fa de periodista sense haver estudiat per fer-ne, i m'ho sembla perquè veig que hi ha molts periodistes que ho fan tot al revés de com m'ho van ensenyar. Segons el que a mi em van ensenyar a la Facultat, la norma principal del periodisme és dir sols la veritat, i la segona, no posar-hi res de la teva collita. L'exemple que ens donaven de les diferents formes de com es pot transmetre una notícia era el següent: "Han atropellat un senyor. Un senyor anava pel carrer i l'han atropellat. Un senyor anava pel carrer i un cotxe, que anava molt de pressa, l'ha atropellat. Un senyor anava pel carrer i un cotxe l'ha atropellat quan passava per un pas de vianants." És la mateixa notícia, però, segons com ens l'expliquen, es valora d'una manera diferent. S'ha d'anar amb molta cura i, segons el meu punt de vista, n'hi ha molts que no ho fan prou bé.

Aleshores, per demostrar que teníem raó quan afirmàvem una cosa, dèiem: "Ho he llegit al diari". Avui això ja no és així, quan diem que ho hem llegit al diari ja no volem dir: és veritat perquè estava escrit allà. Avui ja sabem que allò que llegim al diari és sols el que hi ha escrit un senyor o una senyora i que queda condicionat per la seva subjectivitat.

L'altre dia vaig llegir un article a *La Vanguardia* que em va agradar molt per la distinció que feia entre allò legal i allò moral. Hi ha coses que poden ser morals i no ser legals, i n'hi ha que, tot i que són legals, no són morals. I, en aquesta línia de pensament, crec que en moltes ocasions, hi ha gent que fa periodisme que salva la legalitat faltant a la moralitat.

Noves places universitàries, una necessitat social

Quan es va decidir crear la Universitat Autònoma de Barcelona hi havia mancances molt importants de places universitàries. A Barcelona, feia uns deu anys que s'havien començat a construir les noves facultats de Pedralbes (quan es va inaugurar l'Autònoma, a Pedralbes hi havia Dret, Arquitectura, Farmàcia, Enginyeria, Comerç, i no sé si alguns estudis més). Però les necessitats creixien més ràpidament que el ritme de les noves construccions.

A la comarca, on els anys anteriors havia augmentat molt la població, el dèficit d'equipaments d'ensenyament encara era superior al de Barcelona. A Terrassa hi havia l'Escola d'Enginyers, que era molt petita, i a Sabadell hi havia l'Escola de Comerç. Després, l'Escola de Comerç es va convertir en l'Escola Universitària d'Estudis Empresarials, que impartia estudis de nivell mitjà en l'àrea mercantil. Aquest ensenyament donava accés als estudis superiors en Ciències Econòmiques i Empresarials, que s'havien d'anar a cursar a Barcelona. Al Vallès, no hi havia res més.

Els equipaments universitaris i escolars eren molt escassos i deficientes. A Sabadell, quan jo tenia edat escolar, no hi havia ni un institut. Estudiàvem en escoles, però ens anàvem a examinar a Barcelona. Ens examinaven uns senyors, quasi tots eren homes, que no ens coneixien de res i ens ho jugàvem tot en un dia.

L'Autònoma i el seu territori: la vall Moronta

De la vall Moronta, el territori on es va construir la Universitat, no en sabia res. Abans de venir a la Universitat, no hi havia estat mai. Quan era jove anàvem a Bellaterra, a la urbanització. Agafàvem el tren, baixàvem a l'estació i ens ficàvem pels boscos a collir ginesta. En aquella època ja hi començaven a haver força cases, però encara era una zona molt boscosa. Però això era cap a l'altra banda de la via del tren. Cap a la banda de la Universitat no hi havia estat mai.

Recordo que, quan vaig començar a estudiar, hi havia alguna casa de pagès que quedava molt pròxima als nous edificis. Ara he vist que una és la que, degudament condicionada, conté l'actual Escola de Postgrau.

Sé que es van expropiar algunes cases de pagès del territori per construir la Universitat. Segurament, si jo hagués estat propietària d'alguna d'aquestes cases, no m'hauria agradat i hauria protestat, però cal progressar. Probablement algunes, avui, ja no funcionarien com a cases de pagès i, en canvi, acullen una universitat. Per progressar i construir autopistes, ferrocarrils, aeroports... universitats, s'ha d'expropiar, és llei de vida.

Geogràficament era un lloc adequat i els terrenys eren barats perquè no els volia ningú. En aquesta vall, com a la Bellaterra residencial, s'han de fer uns fonaments més profunds perquè la terra del subsòl és molt poc compacta i s'esllavissa fàcilment. A més, és una fondalada on hi ha molta humitat i boira baixa molts dies de l'hivern.

Un dels grans avantatges de la vall Moronta era la proximitat a l'estació de Bellaterra dels "Ferrocarrils Catalanes". Tot i que l'estació actual no es va fer fins al cap de bastants anys, l'estació de la urbanització quedava relativament a prop i un servei d'autocars llançadora l'enllaçava amb la universitat. I, a més, també és força a prop de Cerdanyola, on arriben els trens de la RENFE, que incrementen la possibilitat d'accés per a la gent que ve d'altres contrades.

Imagino que la gent d'aquestes cases de pagès deurien anar a treballar a les fàbriques. La gent de pagès, en aquells anys, era gent molt poc preparada i no els quedaven gaires més sortides professionals. Era normal que els nens de deu anys ja ajudessin els seus pares en les tasques del camp i que, a part de les quatre regles i de llegir i escriure, es fessin grans sense saber gaires coses més. Aquest no és el meu cas, el meu pare no era pagès i jo vaig poder anar a l'escola pública, un *colegio nacional*, en deïem. Però recordo que era molt freqüent que s'abandonés l'escola als deu anys.

No recordo d'haver vist mai horts o camps de cultiu al costat de la Universitat o entre les facultats. La Universitat era molt més petita; més enllà de la Biblioteca de Ciències Socials, ja no hi havia res més i jo no havia passat mai més enllà. Potser sí que encara era zona de cultiu, però jo no ho tinc present.

Tot era molt més petit que ara. La nostra facultat compartia les aules amb una altra facultat. Ells feien classes al matí i nosaltres, a la tarda, a les mateixes aules. El primer any de Periodisme hi va haver un caos impressionant perquè es varen matricular més de mil alumnes. Pel que es veu, la gent es va pensar que estudiar Periodisme era més fàcil i molta gent s'hi va matricular. Recordo la gent dreta al passadís i asseguda pel terra en mig d'un gran caos. El segon curs, però, ja no érem ni la meitat, i vàrem ser poquíssims els que varem acabar.

Les poblacions veïnes i l'accés als estudis superiors

La creació de la UAB va influir molt en les poblacions veïnes. Els catorze anys era l'edat legal per entrar a treballar, i hi havia gent que començava encara més jove, però no es podien donar d'alta a la Seguretat Social.

En aquella època, abans que es construís l'Autònoma, majoritàriament estudiaven els joves els pares dels quals tenien una carrera universitària, principalment fills de metges i d'advocats, i també alguns fills de fabricants (a Sabadell anomenàvem *fabricants* els propietaris d'una fàbrica de teixits). Els fills dels menestrals, fusters, electricistes, mecànics, etc. no acostumaven a estudiar després dels catorze anys.

Quan jo vaig entrar a la Universitat, al meu entorn no hi havia ningú que estudiés, i menys de la meua edat. La gent deia: “I ara, què li ha agafat a aquesta!”, i més amb l’edat que ja tenia. A mi sempre m’havia agradat estudiar, però les circumstàncies m’havien portat cap a altres camins i va ser aleshores, gràcies a la facilitat que oferia la UAB per poder accedir-hi fàcilment, que em vaig decidir a estudiar Periodisme.

Ara tot ha canviat molt, tota la societat ha canviat molt. Ara els nois i les noies que van una mica bé a l’escola entren a estudiar a la universitat, independentment de la professió i de l’estatus social dels seus pares. Tothom pot costejar la universitat. No sé quan costa la matrícula actualment en una universitat pública, però, amb més o menys esforç, és assequible per a la majoria de famílies. A més, si s’és bon estudiant es pot comptar amb les beques. Abans, quan les beques venien totes de Madrid, aquí no n’arribaven.

La proximitat a la UAB des de Sabadell

No penso que la proximitat de la Universitat hagi influït gaire en el padró d’habitants de Sabadell. No crec que hi hagi hagut molta gent que, a part de viure al Vallès mentre estudia, després s’hagi traslladat aquí pel fet d’haver-lo conegut com a estudiant. Personalment, no conec ningú que digui: “Quan vaig venir a estudiar aquí, em va agradar tant, que m’hi vaig quedar a viure.” En general la gent que ve aquí a estudiar, quan acaba, se’n va.

Tampoc veig que la proximitat de l’Autònoma hagi propiciat cap millora en els equipaments de transport a la comarca, més aviat al contrari: en hores punta, tant a les autopistes com en els ferrocarrils, es produeixen uns col·lapses impressionants, als quals, en part, contribueixen els milers de persones que van a la Universitat. Els Ferrocarrils Catalans, per donar accés a la nova estació de la Universitat, fan una marrada al tram entre Sant Quirze i Bellaterra, que ha allargat el recorregut a Barcelona des de Sabadell.

D’altra banda, els accessos des de les poblacions dels voltants, Castellar, Sentmenat, Caldes, Polinyà, etc., fa anys que estan igual. Les seves poblacions també han anat augmentant i les carreteres estan iguals i els ferrocarrils encara no hi arriben.

Els estudiants que venen a viure a les poblacions de l’entorn mentre estudien van molt més a Cerdanyola que a altres poblacions. Tampoc no s’estableix una comunicació entre els estudiants i els ciutadans d’aquestes poblacions. Els estudiants es comuniquen entre ells, i crec que la seva presència és poc rellevant.

La Universitat no ha aconseguit barrejar-se amb la població. Els que van a la Universitat constitueixen un món a part d’un entorn en què, ara que s’ha posat de moda guanyar diners, tenen més prestigi els que guanyen diners que els universitaris.

De l’Aula d’Extensió Universitària

Parlant dels canvis produïts en el període en què es va inaugurar l’Autònoma en la formació intel·lectual de les persones, crec que tinc una posició privilegiada per veure’ls: és la que em dona l’Aula d’Extensió Universitària de Sabadell, amb la qual col·laboro formant part de l’equip organitzador i coordinador.

Les Aules d’Extensió Universitària són unes entitats creades amb la finalitat d’impartir coneixements generals a la gent gran, després de la seva jubilació. Cada setmana, durant el curs lectiu, es realitzen diverses activitats, com per exemple els seminaris o les conferències de divulgació universitària a càrrec d’un professor o d’alguna altra persona experta en algun tema d’interès cultural, social o polític. Procurem proporcionar elements que permetin obrir la ment a partir de l’ampliació de coneixements generals. No fem ensenyament especialitzat. Qui vulgui especialització pot acollir-se al programa Universitat a l’Abast, per a gent de més de cinquanta anys, de la UAB.

A l’Aula de Sabadell comptem amb mil dos cents alumnes matriculats. És una xifra que ens ha desbordat i no tenim suficients espais per donar cabuda a tothom. No podem admetre més gent i tenim una llista d’espera molt llarga. De fet, no tenim suficient espai per a tothom qui hi està matriculat i, si un dia no fallés ningú, no hi cabríem. L’avantatge de ser molta gent, però, és que se’ns obren moltes portes que ens faciliten la labor: l’Ajuntament ens ajuda i ens cedeix l’auditori de Fira Sabadell, el Banc de Sabadell ens dona diners i la Caixa Sabadell ens cedeix dos auditoris... però estem una mica desbordats.

Com deia, el fet de formar part de l'equip coordinador de l'Aula de Sabadell em dona una visió de com varen canviar els aspectes educatius en l'època de la fundació de l'Autònoma. Mentre que la gent que es va matricular els primers anys tenia un nivell de formació més elemental (estem parlant d'un ventall d'edat d'entre 65 i 80 anys, que fa 40 anys en tenien entre 25 i 40), la gent que s'ha matriculat aquests últims cursos té un nivell molt més alt de formació i ens exigeix augmentar el nivell dels coneixements que impartim. Crec que és un bon sistema per mesurar l'evolució que va tenir l'ensenyament entre els anys seixanta i vuitanta.

La Universitat i l'entorn sociocultural

Caldria, però, que aquesta contribució al progrés del seu entorn, feta per la UAB durant els seus quaranta anys de vida, evolucionés en el sentit de facilitar i incrementar la millor acceptació i adaptació als canvis socioculturals que l'actualitat sol·licita. Penso en els mitjans amb què compta la UAB, que es podrien aprofitar millor en benefici de les poblacions de l'entorn. Alguns d'aquests mitjans són els espais i les instal·lacions, aules, biblioteques, etc., que es podrien obrir a entitats i agrupacions de les ciutats de l'entorn perquè es poguessin beneficiar del seu ús.

Un altre grup de mitjans podria ser la transferència cultural en camps dels quals la població és deficitària, com ara el coneixement de les cultures i hàbits de vida de grups de població immigrant als seus països d'origen, la informàtica, la història recent (mundial, estatal i de Catalunya), la història de Catalunya per a la gent que no la va estudiar a l'escola, els autors de la zona, etc.

I un altre podria consistir en l'organització d'accions de formació continuada, amb programes que permetessin l'actualització per àrees de coneixement i, a la vegada, el manteniment de l'activitat intel·lectual a llarg de la vida. Penso en reciclatge per a gent que està en l'atur, informació sobre recerques i publicacions científiques per àrees de coneixement, trobades de debat entre professionals o entre persones amb interessos comuns, trobades de debat interdisciplinari, etc. Hi ha moltes possibilitats.

La vall Moronta, ahir i avui, proveïdora

El fet de parlar, anteriorment, de la conversió dels terrenys agrícoles de la vall Moronta en edificis escolars universitaris m'ha suggerit la idea del canvi de transferiment de béns que el seu territori ens ha propiciat. Ha passat de proporcionar el fruit de l'agricultura i la ramaderia a proporcionar coneixement.

Anteriorment a la construcció dels edificis de l'Autònoma, els pagesos de les masies que s'hi ubicaven cultivaven els camps i engreixaven els animals per proveir aliments als habitants de les poblacions dels seus voltants, a les quals anaven diàriament, instal·lant-se als seus mercats.

Avui en dia, el valor de la transferència que el territori fa a les poblacions dels voltants, i a les d'encara més enllà, és un valor superior. Avui la vall Moronta transfereix coneixement. Els pagesos han estat substituïts pels professors i les professores que hi van diàriament per cultivar el coneixement i transferir-lo als joves, i no tan joves, que hi van a recollir el bagatge per a la seva vida.

La vall Moronta, que abans ens venia els aliments, ara ens ensenya a obtenir-los.

9. Joan Puig i Ribera. Bellaterra, la descoberta d'una nova dimensió.

Per Jaume Espina Faidella

Encara que sóc de l'Autònoma, quan vaig començar els estudis universitaris curiosament no ho vaig fer a Bellaterra. Em vaig matricular al primer curs de Filosofia i Lletres el 1972-1973 a la renascuda universitat de Lleida (s'havia posat en marxa el curs anterior). En aquells anys les universitats de Lleida, Tarragona, Girona... naixien com una extensió de l'Autònoma i la Central de Barcelona.

Nosaltres teníem a Lleida una extensió de la facultat de Filosofia i Lletres (dependent, en principi, de la Universitat de Barcelona), on s'estudiava Filologia Hispànica (català, castellà o història) i Dret. Jo vaig escollir fer català, perquè m'agradava la literatura. Podíem fer els tres primers cursos a Lleida, però no la resta de la carrera que calia fer-la a la Universitat de què depeníem. De manera que els dos últims cursos, quart i cinquè, els vaig fer a Bellaterra, ja que l'extensió de Lleida havia passat a dependre'n. A partir de quart, doncs, la gent de Filosofia i Lletres de Lleida, així com passà amb els provinents de Girona, vam anar a parar a Bellaterra.

Respirar al campus

Vaig arribar a l'Autònoma a l'octubre de 1975 per fer el quart curs. En aquella època les classes començaven més tard. Per situar-nos, he de dir que aquell novembre es va produir la mort d'en Franco i en l'ambient estudiantil es percebia la prevenció d'allò que podia passar.

Quan arribo a Bellaterra la impressió que tinc és realment de sorpresa. Se m'obria davant meu un món diferent, era com si de sobte aparegués la universitat amb tota la seva plenitud. Nosaltres veníem de Lleida, una petita sucursal, i de sobte trobàrem uns edificis estupends, un campus increïble i un ambient realment universitari. Aleshores encara no hi havia la vila dels estudiants i només s'estaven fent els pisos per als professors. Dels gran edificis de les

facultats només hi havia el de Filosofia i Lletres i el de Ciències, el Rectorat també estava construït; de la plaça Cívica actual només hi havia el pàrquing.

Malgrat tot, la impressió de veure aquells espais, les aules, els llocs de reunions, els menjadors, la biblioteca... va ser magnífica. Allò va ser com poder respirar després d'un temps d'ofec, com passar d'un lloc tancat a un altre amb les finestres obertes. Va ser com ampliar el nostre món i descobrir uns professors magnífics i una nova universitat. Molts dels professors que vaig tenir eren d'una qualitat inqüestionable: Joaquim Molas, Sergi Beser, Josep Romeu, Jordi Castellanos, Gemma Rigau...

Vivint a l'entorn

Durant els dos cursos a Bellaterra vaig viure un any a Cerdanyola, en un pis amb altres companys de Lleida. Per anar a la facultat disposàvem del servei d'autobusos de l'Autònoma. No tenien horari i anaven i venien en funció del nombre de gent que hi havia a la parada. De vegades hi anàvem a peu des de Cerdanyola.

El segon any vaig anar a viure a Barcelona, perquè els companys de pis volien viure a la gran ciutat i no en un poble que encara era més petit que Lleida. Jo vaig instal·lar-me en un pis d'uns cosins del carrer Sardenya. Agafava el metro a la parada de Sagrada Família fins a l'estació de Fabra i Puig on enllaçava amb la RENFE que em deixava a Cerdanyola; després pujàvem als busos de l'Autònoma, que tenien, com ara, una sortida al peu de l'estació de tren. Llavors encara no existia l'estació dels Ferrocarrils de la Generalitat.

Aquells anys va haver-hi vagues i els autobusos de la UAB també en van fer algunes.

Només teníem classes al matí i cinc assignatures cada curs (encara que a quart en vam fer sis perquè dues eren considerades com la meitat d'una). De cada assignatura s'impartien tres hores setmanals (en total quinze hores de classe) que podien ser d'hora o hora i mitja. Després de classe molts dels estudiants

que vivíem en pisos solíem quedar-nos a dinar en algun dels menjadors de l'Autònoma. Si no vaig equivocat, n'hi havia un a Ciències, un a Lletres i un al Rectorat.

De vegades ens quedàvem a la biblioteca a estudiar. La veritat és que no hi havia un gran ambient, perquè la majoria dels universitaris, que vivien a Barcelona o rodalies, marxaven després d'haver assistit a les classes.

Difonent la llengua

Jo a l'Autònoma li dec el fet d'haver-me obert el meu camp de visió que havia quedat limitat després d'haver fet els tres primers anys universitaris a Lleida. Vaig poder tirar endavant els estudis gràcies al fet de gaudir d'una beca universitària. A part dels diners, la beca també suposava la gratuïtat de la matrícula del curs. Jo, a més, treballava tots els estius fent de recepcionista en un hotel al Pirineu i durant el quart curs també vaig impartir català en col·legis de primària a Ripollet (l'Ajuntament em pagava el sou).

Les classes de català, impartides per mestres o professors que havíem aprovat l'examen de català d'Òmnium Cultural o d'altres entitats afins, es van començar a organitzar els darrers anys del franquisme. Recordo que llavors es va fer una votació a l'Ajuntament de Barcelona sobre la possibilitat de subvencionar classes de català a les escoles municipals; i com que alguns regidors s'hi van oposar, es va produir un gran enrenou a la premsa. Com a contrapartida, molts dels ajuntaments d'altres poblacions van votar a favor de subvencionar les classes de català. Jo vaig aprofitar que l'Ajuntament de Ripollet va ser un d'aquests per treballar i, a més, tenir uns guanys que ben bé que m'anaven.

La mort del dictador

La meua època d'estudiant a l'Autònoma va ser un moment difícil i bonic a la vegada, perquè les reivindicacions polítiques eren contínues i les manifestacions també, malgrat que les més importants es feien a Barcelona perquè a Bellaterra érem pocs i a la gran ciutat hi havia molta més gent i el ressò que s'aconseguia més fort.

El mes de novembre del 1975 va ser bastant llarg de passar en el sentit que tots esperàvem la mort de Franco i no hi havia manera que es produís. Vam estar esperant quasi un mes i l'agonia del dictador s'anava allargant gràcies al fet que el mantenien en vida clínicament.

En llevar-nos el dia 23 de novembre, un dels companys va posar la ràdio i, en sentir que totes les emissores emetien música sacra, vàrem deduir que el traspàs de Franco s'havia produït finalment. Tanmateix vam anar fins a la facultat, on ens van confirmar que totes les classes quedaven suspeses *sine die*, suposo que per evitar aldarulls.

La suspensió de les activitats acadèmiques decretades pel Govern en senyal de dol consistí en una setmana per als escolars i un mes per als universitaris. Ja no vam reprendre les classes, doncs, fins després de Nadal. El dia de la mort de Franco, en tornar a Cerdanyola des de la facultat, vam anar a comprar xampany i galetes per celebrar-ho. Ho vam fer un xic a la quieta en una botiga petita, vull dir sense fer salts d'alegria ni escarafalls, ja que no sabíem qui ens podia veure i què podia passar realment. A tots se'ns obria un gran interrogant.

Les vagues i els moviments socials

De vagues, durant el període universitari n'hi va haver algunes. La més sonada va ser per part dels professors interins, el curs 1973-1974, si mal no recordo. Van començar una vaga després de Nadal en demanda de millores professionals i ja no vam tenir més classe en el que va quedar de curs. Aquell any els professors van donar un aprovat general, cosa que va permetre que passéssim de curs, alhora que va perjudicar els que teníem beques perquè aquestes es donaven en funció de les notes de l'alumne.

Penso que els estudiants d'aquella època estàvem més interessats en la política i érem més reivindicatius perquè la situació era diferent, no hi havia llibertat, no teníem autonomia, volíem parlar i estudiar en català, volíem democràcia. Hi havia tant per fer! Era el que tocava en aquell moment. Actualment hi ha menys coses a reivindicar, encara que també se'n podria fer una llista prou llarga. Recordo que quan anàvem a la Biblioteca Central a Barcelona, els grisos

ens paraven i ens obrien les carteres per comprovar que no dúiem pamflets. Les estomacades a les Rambles eren contínues i les corredisses també.

Vaig acabar la carrera al juny de 1977 i la veritat és que vaig quedar molt content de l'Autònoma i, si puc (potser quan m'hagi jubilat), hi tornaré a estudiar. Bellaterra va ser per mi l'obertura de les portes del món, una altra dimensió.

Recordo una anècdota del penúltim any. El dia de Sant Jordi de 1976 va sortir al carrer el primer número del diari *Avui* i a mi, estudiant de llengua i literatura catalanes, em va fer tanta il·lusió que vaig anar a Barcelona, vaig comprar el diari i vaig seure a les cadires que hi havia a la plaça de Catalunya a llegir-lo. Era el primer diari en català que podia llegir als meus vint-i-tres anys! El problema va ser quan el professor, Joaquim Molas, que mai no passava llista, aquell dia la va passar i jo, que no faltava mai a classe, vaig quedar com un mal alumne.

Relació latent

Durant trenta anys he estat allunyat de la Universitat. En aconseguir la llicenciatura em vaig dedicar a treure'm les oposicions de professor d'institut. Vaig tenir la sort de passar les primeres proves de professors de català que es van convocar. La docència sempre m'ha agradat i el fet d'ensenyar la meua llengua a altres ha esdevingut un element important en la meua vida.

En acabar a la Universitat em vaig plantejar, juntament amb altres companys, el dubte de tornar a les Terres de Ponent o bé quedar-me a la metròpolis. Vaig escollir la primera opció no sense recança i vaig anar a parar de professor a Artesa de Segre, Tàrraga i, finalment, a Agramunt, el meu poble, on he assumit durant alguns anys tasques de direcció.

Quan la meua filla em va dir que volia estudiar a Bellaterra, em vaig posar content i, sobretot, quan la vam acompanyar per primera vegada a la jornada de portes obertes. Vaig redescobrir la meua Autònoma. Tot havia canviat molt,

però hi vaig respirar el mateix esperit d'estudi, de recerca, de coneixements, d'entusiasme, de joventut... Les instal·lacions han millorat moltíssim, els serveis, també.

Penso que m'agradaria, quan sigui el moment, poder tornar a Bellaterra per continuar estudiant i aprenent com es fa amb el programa de la Universitat a l'Abast.

10. Elisenda Nialet Borrell. Formació permanent: recorregut sensat.

Per Carme Carnicer de la Pardina

Vaig néixer a Barcelona i fins fa quatre anys hi he viscut. Sempre he hagut d'agafar el tren i el metro per anar a treballar o estudiar, però ara, que estudio a la Universitat a l'Abast, quan vinc a la UAB des de Sant Cugat ho tinc molt bé, hi arribo en cinc minuts.

El meu pare era republicà i molt lliberal. La meva germana gran va anar a una escola de monges a prop de casa perquè s'hi podia quedar a dinar. Però més endavant el meu pare es va assabentar que també hi havia una acadèmia privada, amb personal docent molt competent. Era una escola molt moderna on admetien els nens i nenes a la mateixa classe, i això que era l'any 1955. Ens hi va portar a mi i al meu germà bessó, l'Oriol, fins als catorze anys. Jo, des del primer dia del parvulari, vaig pensar que de gran volia ser mestra. En aquesta escola vaig fer el batxillerat i m'anava a examinar de forma lliure a l'institut. Després vaig començar Magisteri.

L'any 1965 vaig anar a l'Escola Normal del Magisteri que s'acabava d'inaugurar a Sants. Vaig fer l'últim curs en horari nocturn. Va ser el primer any en què es van començar els estudis nocturns. A tercer vaig estudiar en el grup nocturn perquè vaig començar a treballar a una escola d'Horta durant el dia a la classe de P-4. Era privada, però amb ensenyament tradicional: tot es feia amb paper i llapis, amb una llibreta. Els pobres nens de quatre anys treballaven amb una llibreta. A mi, que encara no tenia el títol i creia que faria d'auxiliar, em van adjudicar la responsabilitat de portar una classe.

Jo no vaig voler que a casa meva em paguessin els estudis, els vaig dir que ja era gran i volia treballar i estudiar. El meu pare ens hauria pagat els estudis a mi i als meus germans, tot i així els meus germans no van voler estudiar. Es van posar a treballar.

La meva germana Montserrat es va jubilar fa tres anys. No va estudiar perquè

es va casar molt jove i ha treballat de secretaria de direcció en una empresa vinculada a Alemanya fins que es va jubilar. Quan li vaig dir que quan em jubilés jo estudiaria a la Universitat va dir que ella també. Ara venim i estudiem Història. Som un grup de cinc persones: tres mestres, una conserge i la meva germana, que té una visió diferent de la Universitat. Per exemple, quan hi ha vagues, els que hem treballat de mestres, diem que no anem a classe, que no volem ser esquirols, però ella es preocupa perquè el professor es trobarà sol i no entén que els estudiants no vagin a classe.

A la conserge l'ajudem a prendre els apunts i ella està encantada de venir a classe amb nosaltres, i encara que no es troba bé i a vegades no pot assistir-hi, està molt contenta per poder anar a la Universitat.

La relació amb la UAB

Em vaig jubilar el 2009 a l'agost i al setembre em vaig matricular a la Universitat a l'Abast, però la meva relació amb la UAB ja va començar quan treballava de mestra i vaig començar a estudiar Filosofia i Lletres. Era cap al començament dels anys setanta, en concret el 1970 i 1971. Llavors vaig fer els dos cursos comuns.

A la Universitat hi havia molta gent, també moltes monges que estudiaven, que feien classe a les seves escoles, i al vespre venien a la Universitat. Les classes eren una mica avorrides, amb una metodologia semblant a la emprada a l'institut, però, si un professor feia bé la seva classe, estava plena, amb gent asseguda a terra. Jo, encara que volia estudiar Psicologia Infantil, a segon ho vaig deixar perquè treballava amb nens petits i la feina em va desbordar. Estava cansada als vespres i vaig decidir fer l'especialitat d'Educació Infantil a l'Escola de Magisteri. Llavors aquests estudis ja eren universitaris. Jo el que volia era ampliar els meus coneixements i aplicar-los a l'escola. També volia fer els cursos de formació per renovar-me i posar-me al dia de les noves tècniques pedagògiques, tant en els aspectes teòrics com en els pràctics.

A la nit caminàvem per anar a les classes des de l'estació de Bellaterra, perquè l'estació de l'Autònoma no estava feta. Veníem amb pluja, fred, fang,

a les fosques. Jo plegava a quarts de sis a Barcelona i després venia fins aquí. Agafàvem el tren per venir a les classes. Arribàvem a casa a les onze de la nit. Érem un grup d'amics. Ells van continuar i són filòsofs o tenen altres especialitats.

Vaig treballar a l'escola privada des de l'any 1968 fins al 1982. Primerament en una escola d'Horta on s'utilitzava una metodologia tradicional, però vaig estar-hi poc temps. Després vaig treballar a una escola del Tibidabo, on s'aplicava una metodologia molt moderna i es disposava de materials abundants i adients a les necessitats educatives i a les edats dels nens. El 1987 vaig fer oposicions i vaig anar a treballar a l'escola pública.

Institució Rosa Sensat

Després de deixar els estudis de Filosofia i Lletres vaig continuar venint a la UAB per assistir a l'Escola d'Estiu de Rosa Sensat. Va ser a la dècada dels setanta, crec que l'any 1974. És quan es van començar a fer els cursos de formació per als mestres, amb classes i seminaris. Rosa Sensat va obrir el camí del reciclatge dels mestres. Va ser una institució pionera en aquest sentit.

També crec que en el camp de l'ensenyament s'ha fet molt pel reciclatge dels mestres, més potser que en qualsevol altre camp professional.

Als cursos d'estiu de Rosa Sensat van venir a fer classes professors d'altres països, com Suècia, on tenien unes tècniques més avançades que aquí i, per exemple, en l'ensenyament musical ens van ensenyar a utilitzar instruments a nosaltres i després ho posàvem en pràctica a l'escola on els nens tocaven els instruments. En aquell moment treballava a Barcelona, a l'escola el Tirol del Tibidabo, on els nens van aprendre tècniques relacionades amb la dansa, el ritme, la música, a tocar instruments com el triangle, la caixa xinesa, instruments de percussió, la flauta i fins i tot la guitarra. Més endavant ja van venir els especialistes que tenien la carrera de música i que van continuar amb aquestes tècniques. Però al principi els mestres ho feien tot i de tot.

També vam fer una recopilació de cançons i danses populars pels pobles. Les iaies ens les ensenyaven a nosaltres i nosaltres les ensenyàvem després a l'escola amb en Joan Serra o d'altres especialistes. Vam fer uns cursets de plàstica molt innovadors. Venien professors d'Itàlia i França que feien pintar els nens amb pintures a la paret i al terra, mentre que fins llavors només s'havien fet dibuixos amb paper i llapis. També es treballaven les matemàtiques, la motricitat, la llengua, la història, etc. Aquesta va ser per a mi una experiència molt útil i interessant de renovació pedagògica feta a l'Autònoma on tothom venia als cursos de Rosa Sensat. Els cursos estaven plens; de la meua escola hi veníem tots els professors.

Crec que Rosa Sensat va obrir el camí per arribar a fer la formació continuada dels mestres i que després la Generalitat ha continuat aquesta formació permanent. Fins i tot l'any passat es va fer un curs de filosofia per als mestres molt interessant, amb plantejaments que ens feien reflexionar sobre qüestions com ara per què es prioritzen uns continguts sobre els altres a l'escola.

La meua vinculació amb la UAB va estar més relacionada amb l'assistència a Rosa Sensat que amb els estudis de Filosofia i Lletres. Haig de dir que l'escola ens pagava aquests cursos i seminaris, eren gratuïts per als mestres. Els cursos els fèiem al mes de juliol, a compte de les vacances, però eren tan positius que els fèiem molt de gust.

Nascuda en el context franquista

Tot això es va iniciar i va passar en un context franquista, en coexistència amb fets diversos.

Va haver-hi un seguit de manifestacions, vagues i protestes dels estudiants. Com a conseqüència de les vagues iniciades a la Universitat de Barcelona (UB), un grup d'estudiants va ser expedientat.

Es van fer reivindicacions. Recordo les parets plenes de dibuixos, no com els d'ara de la Mafalda, eren pancartes reivindicatives. Però a la UAB la policia no

venia, potser perquè estàvem fora de Barcelona.

Sobre el perquè de la creació de l'Autònoma fa quaranta anys penso que possiblement la Universitat de Barcelona estava saturada als anys seixanta i, a més, el nombre de persones que hi estudiaven es va incrementar molt. La Universitat de Barcelona s'havia de descongestionar i ampliar. A la gent del Vallès els resulta fàcil venir a classe amb el tren a la UAB. Suposo que la Universitat nova es va fer al Vallès perquè hi havia més espai.

Respecte a l'expropiació dels terrenys, la meua opinió és que, si els propietaris hi van estar d'acord i els ho van pagar bé, va ser adequada. Tot el que es pugui fer per a la cultura ho trobo bé, sempre que s'indemnitzin els propietaris. Penso que l'especulació, si es va fer, no és correcta. De tota manera, considero positiu que s'expropiessin els terrenys per potenciar la cultura. És normal que s'expropiïn terrenys per les obres públiques, com també es van expropiar els terrenys per fer l'autopista.

Al principi de la dècada, a la UAB ho estudiàvem tot en castellà menys una assignatura en català. I al final de la dècada totes les assignatures es feien en català. Nosaltres a l'escola el Tirol ja feia anys que ho fèiem tot en català. En aquesta escola venien fills de famílies molt significades i compromeses (com els fills de Maragall de la Sala Parés, els de Mayor Zaragoza...)

Crec que la Universitat va prendre com a model el que es feia a les escoles amb l'ús de l'idioma perquè la utilització del català a les escoles que treballaven per a la renovació pedagògica es va aplicar molt abans que als altres llocs.

Gent de molt diverses procedències es reunia a la Universitat de Prada de Conflent al mes d'agost. Era un oasi, no hi havia cap mena de repressió. Hi anaven els polítics que després van ocupar càrrecs, com Felipe González o Solé Tura. També hi havia els catalans del nord, de Montpeller, de Cuixà, de Perpinyà. S'hi feien unes classes molt modernes, com a la UAB ara, hi havia gent de totes les edats. Podies fer-hi matèries que eren avançades, com cinema amb el Miquel Porter o literatura catalana.

Quan va haver-hi la Caputxinada, nosaltres estàvem fent un seminari a les Escoles Pies de Sarrià, a Barcelona, i ens vàrem assabentar que a la Facultat de Dret, a Pedralbes, els estudiants havien tirat un bust de Franco per la finestra. Nosaltres no sabíem què fer perquè havíem d'anar a classe a la Universitat. Jo no sóc gaire valenta en aquestes situacions. La policia va arrestar molta gent.

A l'escola privada va haver-hi unes vagues convocades per demanar l'equiparació dels sous de l'escola privada amb la pública. A l'escola privada els nens pagaven molt, però els mestres cobraven poc, i a l'escola pública passava el contrari.

A l'escola també passava que per fer una reunió de pares s'havia de demanar permís a governació i aprofitàvem per fer assemblees, per decidir si fèiem o no vagues. Aquestes reunions, a l'escola, les fèiem en català i quan trucava algú a la porta canviàvem al castellà per si entraven i ho descobrien.

Pel que fa al les lluites estudiantils més recents, no conec gaire el pla Bolonya, però crec que els estudiants deuen tenir alguna raó per protestar.

Jo tinc per costum anar a les manifestacions que considero necessàries, crec que les manifestacions per defensar i exposar idees s'han de respectar. Però jo no faria servir mai la violència: ni llançaria ous, ni faria de piquet. Tampoc estic d'acord amb la repressió de la policia i l'ús de la força quan els estudiants només es manifesten per defensar el que consideren just. Ara, si s'utilitza la violència, és una altra cosa. Segons la meva opinió, aquestes lluites i reivindicacions s'han de fer, però sense violència. S'ha de parlar i arribar a propostes i acords. Jo sóc pacifista. Crec que la lluita armada no es pot justificar mai.

2009-2010: Universitat a l'Abast

Ara faig Història Contemporània. Sempre m'ha agradat molt. Gaudeixo a la classe, és una delícia. El professor explica el context d'Alemanya a l'època de Hitler i ens ha comentat que hi havia eleccions, el que feia Mussolini, etc. Aquí, d'això no en sabíem res, no sabíem que hi havia eleccions. Érem ignorants respecte al que es feia i passava a Europa.

A la Universitat a l'Abast la gent gran tenim l'avantatge de no haver-nos d'examinar si no ho volem, i, en canvi, podem venir a classe. En l'època anterior, als anys setanta, la forma de conduir les classes era diferent, de forma similar a l'institut, sense mitjans i amb un altre tipus d'actitud per part dels professors. També hi havia un altre tipus de relació entre els alumnes i els professors.

A Sant Cugat, on jo visc, hi ha molts estudiants que venen a la UAB. Les andanes del tren estan plenes, el bar de l'estació també i veus gent jove per tot arreu. Trobo molt bé que els joves estudiïn. Encara que els professors d'institut es queixen molt dels alumnes, jo veig que a l'Autònoma els nois de primer tenen un comportament positiu, estan atents, pregunten, estan molt amb nosaltres i ens demanen apunts, fan preguntes molt adients a la classe, ens tenen molt respecte als grans, i fins i tot van venir a un seminari que era per a la gent gran; també son respectuosos amb els professors.

També valoro la relació entre joves i grans i l'actitud del professor envers nosaltres, que és molt positiva. De la mateixa manera, veig molt positiva l'acceptació que hi ha per part dels professors per tenir un alumnat tan divers, un públic tan diferent en edat, ja que a aquesta classe hi assistim deu persones grans. Hi ha una convivència positiva. Jo en gaudeixo molt.

Em sorprèn que ara hi hagi tantes facultats, moltes que abans no hi eren, com la de Periodisme, i que d'aquest fet se'n pugui beneficiar el Vallès, la gent de Girona i Lleida, i d'altres indrets.

Vull expressar alguns problemes que hi podria trobar en relació amb les ciutats properes, encara que no des d'un coneixement profund. Veig que als municipis propers hi ha famílies que tenen poc poder adquisitiu, que estan a l'atur i no poden pagar els estudis universitaris dels fills. Tenen un cost molt alt per a aquest tipus de famílies. Però també veig famílies que fan un esforç per tal que els seus fills puguin estudiar. Tot i que a Sant Cugat hi ha un poder adquisitiu bo, en altres ciutats crec que això pot ser un problema.

11. Lluís Carreras Fabra. Compel·liment estudiantil. Receixida en un campus efervescent.

Per Agnès Puig Grau

L'Autònoma ha tingut per a mi un gran significat. Encara hi vaig sovint a caminar i també m'apropro a la meva facultat per llegir els cartells o els anuncis. És un lloc a part, on tinc amics que van quedar-s'hi per fer de professors. Aquest fet mou el meu interès cap a aquest centre, ja que em fa recordar, amb certa melangia, els meus anys de joventut, que estan lligats amb la meva estada en aquesta institució. Tot plegat forma part d'un bon record.

Jo estudiava a la Facultat d'Econòmiques i ara, quan hi torno, de tant en tant, veig que els alumnes bàsicament fan uns estudis concrets. Aleshores —és a dir, 40 anys enrere aproximadament— no era així, ja que la Universitat segurament donava una formació més integral tenint en compte els aspectes socials que en aquells temps imperaven.

Universitat d'accés escritú

Jo provenia de la formació preuniversitària. Després vaig fer un tipus d'exàmens nous, dels quals més tard va sorgir la selectivitat. Una vegada superada aquesta prova anàvem a matricular-nos —en el meu cas a la Facultat d'Econòmiques—. Era molt senzill; després d'haver fet una llarga cua, ens despatxava el funcionari de la finestra i ens deia: “Ja no hi ha més places”. “Home —responíem—, si estem aprovats vostès estan obligats a admetre'ns”, però no, a ells tant els feia que haguéssim aprovat com no. Ens deien que no hi havia col·locacions i “passi-ho bé”. Llavors es van establir més o menys de forma oficial els *numerus clausus*.

Un dia, mentre feia una d'aquestes cues, vaig assabentar-me que a Bellaterra —que ningú no sabia on era— hi havia una universitat nova. Com que sabia que a Barcelona hi havia totes les places ocupades, vaig deixar aquella filera per seguir un espavilat que sabia on anava —ja que tenia notícies sobre aquest

tema— i, com que la qüestió era poder trobar un lloc on col·locar-me, vaig iniciar, d'aquesta manera, el camí que em portà a la novella institució.

Els primers anys, la relació de l'Autònoma amb les poblacions del Vallès fou escassa per no dir nul·la, ja que bàsicament es nodria d'universitaris de Barcelona que anaven rebotats cap a Bellaterra, com era el meu cas. Sí que, tanmateix, en venien de Sabadell i Terrassa, que també eren vallesans, però d'enlloc més. Eren gent elitista, de famílies conegudes de tota la vida i anaven amb cotxes luxosos, o sigui, que eren d'un nivell social mitjà-alt.

Altrament, hi havia els estudiants estrangers —no n'hi havia en demesia—, la majoria dels quals provenia d'Amèrica del Sud. Cap a l'any 1972, en què no feia gaire que aquesta Administració estava inaugurada, la calefacció ja no els funcionava; aquestes persones que venien de climes més càlids, es presentaven a classe amb l'equip d'esquí perquè no podien suportar el fred que feia. Era gent d'un poder adquisitiu alt. De pobres n'hi havia pocs. Si ho comparem amb ara, no té res a veure.

Ara bé, la qüestió del transport fins a Bellaterra mereixeria una atenció especial. Per anar a aquest indret, s'havia d'anar amb la RENFE fins a Cerdanyola, però després no hi havia comunicació des d'aquest municipi fins a la Universitat. Potser la manera més natural o pràctica era anar-hi amb els Ferrocarrils Catalans que tenien l'estació dins de Bellaterra, però, tot i que era millor que l'anterior, tampoc era la idònia, ja que també et deixava lluny de la Universitat. Això vol dir que havies d'encaminar-t'hi des de l'estació a través del bosc, fent un trajecte llarg, que era d'aproximadament quinze minuts d'anada i quinze de tornada —com és lògic—. Si hi afegim la situació en què es trobava el terreny, amb paratges de grans desnivells, pronunciats pendents, que quan plovia quedaven argilosos i que podien provocar rrelliscades i caigudes de trompis, és evident que el panorama era desconhortador. Aquest camí era anomenat *ruta Hô Chi Minh*.

Més tard van posar-hi un autobús de pagament, si el volies agafar, que anava de l'estació fins a la Universitat i que costava quatre pessetes. El conductor tenia dues caixes de monedes al seu costat, una de les quals contenia duros i l'altra pessetes. Si portaves un duro, que era el més habitual, tu mateix et servies

deixant el duro i agafant la pesseta. Allò ja era autoservei.

Posteriorment també van començar a haver-hi òmnibus que anaven des de Fabra i Puig fins a Bellaterra per a qui ho volgués. Va ser sorprenent quan els Transports Metropolitans de Barcelona van donar de baixa els autobusos francesos Chausson i els van cedir a l'Autònoma per fer el transport d'alumnes entre l'estació i la Universitat.

Inicialment, a aquests autobusos —que feien feredat de veure— només els faltava passar per l'accés que aleshores era la carretera que baixa cap a les residències estudiantils. Aquesta carretera és pronunciadíssima. Els vehicles eren del principi dels anys cinquanta i, a més a més, anaven abarrotats d'estudiants, amb les portes obertes, amb la gent fins i tot penjada. Quan els veies baixar per aquell pendent, deies: “El dia que aquí un autobús es quedi sense frens —si és que en tenien—, hi haurà una escabextxada de les grans”.

Hi hagué un petit accident del qual vaig sentir parlar, però que no va tenir conseqüències greus. Aquests òmnibus eren adminicles donats de baixa a Barcelona, perquè havien acomplert el seu rendiment. De totes maneres, s'ha de tenir present que feien un servei gratuït a diferència dels que el feien per quatre pessetes, ja que, l'Ajuntament ja els havia lliurat per a aquesta comesa. De primer moment anaven pintats de color vermell i més tard portaren els colors corporatius de l'Autònoma que foren els tons blaus. Evidentment, també hem d'avaluar l'estat precari dels dits vehicles i l'antigor del material. Foren una mena d'avenç, si es té en compte que aquest transport era de franc.

El millor trasllat de tots era l'autoestop, és a dir, molts alumnes ja no es plantejaven cap altra alternativa, sinó la d'anar a l'Autònoma practicant aquesta manera de viatjar. Sobretot ho fèiem els de Barcelona, ja que no hi havia gaires estudiants dels voltants.

Jo havia utilitzat tot tipus de transport, però recordo que, quan feia autoestop, vaig viure anècdotes força interessants. Una vegada em va portar el doctor Laporte, que havia estat rector de la Universitat; una altra vegada ho va fer el doctor Serra Ramoneda, que també ho havia sigut, i una altra em va portar un

professor que devia ser britànic. Aquesta fou la pitjor vegada, ja que vam anar tota la Rabassada per l'esquerra. De tant en tant, quan venia un cotxe de cara, es recordava que no conduïa bé i es posava a la dreta, però va circular tota l'estona, des de l'Autònoma fins a Barcelona, per l'esquerra. A mi em faltaven braços per agafar-me. De veritat que vaig pensar que aquell fóra el meu últim viatge. Més endavant, tot i que no era d'una família privilegiada, també vaig tenir cotxe.

Quant a mitjans de transport públic, actualment, les poblacions del Vallès només estan ben relacionades amb Barcelona. Entre les poblacions del Vallès la comunicació és força deficitària perquè no s'ha posat gaire interès a millorar-la.

Com a exemple, esmentaré el meu poble, Santa Perpètua de Mogoda, que és tan proper a l'Autònoma que, des del punt més acimat, s'hi pot veure la Universitat. El trajecte amb cotxe és de cinc minuts. Si s'hi fessin unes bones connexions, una bona xarxa de camins rurals, fins i tot s'hi podria anar amb bicicleta. En transport públic, pots trigar, pel cap baix, una hora i mitja d'anada i tant se val la tornada, que sumades fan un total de tres hores perdudes en el desplaçament.

La veritat és que ja hi ha una línia de tren orbital que passa paral·lel a la B30 que podria comunicar Bellaterra amb Santa Perpètua de Mogoda en cinc minuts escassos, però avui dia encara no se n'ha pogut aconseguir la utilització per a viatgers, solament es fa servir per a mercaderies. S'ha dit moltes vegades que es faria l'adequació, però el temps ha transcorregut sense que se'n parlés més. Ja han passat dues generacions d'estudiants que no han pogut tenir aquest avantatge i que han hagut de desplaçar-se sempre amb els seus cotxes.

Ara bé, és una situació que comparteixen la majoria dels pobles dels voltants. Ja n'hi ha de ciutats que han millorat l'accés a Bellaterra amb millors vies de transport, però encara en queden massa que haurien d'arranjar aquesta situació.

Un professorat eximi

Aquesta institució era un refugi de gent molt valuosa que li atorgava prestigi. Per la seva ubicació permetia desenvolupar una docència més modernitzada, més actual de la que s'impartia, per exemple, a la Universitat de Barcelona, o a altres corporacions que estaven més controlades. En aquells moments, la majoria dels docents que van anar a l'Autònoma eren gent d'esquerres, autèntiques personalitats, com ara el doctor Pasqual Maragall —que més tard fou president de la Generalitat de Catalunya— els doctors Narcís Serra, Jordi Nadal, Jacint Ros Hombravella, i també la senyora Diana Garrigosa, per esmentar-ne uns quants.

Eren intel·lectuals de primer ordre, amb un discurs lògic, fonamentat i lliure. No ens feien mítings polítics i es podia comprovar, precisament, que el que estava desviat era l'ensenyament que dimanava de la dictadura i que s'havia establert en el batxillerat, en el qual ens explicaven històries que —mirades amb la lupa del coneixement— no es podien sostenir perquè eren barrabassades de dalt a baix, ja que el seu contingut denotava tergiversació.

El senyor Nadal —que ha estat recentment nomenat doctor honoris causa per la Universitat de Barcelona— fou el meu professor d'Història Econòmica durant un any i era una autoritat mundial dins del seu camp. Desenvolupava una tasca amb tota llibertat i, quan anaves a la seva classe, se t'obrien els ulls, ja que tenies contacte amb un món diferent. Recordo les explicacions que ens feia de gestes heroiques, com ara, la del procés sobre la colonització americana —lluny dels estereotips del batxillerat— i que ens deia que havia estat un genocidi per l'explotació dels metalls preciosos que hi havia al continent. Deia que els colonitzadors feien servir la mà d'obra dels indígenes, gràcies als quals es lucraven, sense oferir-los cap mena d'atenció per cuidar-los ni alimentar-los. Així, quan se'n morien cent, altres cent els substituïen.

El catedràtic Narcís Serra, que era professor, no va fer-me mai cap classe, però en canvi sí que les vaig rebre dels seus adjunts. Al senyor Maragall, l'havia vist pels passadissos, però no fou docent meu. Tanmateix, sí que va ser-ho la seva esposa, la senyora Diana Garrigosa. En aquell moment, a la Facultat d'Econòmiques, hi havia un ordinador (Hewlett Packard) que funcionava amb

un lector de targetes perforades d'IBM i que era una novetat, ja que només n'hi havia un d'igual a l'Exèrcit. La professora Garrigosa es va introduir a la informàtica —que en aquell moment no estava normalitzada— i va ensenyar-nos a programar amb èxit (després d'uns quants temptejos).

En aquella època hi havia molta consciència política tant per part d'uns com dels altres. Les lluites polítiques estudiantils antifeixistes van tenir una incidència cabdal a la Universitat. Jo vaig viure, per exemple, l'any de l'aturada general promoguda pel doctor Narcís Serra en què tots els alumnes vam assolir un aprovat polític. Aquesta qualificació general fou donada pel professorat. És clar que això, des del punt de vista docent, va ser molt negatiu, ja que vam passar el curs en blanc i després es va aprovar tothom com una mesura transgressora.

El doctor Narcís Serra era una persona molt valuosa amb un estatus acadèmic molt alt. Era professor de Teoria Econòmica. Qui l'ha conegut personalment se sorprèn del fet que una persona del seu estatus es dediqui a la política, perquè aquesta és tot el contrari d'un exercici intel·lectual lliure i fonamentat en un discurs personal. Més aviat té relació amb certes doctrines, amb unes consignes de partit, amb uns quadres, etc. D'aquesta manera, no acabes d'entendre mai com gent del seu nivell es lliguin amb aquest sistema, i amb una cosa tan esperpèntica com la figura del ministre de Defensa. En aquell moment, a la Facultat d'Econòmiques, la veu més autoritzada era la del doctor Serra. Cada facultat va fer la seva guerra, tenia els seus líders i el nostre fou precisament aquest professor. Òbviament, el que no es pot fer és mirar els moments pretèrits amb els ulls d'ara.

Esdevinença de dissentiments

Recordo que alguns anys, a l'estiu —per ajudar la meua economia—, havia treballat al Rectorat. En aquell temps, les matriculacions de totes les facultats es tramitaven a través d'aquesta Oficina. S'hi atenia des de l'alumne que duia una carta de bona conducta expedida pel rector de la seva parròquia, o per la Guàrdia Civil, fins a la noia que volia estudiar "espicologia". Llavors també hi havia matrícules molt interessants, com ara les de membres de la policia secreta —que s'infiltraven durant el curs entre els universitaris— i, perquè els

quadres tot l'expedient, les processaven amb tota normalitat, vull dir que la seva inscripció era com la de qualsevol alumne. Els membres d'aquesta policia estaven en període de pràctiques i romanien tot el curs barrejats amb els estudiants.

Aquests subjectes no es podien fer conèixer ni manifestar-se, però sí que cada nit havien de passar els informes pertinents de tot el moviment que hi havia hagut dins de l'entitat. Eren fervents vigilants de tots els afers que succeïen.

A la Universitat hi havia tota l'efervescència política: el MIL, el FRAP, el PSAN, etc. Aleshores hi havia una activitat constant; s'interrompien les classes, es convocaven assemblees generals, cada dia hi havia una penjada de cartells a tots els passadissos. Era un continu de proclames penjades amb les informacions més recents de les mobilitzacions que es volien fer.

Els primers anys de la Facultat, hi havia uns bidells molt trempats que parlaven en català. En remembro un que anava molt ben uniformat, molt correcte, que portava ulleres, d'uns 40 anys aproximadament i que fins i tot se sabia el nom dels alumnes als quals sempre saludava. També s'interessava per les seves notes, ja que era ell mateix qui els les repartia i, en definitiva, semblava que compartís amb tots els alumnes la bona o mala sort.

Un bon dia, quan jo estudiava tercer curs, van penjar una pancarta en què es proclamava que aquest senyor era un membre de la policia secreta. Ningú s'esperava aquest incident, ja que es tractava d'una persona molt falaguera. Això va caure com una bomba! Tant se val si era policia com si no, el cas és que ja no el vam tornar a veure. Si apel·lem a la raó, sembla que sí que ho era. Ara bé, mai no ho sabrem amb certesa. Aquests tràngols eren els que ens feien passar angoixa perquè havíem de vigilar amb qui parlàvem.

Tinc gravada a la ment la celebració d'una assemblea general al vestíbul d'Econòmiques, que abans era molt més gran, perquè estava en fase de construcció. Jo em trobava al bell mig de centenars de persones, encerclat sense poder moure'm. El míting estava en ple procés i a mi se'm van adormir les cames, i no em podia bellugar. De bursada, va aparèixer la policia secreta amb

la pistola a la mà. El parlament es va desfer de manera tumultuosa i a pinyes i jo no podia fer un pas perquè tenia les cames balbes. És inversemblant pensar que en aquell estat es pogués córrer. Doncs, sí. Sí que es pot. Ho puc ben assegurar, perquè aquell dia vaig fer l'experiment. La por de l'arma que podien disparar es va generalitzar.

Recordo un dia que vaig anar pel camí que va de la Facultat d'Econòmiques fins a la Plaça Cívica —que era l'última secció de la Universitat— amb la policia a banda i banda de tot el recorregut. Era molt impactant veure'ls amb l'elm de visera i una metralleta que apuntava al terra, i que tothom sabia que en qualsevol moment podien aixecar i disparar.

Abans no hi havia tants edificis com ara i des de la meua Facultat se sotjava la silueta urbana de l'Autònoma que fa com una vall. Un dia que jo estava a l'esguard, vaig contemplar tot el perímetre voltat d'autobusos de policia que havien baixat i rodejat el recinte. Ningú sabia el motiu d'aquest esdeveniment, tot el que allà s'esdevenia era inaudit. O sigui que de contingències com aquesta n'hi havia arreu.

Era tan gran l'obsessió pels temes d'ordre públic que recordo una anècdota que em va passar quan feia el segon curs. Teníem un professor de matemàtiques, el senyor Ferret, que ens ensenyava per primera vegada Matemàtica Moderna als que havíem fet el batxillerat tradicional. Ara bé, aquesta matèria té un concepte que són les relacions d'ordre, i jo tenia algun punt que volia solucionar, així que un bon dia trobo el professor Ferret pels passadissos i li dic que tinc un problema amb les relacions d'ordre. Aquell senyor es va esverar i va fer un pas enrere. “Escolti —vaig dir-li—, que li estic parlant de matemàtiques!” “Ai..., perdoni —em va respondre—, és que em pensava que tenia problemes d'ordre públic.” Aquest senyor no tenia cap sentit de l'humor, era incapaç d'agafar-se les coses amb segones!

Bolonya, pla consolidat i mercantilitzat

Crec que aquest pla ja està totalment consolidat, que no té marxa enrere, i això suposa una privatització de la Universitat o dels ensenyaments superiors. És un fet que, així com l'estructura tradicional eren les llicenciatures i després els doctorats, ara hi ha el grau —que són uns estudis de tres o quatre anys, depèn-seguits dels màsters que ja s'han de costejar.

Evidentment, és cert que una persona amb un grau té una formació més aviat generalista i, com és natural, després es vol accedir a l'excel·lència fent els màsters que, com he dit abans, són de pagament i, a més a més, no són gens barats. En aquest cas, sí que direm que aquest ensenyament superior s'ha mercantilitzat.

Avui dia molts estudis universitaris no tenen res a veure amb una formació professional d'alt nivell i amb una educació intel·lectual més genèrica i més elevada. Això és el que trobo més a faltar. Ara vaig per les facultats i veig els estudiants que fan un ensenyament molt orientat cap a la futura vida laboral i amb pocs interessos afegits a l'estudi mateix.

Fa temps, una persona llicenciada, per exemple, un metge o un advocat, a part de ser llicenciat, es pressuposava que era una persona culta. Avui dia això no és així. És a dir, tenim metges generalistes, internistes, cardiòlegs, etc. Fins i tot, dins de cada àrea de saber, s'ha especialitzat tot tant, que, si vas a veure un cardiòleg i li dius que et fa mal una cama, et dirà que no és la seva especialitat i que no hi entén. O sia, que no cal que preguntis res de cultura general perquè la majoria et dirà que tampoc l'ha estudiada.

Abans se suposava que un individu que havia passat per la Universitat tenia una bona cultura general, ara sols són especialitzacions. Tampoc es pot dir que fos millor abans perquè, quan tens un problema de cor, el que vols és un especialista que tingui profunds coneixements sobre l'activitat en què excel·leix, i tant se val que no sàpiga distingir una simfonia de Beethoven d'una suite de Bach. El que vols és que et curi i prou, i com és natural, això sí que ho trobes avui dia.

L'Autònoma com a focus impel·lent

La Universitat, en la seva vessant acadèmica, ja fa el que li correspon, que és donar formació als estudiants. Ara bé, per a la gent que viu als pobles veïnals entenc que aquesta Administració podria esdevenir un centre cultural i d'esbarjo gairebé cada dia, però sobretot els caps de setmana. Els dies laborables és molt difícil aparcar al recinte universitari, però això no passa els dies festius.

Aquesta institució té auditori, teatre, cinema, espais verds i altres instal·lacions. Per tant, crec que aquestes seccions es podrien utilitzar més del que es fa actualment, rendibilitzar-les. S'hi podrien fer més projeccions de cinema, de teatre, rutes per la natura etc., amb el benentès que aquestes activitats es dirigissin tant als alumnes com als docents, i també a la gent dels voltants. És en un lloc ben situat i, quant a la seva comunicació actual, tot i les fretures de les quals he parlat abans, s'hi pot arribar perfectament amb cotxe particular i també amb alguns altre tipus de transport. Per tant, aquests nous usos li donarien una nova dimensió i una vida que ara no té.

Les visions des del territori

12. Lluís Mata Remolins. La visió des de Cerdanyola.

Per Ferran Ferreri González

Vaig fer vint-i-dos anys d'interventor a l'Ajuntament de Barcelona i set al de Cerdanyola. També vaig ser tècnic de l'Ajuntament de Sabadell i després vaig fer oposicions d'interventor, ja que en aquella època era com ser el delegat de l'Estat, un cos nacional. La meva feina consistia a *controlar els impostos de l'Ajuntament*, que la comptabilitat fos correcta, així com la confecció de comptes generals del municipi... Podríem dir que era el cap dels serveis econòmics de l'època. Ara són més aviat fiscals.

Vaig començar a Sabadell com a tècnic amb l'Eduard Tortajada. Vàrem fer oposicions en l'època del senyor Antoni Llonch i, en acabat, vaig fer oposicions a Madrid. A Madrid vaig estar-hi un any d'estudiant. Allà vaig conèixer una cosa que em va agradar molt: la Universitat. Bàsicament ens feien sessions matinals en què s'ensenyava teoria especialitzada en administració local i en dret impositiu municipal. Als matins anava a la Universitat de Madrid a fer el doctorat en l'especialitat d'Hisenda Pública i a la tarda el curs pràctic d'interventor de cabals públics. M'agradava molt aquell tipus d'universitat; hi havia molt espai, un gran campus i residències precioses. Era als afores de Madrid.

En acabat, em van destinar a Vilafranca i d'allà vaig "saltar" a Sant Adrià. Finalment vaig anar a parar a Cerdanyola. Comparat amb altres pobles, Cerdanyola estava per fer, però tenia molt potencial de futur.

Estudiant a la Central, doctorant a la UAB

La meva relació amb l'Autònoma consistia principalment en el tracte a través de l'Ajuntament de Cerdanyola, tot i que també hi vaig anar a presentar la tesi doctoral. Això deuria ser l'any 1985.

De jove, parlo de l'any 1958, jo vivia a Sabadell i en aquella època vaig estudiar Dret a la Central (a la Universitat de Barcelona) i als estius estudiava per esdevenir professor mercantil a l'Escola de Comerç de Sabadell. També, a la vegada, com que era becari de la Caixa d'Estalvis, amb un grup d'empresaris feia petits escrits, repartia cartes i feia el que podia per guanyar-me la vida. Sincerament, jo no em vaig implicar gaire en les revoltes estudiantils del final dels cinquanta, tot i que vaig rebre bufetades. En general, però, tots els estudiants no estàvem gaire d'acord amb el règim, ja que volíem una transformació, però una transformació intel·lectual, no de "garrotades".

La creació de la UAB des de Cerdanyola

Des de l'Ajuntament de Cerdanyola, la construcció de l'Autònoma es va viure positivament. Des de Sabadell, on jo havia estat tècnic a l'Ajuntament, es vivia com una cosa molt a llarg termini, però per a Cerdanyola era una gran fita. No es volia que es convertís en una "ciutat de fums" a causa dels possibles plans de construcció de fàbriques contaminants, i es creia que amb la universitat seria possible evitar-ho. La construcció de la UAB no es va fer ni des de les dretes ni les esquerres, sinó des del sentit comú d'unes persones de perfil molt tècnic i intel·lectual.

En aquella època, l'alcalde de Cerdanyola era el senyor Fatjó, un dels millors alcaldes que jo he conegut. És un home amb un sentit comú espatarrant, l'amic dels pagesos. Tenia una visió molt europeista i va ser qui va proposar fer una universitat autònoma, que anomenàvem *del Vallès* però que després es va passar a dir *de Barcelona*. Com a interventor a l'Ajuntament he coincidit amb alcaldes de totes les ideologies: comunistes, socialistes, de dretes. Des del meu punt de vista, el més important és treballar de forma honrada i anònima.

La idea bàsica era, per una banda, construir un enllaç amb Barcelona i, per l'altra, crear una universitat capaç d'absorbir i donar moviment a una zona de tecnologia de futur i això sembla que es va complir. Va ser durant la construcció de l'Autònoma que vaig anar a parar a Cerdanyola. En aquella època era un dels interventors més joves d'Espanya.

La UAB es va fer en aquesta vall bàsicament per la gran quantitat de terreny que hi havia. Abans només hi havia quatre torres o masies i tota la resta eren camps. Uns camps preciosos, plens de ginestes i de gallarets (roselles). Recordo que era una terra molt bona per al conreu de civada, blat i ordi destinat a l'elaboració de la cervesa. Tot i que, quan jo hi vaig arribar, tot allò ja s'estava començant a bellugar una mica, encara vaig poder veure com era abans de la transformació.

Realment la construcció de la UAB va ajudar a facilitar l'accés a la universitat a classes socials que fins aleshores no hi podien accedir. Quan vaig estudiar al carrer de Pelai, a la Universitat de Barcelona, tot eren famílies benestants.

Els únics que no pertanyien a una classe social alta érem aquells que vàrem tenir la sort de tenir una beca gràcies a les bones qualificacions. Amb la construcció de l'Autònoma crec que això va canviar.

Conseqüències: les expropiacions

Pel que fa a les expropiacions, l'Ajuntament va fer el que va poder. Hi havia dos punts en contradicció: el primer era que els pagesos se'n ressentien molt i això podia suposar un gran problema, però a la vegada era necessària l'expropiació per donar més activitat a la zona i poder seguir amb un projecte de futur.

En primer lloc, s'havia de canviar el pla comarcal per un pla parcial. L'Ajuntament, d'entrada, s'hi va oposar rotundament. Tot i que el Ministeri havia aprovat el pla parcial, aquest es va impugnar. Tot i això, al final es va arribar a un acord perquè es tirés endavant. La gent va ser indemnitzada, en part, gràcies al finançament aportat per caixes, com la Caixa d'Estalvis i el Banc de Sabadell.

El senyor Fatjó també va ser decisiu en el tema de les expropiacions, ja que era una persona molt respectada i va ajudar a convèncer els pagesos de la zona perquè accedissin al tracte proposat.

Impacte sobre el territori i la població

La construcció de l'Autònoma va significar una transformació total per als pobles del seu voltant i per a Cerdanyola, ja que van canviar carreteres i vies de tren. L'ampliació va ser important. Abans de la construcció de la UAB, Cerdanyola només disposava d'una estació de tren que durant aquella època s'anomenava *baixador* i d'un camí ral que posteriorment es va convertir en la carretera actual.

La relació entre la Universitat i Bellaterra (que en aquella època era un barri de Cerdanyola) es deu a la proximitat dels terrenys, i sobretot al fet que a l'inici l'estació de tren de Bellaterra dels Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya (FGC) era l'únic mitjà de comunicació amb la Universitat. Aquest fet va provocar que, de mica en mica, arrelés la relació entre la Universitat i Bellaterra.

L'economia de Cerdanyola es va veure reforçada a partir de la construcció de la UAB. Cerdanyola no és del nivell econòmic de Sant Cugat però tampoc un terreny barat.

Al començament de l'existència de la Universitat, Cerdanyola sí que gaudia d'un concepte de ciutat universitària, segurament a causa de les mancances en transports i comunicacions. Però actualment no, tot queda molt diluït. La gent de Cerdanyola prima sobre l'estudiant, l'estudiant sembla que està més a Barcelona.

13. Miquel Sánchez González. Història, memòria i reflexió des del territori.

Per Ricard Llonch Soler

Jo vaig viure l'inici de l'Autònoma com a ciutadà de Cerdanyola. Encara que la Universitat va començar a funcionar entre el 1969 i el 1972, no hi vaig anar a estudiar fins al 1977. Durant els primers deu anys sols la veia com a ciutadà d'una vila que havia sofert una pila de malifetes urbanístiques, decidides des d'un ministeri franquista: l'edificació dels polígons d'habitatges de gran densitat sense equipaments —Fontetes, Banús i Badia— i la construcció de les dues autopistes, la B-30 i la que va de Barcelona a Terrassa, que travessant el municipi, van fer de Cerdanyola un territori trossejat. De cop i volta va arribar, també per decisió des d'un ministeri, la implantació de l'Autònoma als seus territoris.

Després de les desgràcies urbanístiques sofertes, la Universitat va ser rebuda com un benefici que, en la loteria de decisions imposades que hi havia durant el franquisme, ens tocava a nosaltres. El destí de contenir un equipament universitari va ser molt ben rebut per la vila.

Per als més nostàlgics, però això ja és ser molt nostàlgic, va representar la pèrdua d'uns paratges bucòlics agrícoles, com les cases de pagès de Can Miró i Can Magrans. Les recordo d'haver-hi anat de petit, eren unes extensions immenses de cultius, principalment de vinyes, que s'estenien des de Cerdanyola fins a Sant Cugat i des de Sant Cugat fins a Rubí. Ara, però, ja sols és cosa del passat.

La Universitat va arribar com una cosa imposada pel franquisme, sense que el municipi, també franquista com tots els d'aquella època, hi hagués tingut res a veure. L'Ajuntament no va rebre el pla parcial del territori de l'Autònoma fins a l'any 1972, quan ja feia un any que les primeres instal·lacions havien començat a funcionar. (Els dos primers anys de funcionament de l'Autònoma les classes es van fer a Sant Cugat, a la zona del monestir, i a l'Hospital de Sant Pau de Barcelona.)

L'inici de l'Autònoma viscut com a estudiant

Arran de la construcció d'una universitat en terrenys de la nostra població, per l'efecte de la seva proximitat, a molts se'ns van obrir els ulls sobre el sistema polític que teníem.

Un grup de gent del poble, juntament amb l'Enric Marín, que avui encara és professor de Periodisme a la UAB, ens vàrem fer càrrec d'una revista parroquial, en la qual, gràcies a l'entrada d'un nou rector, vàrem poder intervenir per posar-la al dia publicant articles sobre la situació del poble, les mancances que tenia, cap a on anava i sobre el seu nom (que s'escrivia "Sardanyola"). En treballar amb tot això, se'm varen crear noves inquietuds.

Treballava com a enginyer en una empresa local que es deia Uralita. El que primer em va passar pel cap va ser estudiar Econòmiques amb el professor Juan Martínez Alier, que n'era catedràtic, però les classes començaven a les tres de la tarda i jo no plegava de la feina fins a les cinc, i ho vaig haver de desestimar. També vaig intentar estudiar Periodisme però la matrícula per als majors de 25 anys ja estava tancada. Suposo que em vaig despertar massa tard, i també ho vaig haver de declinar. Finalment, el mateix Martínez Alier em va adreçar al professor Francesc Bonamusa, que em va brindar la possibilitat d'entrar a les sis de la tarda per estudiar Història, i vaig començar l'any 1977 amb l'equip del professor Fontana, en el qual, entre d'altres, hi havia els professors Esteban Canales, Irene Castells, Anna Sallés, Anna Cabré, demògrafa, i Lluís Riudor. Aquests dos últims eren professors de Geografia, àrea de la qual vaig estudiar força assignatures optatives. També hi havia molts altres professors que ara no em venen al cap. Em sap greu que sigui difícil recordar tots els noms i només són els que ara recordo, del conjunt d'un grup molt més gran que actuava amb molta força i que segur que li van imprimir caràcter. Ells, per exemple, varen renunciar a la qualificació de *catedràtics*, perquè era una denominació de tipus elitista i classista i es consideraven simplement professors. Ara, el 2009, ja n'hi ha de catedràtics, ara ja no es rebutja aquesta denominació.

Així és com, volent estudiar Econòmiques, vaig esdevenir historiador. N'estic, però, ben content.

La construcció de l'Autònoma, una opció per a la població del Vallès

Durant els anys en què vaig assistir a les classes, que entre la graduació i el doctorat van del 1977 al 1992, sempre a les tardes, vaig poder constatar que eren pocs els estudiants que venien de Barcelona en comparació amb els que provenien del Vallès, principalment. En venien de Granollers, de Bigues, de Sabadell moltíssims, de Terrassa, de Manresa, etc.

Recordo que, durant els meus primers anys, que eren els últims de l'època franquista, el Paco Aceta, un líder destacat del PSUC que era transportista, venia a classe des d'una barriada de Sabadell. Anava a la Universitat amb el seu camió, que aparcava al costat dels cotxes amb els quals arribàvem els altres estudiants, la qual cosa li donava una aurèola davant dels altres que li facilitava el lideratge en els mítings i assemblees que ell conduïa.

Una anècdota interessant de tipus reivindicatiu

El fet de força estudiantil que recordo millor és haver aconseguit l'acomiadament, o el canvi de destinació, d'un professor que no ens agradava, perquè faltava molt a classe i perquè tampoc ens agradava el seu estil de donar les classes. Era el professor Sanmartí, d'Arqueologia. En l'arqueologia d'aquella època la persona important era el professor Ripoll, director del museu de Barcelona, que venia a donar classes amb un Mercedes i fumant cigars Montecristo. El professor Sanmartí era un dels seus col·laboradors. Després de moltes trobades amb els responsables del professorat, tot i les seves reticències per falta d'antecedents, vàrem aconseguir que fos substituït per un professor becari que començava aleshores, i acabar el curs amb un professor diferent. L'Enric Sanmartí, a la fi, va ser un bon professional i va arribar a ser director del Museu d'Arqueologia, però en la qüestió didàctica hi vàrem tenir un xoc frontal i el vàrem fer saltar.

Universitat i política

D'altres manifestacions més ideològiques i polítiques, jo no me'n recordo. Puc dir que els qui, en aquells moments, actuaven com a força política eren Comissions Obreres i el PSUC, juntament amb altres grups més extremistes d'esquerra, mentre que el PSC tot just s'estava vertebrant al voltant d'en Raventós. A l'Autònoma hi havia un professor d'Història contemporània, l'Albert Balcells, que promovia el PSC, però hi havia un cert rebuig dels alumnes cap als socialistes, perquè durant el franquisme no havien fet res.

Els estudiants sols acceptàvem les idees que provenien de gent com Josep Fontana que s'alineaven amb la ideologia de Pierre Vilar, un corrent ideològic més a l'entorn del materialisme històric. Posteriorment les coses van anar canviant.

Però no recordo haver viscut personalment com a estudiant fets de caràcter reivindicatiu i polític.

L'Autònoma sempre ha estat una universitat molt reivindicativa i amb esperit de denúncia. No sé si és pels seus propis orígens.

Els que, des dels ministeris de Madrid, la varen crear, no sé per quins motius van triar el qualificatiu *autònoma*, recuperant el nom de *Universitat Autònoma de Barcelona* que s'havia assignat a la Universitat de Barcelona durant la Segona República. Segurament, el que es pretenia, era donar la imatge de recuperació dels valors històrics i associar-los a la idea de llibertat, democràcia i autonomia. Quan en realitat, però, el que es volia fer era allunyar els estudiants de la població de Barcelona.

El que sí és cert és que l'Autònoma sempre ha tingut un paper reivindicatiu molt fort. En aquells temps eren reivindicatius tant els estudiants com els mateixos professors. Avui els estudiants encara són reivindicatius, però em sembla que els professors ja no.

El naixement de l'Autònoma, la seva ubicació i els terrenys que va ocupar

La principal raó per construir una nova universitat en aquells camps i vinyes, allunyats divuit o vint quilometres de Barcelona, va ser la voluntat d'allunyar als estudiants del nucli de la ciutat, i reduir, així, l'impacte sobre la ciutadania dels aldarulls ocasionats per les seves lluites ideològiques. A Barcelona ciutat, a la Ciutat Universitària de la Diagonal, hi havia una forta concentració estudiantil, que ja en creava prou de conflictes. Amb la construcció de l'Autònoma es reduïa, o s'apaïgava, el creixement de la seva densitat, i s'evitava una concentració més gran i la conseqüent major gravetat dels possibles aldarulls dins de la ciutat de Barcelona.

El ministre franquista d'Educació i Ciència, que també era el president del *Consejo Superior de Investigaciones Científicas*, José Luís Villar Palasí, va ser qui va propiciar la creació de l'Autònoma, —no ho sé del cert i no em vull equivocar—; no n'estic segur si va ser ell o ja l'havia iniciat el seu antecessor al Ministeri.

Villar Palasí (ministre) va nomenar rector de la nova universitat el seu germà Vicente Villar Palasí, de manera que tots dos, ben a prop l'un de l'altre, podien controlar els aspectes ideològics de la direcció del nou centre universitari. Més enllà de les muntanyes que la separarien de Barcelona, i d'entre dos a sis quilometres de les ciutats importants més pròximes, com Sabadell, Cerdanyola, Ripollet, Sant Cugat, Rubí i, una mica més lluny, Terrassa. Allí, ben aïllats, es podrien controlar millor els estudiants.

Tanmateix, n'hi ha hagut d'espectacles a l'Autònoma, com ara la visita del president Aznar, en què va haver d'intervenir la policia nacional i els mossos d'esquadra. Tot i que la Universitat és fora de les zones urbanes, va haver-hi corredisses.

Aquesta va ser la primera raó per fer-la allà, mentre que els altres motius per l'elecció del lloc no els hem sabut mai. Quan es va decidir edificar la nova universitat, l'any 1968, el Ministeri va encarregar a la Comissió d'Urbanisme de Barcelona, que tenia jurisdicció sobre la comarca de Barcelona (el que ara

és l'Àrea Metropolitana de Barcelona), que li assignés uns terrenys adients i, a Cerdanyola, ens vàrem trobar una universitat a casa sense haver-hi intervingut per res.

No crec que haguessin fet cap tipus de consulta prèvia perquè els mateixos components del consistori, amb l'alcalde al capdavant, varen ser els primers sorpresos per la decisió. Fins i tot, l'Ajuntament de Cerdanyola no va tenir accés al pla parcial fins un any després que la Universitat estigués en marxa.

No sé quina superfície edificada té el conjunt de la Universitat ara, però als anys vuitanta estaven edificades unes cent hectàrees d'un total de dues-centes setanta hectàrees, a més de quasi dues-centes hectàrees més de zona de reserva.

Amb tot el que s'ha fet últimament, noves facultats, vila universitària, parc de bombers, estatges de Sant Pau, etc. no sé el que en queda. Al davant dels estatges de Sant Pau hi ha terreny sense edificar. Segurament queda alguna cosa de les dues-centes hectàrees que es van comprar.

A més, la Universitat té possibilitats d'ampliació travessant la B-30, a l'altra banda de l'autopista. Allí és on s'ha d'ubicar el Centre Direccional d'equipaments científics, com ara el Sincrotró Alba, que ja és una realitat.

Les expropiacions

Per poder construir els edificis universitaris es varen haver d'expropiar els terrenys de cinc o sis masos. Els primers van ser Can Miró i Can Magrans que representaven cap el noranta per cent del total. Els terrenys de l'entrada, per allà on hi ha les columnes, eren terrenys del castell. Les expropiacions van afectar un parell o tres de propietaris més, però amb superfícies molt inferiors.

Les expropiacions es varen fer durant els anys 1967 i 1968, i les activitats universitàries varen començar l'any 1972, de manera que, quan varen aparèixer els primers estudiants, ja havien desaparegut els cultius i la ramaderia. O sigui

que la pedagogia va rellevar la pagesia sense conviure-hi.

No sé quant es va pagar per les indemnitzacions. L'únic que vaig poder saber és que el propietari de Can Miró no en va quedar gens content, ho va haver d'acceptar perquè en aquella època no hi havia cap altra alternativa i perquè es tractava d'una expropiació destinada a la construcció d'equipaments.

Es va haver d'assumir. La gent de Cerdanyola ens vàrem assabentar que s'havia adjudicat la construcció d'una universitat en terrenys del nostre municipi i ens en vàrem alegrar. Després de les altres malifetes que ens havien fet en aquella època franquista, la Universitat va ser molt ben rebuda.

Sé, per exemple, que l'amo de la masia de Can Fatjó del Molí es pensava que, en expropiar-li els terrenys per construir-hi el Parc Tecnològic, li respectarien l'edifici de la masia i que encara hi podria continuar vivint, però no va ser així i va haver de deixar-la. Penso que, segurament per evitar possibles problemes provinents de raons nostàlgiques i d'arrelament al lloc que poguessin dificultar els nous usos i destinacions de les edificacions que es troben en els terrenys expropiats, no s'hi va permetre la permanència dels antics propietaris.

Beneficis i perjudicis per al municipi on se situa la Universitat

Als habitants de Sant Cugat els hauria agradat molt tenir la Universitat dins del seu terme municipal. El Centre Direccional, que inicialment estava previst que es construís a Sant Cugat o entre Cerdanyola i Sant Cugat, finalment ha quedat al terme de Cerdanyola.

Sant Cugat ha acollit algunes instal·lacions d'equipaments terciaris com el Banc de Sabadell, la Hewlett-Packard i altres, però es va quedar sense la Universitat, encara que actualment també compta amb altres equipaments educatius superiors com l'Escola d'Arquitectura i, ara últimament, ESADE, que hi han arribant posteriorment.

La ciutat que es va queixar molt, perquè la volia, va ser Sabadell. Mentre que a Terrassa ja hi havia les escoles d'enginyers, a Sabadell sols hi havia una escola industrial de formació professional que havia quedat molt relegada i volien que l'Autònoma estigués a Sabadell. Ara, Sabadell acull la Facultat d'Economia i Empresa que és la continuadora de l'antiga Escola de Comerç que atorgava les titulacions de pèrit mercantil, professor mercantil, intendent mercantil, auditor i censor de comptes.

Un fet que no va agradar a Cerdanyola va ser que el seu ajuntament mai hagués intervingut en les decisions, ni mai hagués cobrat impostos ni taxes provinents de la Universitat, fet, aquest últim, que ha estat motiu de polèmica entre els diferents alcaldes i rectors. Crec que fa uns tres o quatre anys que van arribar a una solució, en forma de moratòria o pacte, per resoldre-ho.

Tampoc la jurisdicció municipal de Cerdanyola no hi ha pintat mai res a la Universitat, excepte per algunes intervencions de la Policia Municipal a la carretera, l'antic camí de Cerdanyola a la serra de Galliners i a Sabadell per on sempre rondava i que ara, amb l'arribada dels Mossos d'Esquadra, ja no sé com ha quedat.

Un altre problema que hem tingut sempre, però que actualment s'està resolent, és la denominació. Hi ha molta gent que ha volgut atribuir el logotip *UAB* (Universitat Autònoma de Barcelona) a *Universitat Autònoma de Bellaterra*.

Bellaterra és una urbanització de segona residència, promoguda per empresaris tèxtils de Sabadell i ubicada al terme municipal de Cerdanyola, que no ha volgut dependre mai del seu municipi, perquè les seves opcions polítiques són diferents de les de la gent de Cerdanyola.

La gent de Bellaterra volia independitzar-se administrativament i políticament, formant un nou municipi i que l'Autònoma en formés part. Finalment s'han resolt els conflictes, i s'han desestimat les aspiracions de Bellaterra, perquè no hi ha més de dos quilòmetres de zona rural deshabitada entre el nucli de Bellaterra i el de la Cerdanyola urbana. Avui, Bellaterra és una Entitat Municipal Descentralitzada.

Una de les millores que s'ha produït en aquest període ha estat el transport. L'estació de la RENFE de Cerdanyola, que és a uns quatre quilòmetres de l'Autònoma, s'ha mantingut sempre unida a la Universitat mitjançant l'autobús. Posteriorment es va construir l'altra estació prop del castell, que també és de la RENFE.

Per la banda nord de la universitat hi arriben els Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya, que inicialment sols permetien l'accés a la Universitat des de l'estació "Bellaterra". Al cap d'uns anys van construir l'estació denominada "Universitat Autònoma" a la que s'hi arribava per un ramal sense continuïtat que sortia de l'estació "Bellaterra".

Ja més recentment, van desviar el seu recorregut entre les estacions "Bellaterra" i "Sant Quirze", prolongant el ramal sense sortida fins a l'estació "Sant Quirze" i abandonant l'antic traçat entre ambdues estacions. La millora va augmentar considerablement la freqüència d'arribades i de sortides de trens amb la mencionada estació "Universitat Autònoma".

Abans de construir, l'any 1992, la Vila Universitària, a Cerdanyola hi varen haver molts allotjaments d'estudiants en cases particulars i en pisos de lloguer. A les cases particulars, la senyora de la casa tenia un o dos estudiants a dispesa a casa seva, com si fossin afillats. Els pisos que es llogaven buits els ocupaven quatre o cinc estudiants que se'n reparteixen les despeses i les tasques.

També hi havia una certa vida universitària que es notava a la ciutat, principalment a les nits als cinemes, perquè feien descomptes als estudiants, i en alguns bars.

En els aspectes culturals no s'ha notat mai la participació estudiantil. Havíem organitzat unes nits literàries, en les quals s'atorgaven uns premis de novel·la i poesia, que no van tenir gaire acceptació entre els estudiants. Però, segons el que ens diuen des de la Universitat, a la Vila Universitària hi ha un auditori al qual també es fan conferències i actes culturals diversos, i on també es troben a faltar l'assistència i la participació dels estudiants.

A partir de l'època en què es varen començar a apropar les posicions entre la Junta Rectora de la Universitat i l'Ajuntament, ara fa uns set anys, es van crear unes comissions mixtes de treball, en dues de les quals he participat. Tenien com a objectiu l'estudi de les problemàtiques de la vinculació entre Cerdanyola i l'Autònoma, per trobar idees, per dur a terme actuacions conjuntes. De vegades, ens reuníem en un despatx, però també havíem fet algun sopar per tenir un ambient més distès.

Influència de la construcció de l'Autònoma en les poblacions del Vallès

No sé dir ben bé com, però crec que la construcció de la Universitat al Vallès ha d'haver influït considerablement en l'evolució de la comarca. Jo ho veig des de Cerdanyola amb la influència en el petit comerç, el lloguer de pisos, els negocis del lleure, els cinemes i els bars o restaurants que fan descomptes i condicions especials als estudiants. En el cas dels cinemes, programen les pel·lícules d'estrena perquè no sigui necessari anar a Barcelona per poder-les veure.

Crec que l'augment de la població flotant que la ubicació de l'Autònoma comporta per als nuclis urbans dels seus voltants ha de tenir una influència ben positiva. Com també és una influència positiva, per als ciutadans de l'entorn, la creació d'oportunitats de negoci i la de llocs de treball al seu l'interior — plaça cívica, bars i restaurants, missatgeria i transports de paqueteria, etc.— També ha comportat una millora en el transport, públic i privat, tant des de les poblacions cap a la Universitat, com des de les poblacions cap a altres poblacions més llunyanes.

Quant a les repercussions de la ubicació diària, en les poblacions del voltant durant els cursos acadèmics, de més de 30.000 persones que van diàriament a la Universitat, cal considerar que sempre hi trobarem avantatges i inconvenients i s'han de llegir uns i altres. Jo crec, però, que un equipament d'aquest tipus sempre porta més avantatges que inconvenients.

Per exemple, pel que fa a la comunicació i el transport, el fet que el parc de bombers hi estigui ubicat mostra la situació privilegiada quant a les facilitats

de comunicació què gaudeix la zona. Si bé la frontera natural entre Barcelona i el Vallès és Collserola, amb la construcció de la B-30, es va crear una barrera que va deixar Cerdanyola separada de la resta de la seva comarca. D'alguna manera, encara que no de forma jurisdiccional, però sí a la pràctica, Cerdanyola quedava segregada del Vallès i incorporada al Barcelonès. No obstant això, si era això el que es pretenia des de les esferes centralistes de poder, les mateixes que van aconsellar la ubicació dels bombers, amb la construcció de vies de transport ràpid es va incrementar la facilitat de sortida des de Cerdanyola cap a altres territoris i l'entrada des d'aquests altres territoris cap a Cerdanyola, i també l'accés des de tot arreu cap a Barcelona. Gràcies a això, no tan sols s'ha evitat la segregació de Cerdanyola del Vallès, sinó que, alhora, s'ha facilitat considerablement la comunicació amb Barcelona, tant des de Cerdanyola com de totes les altres poblacions de les rodalies de la Universitat.

L'inici com a historiador de Cerdanyola i els seus voltants

Sempre he treballat com a enginyer en el sector del paper. Després de fer el doctorat em vaig quedar viudo i em vaig plantejar de deixar l'enginyeria per fer de professor d'història, però el sou que podia guanyar com a professor era la meitat del que guanyava com a enginyer i, és clar, vaig continuar fent d'enginyer. Des d'aquell moment, vaig fer una distinció clara entre l'enginyeria, com a professió, i la història, com a afició.

Vaig començar a treballar com a historiador per a la revista *Cerdanyola* i després fent col·laboracions per a *Mundo Diario* i alguns diaris comarcals. Les primeres coses que vaig fer varen ser en toponímia per a la recuperació del nom del poble. En aquells moments, cap al final del franquisme, s'havia instaurat una pseudodemocràcia que, entre altres coses, permetia escollir representants municipals procedents dels anomenats *terços familiars* per votació. Els ajuntaments catalans es van atrevir a formular expedients de canvi de nom de les seves poblacions: un d'aquests va ser el de Cerdanyola, en el qual vaig començar a intervenir.

A partir d'aquí vaig tenir accés a l'arxiu privat d'en Jaume Mimó, que havia estat el primer alcalde de la República a Cerdanyola, i a partir del coneixement dels seus continguts, em vaig voler especialitzar en l'estudi de la pagesia i de

les masies del terme. Tot i que la meua especialitat com a estudiant havia estat la Història contemporània, després poques coses més he fet en aquest camp. En la meua tesi, que vaig fer amb el professor Bonamusa, vaig treballar sobre la Segona República i la Guerra Civil i, en el doctorat, que vaig fer amb la professora Verena Stolcke —a qui també vaig tenir de professora en l'assignatura d'Utopies— vaig treballar sobre l'època moderna.

En el meu treball com a historiador m'he anat movent entre els anys 1000 i 1800, intentant reconstruir la vida camperola de la zona compresa entre Collserola i el pla del Vallès, que inclou les poblacions de Cerdanyola, Ripollet, una part de Montcada, Sant Cugat, Rubí, Sant Quirze i la part de Sabadell limítrofa amb Cerdanyola.

La vall Moronta d'abans de la Universitat . Un territori *ager et saltus*

Quan no hi havia la barrera de la B-30 era molt fàcil anar de la zona del castell i de l'estació de la RENFE, o del final de Serraperera, cap als terrenys que ocupa avui la UAB. Només ho impedia la mateixa topografia del terreny.

Tot Cerdanyola era un immens vinyar. Jo recordo que, de petit, havia anat pels camins que van seguint pel torrent del Gorgs, on encara queda la masia de Can Planes, i que, just abans d'arribar a l'estació, hi havia una altra masia, de la qual tinc fotografies, que es deia Can Altayó, i que ara fa uns cinc o sis anys que va caure.

El lloc on s'uneixen els dos torrents (el de Can Magrans, que ve directament del lloc on ara hi ha el Rectorat amb el torrent de Can Domènech que ve d'on hi ha l'hotel) era una zona de caça molt bona en la qual s'havia fet allò que els romans anomenaven *ager et saltus*, una combinació de camps i de bosquets, que els envoltaven i que propiciaven la caça com a complement de l'agricultura. Abans de l'autopista era una zona d'economia pagesa recol·lectora de blat, de cereals, o d'espàrrecs o de pinyons, i d'animals boscats, estava molt equilibrada. També em recordo d'haver anat a acompanyar el meu pare a caçar per la zona on ara hi ha Medicina, on hi havia uns bosquets molt macos i molta caça.

Pel voltant d'aquesta zona, a partir d'on ara hi ha l'autopista, començaven les vinyes de Can Miró i de Can Magrans, on es conreaven raïms de diverses varietats. Les varietats que recordo són, principalment, el moscatell i el rosati, que eren raïms per menjar com a fruita, no per fer vi. El moscatell es conserva molt poc, per la qual cosa, en aquella època en què quasi no hi havia neveres, el seu cultiu s'alternava amb el del rosati que es conservava una mica millor. El rosati és una varietat d'un color més verdós, similar al que avui consumim com a raïm d'Alacant.

Aquestes eren dues de les varietats que hi havia a Can Magrans i a Can Miró, però arreu de Cerdanyola també es cultivaven altres com el pansalet o xarel·lo (dos denominacions d'una mateixa varietat que aquí es coneixia més com a pansalet), el macabeu, el picapoll i el garnatxa, aquests per a l'elaboració de vi.

Els vins que s'obtenien eren de baixa graduació, tenien entre 10 i 11 graus, alguns dels blancs podien arribar a 11,5-12 graus. Recordo que el marquès, el senyor del castell, comercialitzava tots aquests vins. Els venia des d'una camioneta passant pel poble, i també recordo que al poble hi havia dos o tres cellers que els guardaven en grans bótes de fusta i que la gent els anava a comprar amb garrafes o ampolles. No hi havia vi embotellat i el vi que es bevia, que ja era un luxe, era vi de Cerdanyola. També, però, a Can Fatjó, ja no als terrenys de l'Autònoma, es feien vins com la mistela, el vi ranci i el vi de missa. Encara que jo tinc la imatge de les vinyes molt gravada al record, també hi havia molt cultiu de cereals.

Territori arqueològic

Quan parlava de l'encreuament dels dos torrents, també pensava en la importància dels jaciments prehistòrics als pendents d'aquella zona. A les terrasses del torrent de Can Domènech, concretament en unes excavacions que va portar a terme l'Eudald Carbonell, s'hi han trobat restes del paleolític que tenen més de 100.000 anys. Són una sèrie d'estrís que s'han exposat al Museu de Ca n'Ortadó de Cerdanyola.

Encara que la majoria de troballes arqueològiques que s'han obtingut en aquella zona, que es va començar a excavar cap als anys quaranta, són al Museu Arqueològic de Barcelona o al Museu Històric de Sabadell, afortunadament, i gràcies a la ubicació de l'Autònoma al territori, han sortit noves generacions d'arqueòlegs i prehistoriadors, alguns de Cerdanyola o que s'han quedat a Cerdanyola, i fan campanyes anyals de prospecció dels jaciments, sigui en col·laboració amb l'Autònoma o amb el Museu Arqueològic de Barcelona i, més recentment, amb les autoritats d'arqueologia dependents de la Generalitat.

Cal mencionar també les troballes obtingudes al torrent de Can Magrans, el que ve del Rectorat, d'uns 25.000 anys a. C., que també van ser dutes a terme per l'Eudald Carbonell.

Cap al poliesportiu és molt nombrosa la quantitat de troballes de diferents èpoques que s'han obtingut. A les sitges del poliesportiu de l'Autònoma hi ha, en diferents estrats, jaciments del neolític, només de pedra; de l'edat del bronze; de la primera edat del ferro i, finalment, fins i tot, dels ibers, dels quals es troben restes allà i cap al camp de tir.

On s'uneixen els termes de Cerdanyola i Sant Quirze, al darrere del Col·legi la Vall, l'Oriol Granados, director del Museu d'Història de la Ciutat, va trobar unes sitges de restes de ceràmica grisa ibèrica de molta bellesa i qualitat històrica.

També es varen trobar restes romanes al turonet en el qual s'ubica l'Institut Pere Calders.

És curiosa la quantitat de restes que s'han trobat en un territori relativament tan petit i segurament també gràcies al treball dels graduats en Arqueologia i en Prehistòria de Cerdanyola que han anat sortint de la Universitat, que han creat un important grup de recerca i que són els qui van fundar, conjuntament amb l'Ajuntament i amb recursos provinents d'altres fonts, el Museu de Ca n'Ortadó a Cerdanyola.

Un altre factor que cal tenir en compte és el fet que, a més de les excavacions iniciades com a tals, en construir els edificis de la Universitat, s'ha tingut la sensibilitat de respectar totes les troballes amb indicis de valor. Els jaciments dels camps de tir varen estar uns quants anys impeditent les construccions, i les restes romanes, l'IES Pere Calders.

Suposo, però, que quan es va començar a construir la Universitat en anys de dictadura franquista, i amb les presses, no es va tenir gaire cura de les possibles troballes arqueològiques que s'haurien pogut desenterrar. Ara passa el mateix amb la construcció de l'autovia entre Cerdanyola i Sant Cugat, en la qual encara no he pogut saber si s'ha trobat cap tipus de jaciment. No m'estranyaria que s'haguessin destruït alguns fonaments de construccions medievals. Per aquella zona sé que hi havia un parell de cases de pagès de les quals no trobo el rastre.

Encara que jo no he estudiat història anterior als anys 1000-1200, en parlar del territori, crec que s'han de mencionar també els seus importants antecedents prehistòrics.

Els masos i la vida camperola a la vall Moronta des de l'edat mitjana

A partir d'aquesta descripció de la possible vida al territori de l'Autònoma en l'antiguitat més remota, arribaríem al que jo he estudiat sobre la història de la pagesia a partir de l'edat mitjana, concretament sobre la vida de les masies que hi havia en aquest lloc. Can Magrans es deia vall Moronta, i el seu mas, el mas de la vall Moronta. El torrent, el que ara és el torrent dels Gorgs o de Can Magrans, era el torrent de la vall Moronta. Can Miró anteriorment era el mas Noguera, etc.

A l'inici del segle XX, al territori de Cerdanyola hi havia quaranta masies, que eren conseqüència de diverses operacions de fusió entre les més de cent que hi havia als segles XI o XII, que per diverses causes es varen anar agrupant.

En un recull que he fet, titulat *Mil anys de vida pagesa, mil topònims* he recollit un miler de topònims, dels quals, actualment, només hi ha uns dos o tres-

cents de vius, que de mica en mica van desapareixent. A mesura que han anat disminuint els pagesos, han anat disminuint els topònims.

A Can Miró, per exemple, hi ha el topònim següent: *la Feixa de les Passes Llargues*. La paraula *feixa* apareix molt com a topònim menor en tots els masos (feixa gran, feixa llarga, feixa de les passes llargues, etc.)

L'únic símbol que ha quedat a la Universitat de la vida camperola que, durant més de mil anys, es desenvolupava en el seu territori, la vall Moronta, és la masia de Can Miró, que, encara que potser era una de les més pobres, quant a valor històric i arquitectònic, ara, reformada, ampliada i reconvertida, conté l'Escola Postgrau.

També hi ha el Pi de les Tres Branques, que és un arbre emblemàtic que està justament a l'entrada del Rectorat. El veus just al davant mateix del Rectorat des de l'aparcament, el terreny del qual estava dins de la finca de Can Miró. Seria interessant que hi hagués un rètol que, a més d'indicar la família botànica a la qual pertany, parlés del seu simbolisme com a arbre significatiu provinent dels antics conreus de l'antiga masia que avui és l'Escola Postgrau.

La vida en comú de la pagesia

El territori que cobria la vila de Cerdanyola, en el qual les cases de pagès es trobaven molt disperses, era molt extens. La parròquia feia de nexa d'unió entre els seus habitants, a diferència de Sant Cugat, que sempre ha tingut un agrupament important al voltant del monestir, i de Ripollet que l'ha tingut entorn de l'església parroquial. A Cerdanyola, amb Sant Pere de Reixac a dalt de la muntanya, l'ocupació del territori va donar lloc a les masies, la qual cosa no va propiciar la vertebració d'un nucli urbà, que no s'inicia fins al 1828.

Des del repoblament posterior a l'expulsió dels àrabs fins al reagrupament del 1828, varen transcórrer set-cents o vuit-cents anys en els quals la població estava dispersa pel territori, al voltant, però allunyada de la parròquia, que era la que ho aglutinava tot, no tan sols per raons religioses, sinó que també ho

aglutinava per temes ideològics i econòmics.

Cerdanyola era un territori senyorial que depenia dels Marimon, els senyors del castell. Aquesta dependència va estar, durant molts anys, en litigi amb la jurisdicció reial de la corona, que en pretenia el govern, i comptava, a més, amb l'aquiescència dels habitants del territori, els pagesos, que també l'haurien preferit. Aquests litigis van arribar a durar, ben bé, tres-cents o quatre-cents anys, i sempre els va perdre la corona. Sempre es va fallar a favor del senyor del castell.

Durant aquesta època d'enfrontaments amb els Marimon del castell, que va durar mentre el rei era a Catalunya, els pagesos s'agrupaven al voltant de la corona i, sobretot, de la parròquia que els obria els braços.

De la unió que formaven s'esdevingué el *Comú*, l'antecedent d'un ajuntament, que estava format per dues persones elegides per la gent, que n'eren els jurats, i un batlle anomenat pel senyor del castell. Es donava el cas que, durant aquest llarg període d'enfrontaments, mentre els mateixos pagesos s'autodenominaven feligresos del terme de Cerdanyola, o de Sant Martí de Cerdanyola, el senyor del castell parlava de pobladors del terme del castell de Sant Marçal.

Encara que sempre va manar el senyor del castell i que els intents de segregació no van triomfar mai, la gent es va apropar molt a la parròquia, no només per qüestions del compliment de les obligacions religioses, que eren controlades pel mateix bisbe quan visitava la parròquia, sinó també per l'interès de tenir-la al seu costat si obtenien l'alliberament de la dependència feudal.

Així és com una població dispersa per un territori de cultiu agrícola i de ramaderia es trobava cada setmana a l'entrada i a la sortida de missa. Aprofitaven per fer transaccions econòmiques, per acordar matrimonis de conveniència i per fer la reunió del Comú a sota del lledoner. El viatge amb el carro de tota la família, cada diumenge, tenia un simbolisme molt significatiu en la vida dels pagesos del territori de Cerdanyola.

El somni urbanístic de Cerdanyola

El somni urbanístic que il·lusiona Cerdanyola és que la Universitat, saltant la barrera de l'autopista, es trobi amb la població i s'hi integri.

Des del torrent dels Gorgs, que pràcticament voreja la ciutat per aquella banda, fins a la Universitat, hi ha una extensió molt gran de terreny en la qual ja hi ha projectada una gran avinguda, en sentit paral·lel al torrent, per vertebrar una urbanització que pugui contenir, simultàniament, habitatges, equipaments de tercer grau per a la recerca i la formació universitària i l'ampliació del Parc Tecnològic del Vallès. Una bona part d'aquests terrenys, però, havien estat utilitzats com a abocadors de residus tòxics i caldrà regenerar-los.

En l'actualitat la Universitat ja ha començat a donar el salt a l'altra banda de l'autopista, i s'ha apropiat a la Cerdanyola urbana. Com a continuació de l'avinguda central, la travessa de nord a sud, s'ha construït un gran pont que, sobrepassant l'autopista, prolonga aquest eix que vertebrava l'Autònoma cap als terrenys del nou Centre Direccional, en els quals ja s'estan construint les infraestructures urbanístiques que li han de donar suport. Avui, amb la construcció i posada en marxa del Síncrotró Alba, el funcionament de la Universitat a l'altra banda de l'autopista ja és una realitat.

Des del torrent dels Gorgs, fins al Síncrotró Alba, hi ha la gran superfície de terreny, que en l'actualitat acull, a més dels terrenys contaminats, el castell de Sant Marçal, el cementiri, l'estació de la RENFE i una part del Parc Tecnològic. És aquí on la ciutat de Cerdanyola s'ha de trobar amb la Universitat Autònoma, fent realitat el somni urbanístic que il·lusiona la ciutat.

V. Agraïments

Aquest projecte ha estat possible gràcies al suport econòmic del Consell Social, que el va premiar en la segona convocatòria d'ajuts de l'any 2008, per la qual cosa volem agrair, en primer lloc, la seva aposta per la promoció de les persones grans dins de la Universitat i el territori.

Volem destacar igualment el paper de l'Escola de Postgrau, que en tot moment ha donat suport al projecte com a propi i ha dipositat confiança i recursos per a la seva realització.

També hem d'expressar l'agraïment a la Doctora Marisela Montenegro, que ens ha assessorat i acompanyat en el procés formatiu amb tota la seva expertesa i calidesa.

Hem d'agrair la feina meticulosa dels professionals del Servei de Llengües de la UAB, que han revisat exhaustivament tots els textos d'aquesta publicació, sovint a contrarellotge.

Volem agrair a l'Arxiu General de la UAB i al professor Enric Cassany, comissari de l'exposició, que ens hagin facilitat l'accés a l'exposició virtual en commemoració dels 40 anys de la UAB.

I, per damunt de tot, volem donar les gràcies als seus protagonistes. Aquest llibre vol servir d'agraïment a totes les persones que s'han ofert per abocar els seus records, les reflexions i vivències sobre aquestes pàgines, donant-nos testimonis carregats d'emotivitat i de records personals, així com de reflexions constructives i innovadores sobre la nostra Universitat. Sense les seves veus, només seria un conjunt de pàgines en blanc. Gràcies a José Angulo, Dolors Baró, Lluís Carreras, Muriel Casals, Xavier Gordo, Lluís Mata, Agustina Matas, Lis Mücke-García, Elisenda Nialet, Joan Puig, Josep Maria Riera, Montserrat Sagarra i Miquel Sánchez.

Mereixen una menció especial les Aules d'Extensió Universitària per a la Gent Gran vinculades a la UAB, que han participat en el nostre projecte i que novament mostren la força de la feina feta amb il·lusió i constància, però

també amb excel·lència i rigor. Gràcies a Marc Plens, Pep Narbona, Teresa Vilarmau, Josep Maria Torrelles i Agustina Matas (ja per partida doble).

Amb referència a les persones grans que han participat com a investigadores en aquest procés, els agraïments haurien de ser múltiples, per l'oportunitat que han donat a la Universitat i, en especial, al nostre equip, per la seva col·laboració en aquest projecte innovador, per tots els coneixements i l'experiència que hem rebut de la seva feina i pel compromís i la constància que han demostrat. Però sobretot, els volem fer arribar l'enhorabona perquè són pioners en una experiència que ha posat les persones grans en el centre de l'activitat acadèmica, mostrant a la Universitat i a la societat noves maneres de relacionar-se amb l'entorn i de produir recerca. Gràcies a Carme Carnicer, Jaume Espina, Ricard Llonch, Gonzalo Medina, Agnès Puig i Majepa Sallent per haver construït aquest camí amb nosaltres.

Mercè Pérez Salanova i Regina Martínez Pascual

